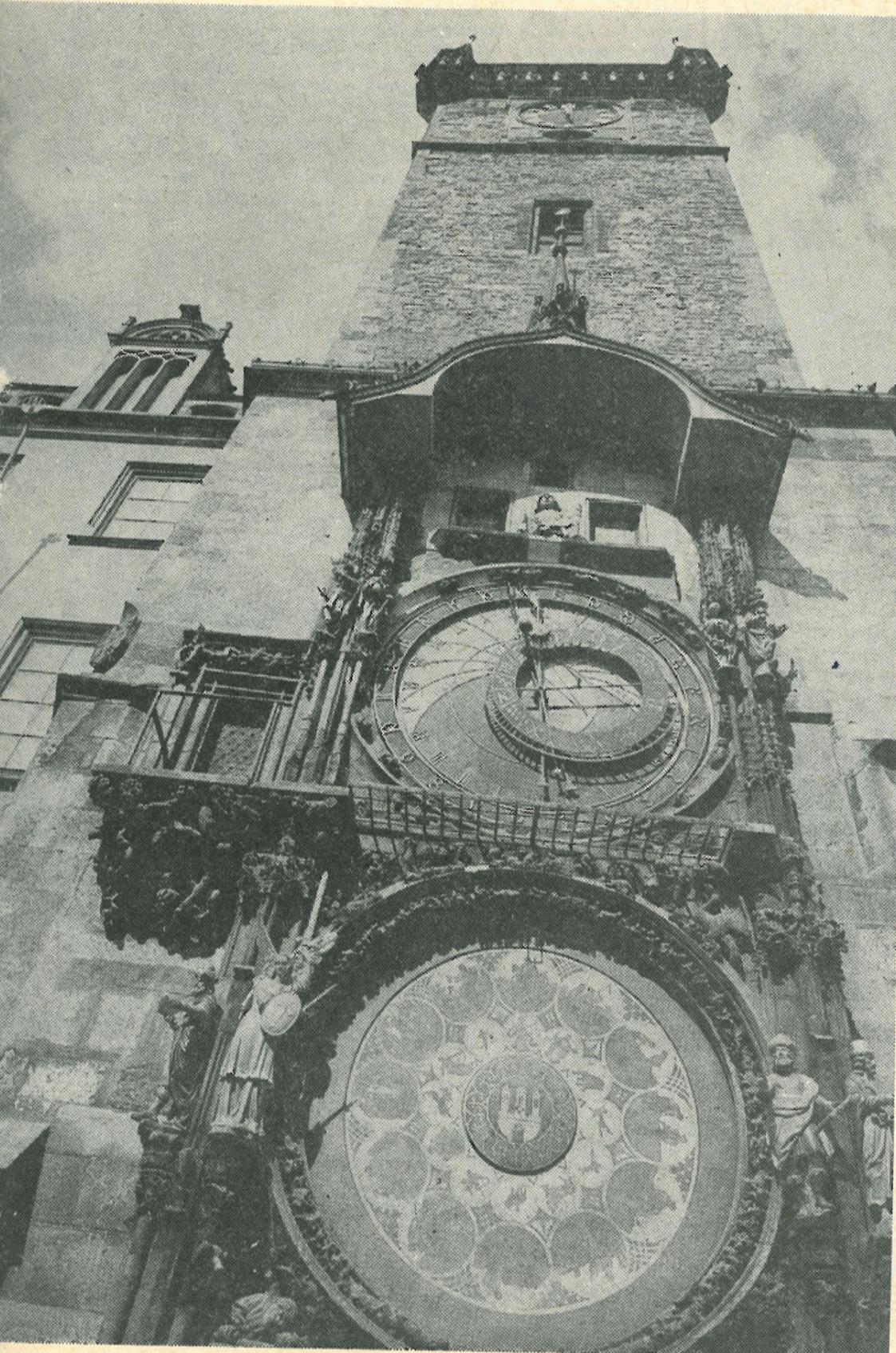

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JANUÁR • LEDEN • STYCZEŃ 1987 (ČÍSLO 344) CENA 10 ZŁ

STAROMĚSTSKÝ ORLOJ

Mezi starými pražskými pověstmi je i jedna, která vypráví o vzniku orloje na Staroměstské radnici. Podle ní jej postavil hodinářský mistr Hanuš, kterého pak, aby už nemohl zhotovit jiný podobný pro další města, dali staroměstští konšelé oslepit. Mistr Hanuš se jim však pomstil; stroj orloje poškodil natolik, že jej po dlouhou dobu nemohl nikdo opravit.

O mistru Hanušovi jako o tvůrci pražského orloje piše i nejstarší pojednání o jeho mechanismu a historii, sepsané roku 1570 Janem Táborským z Klokočské hory. Pár století po něm si historikové dali práci a zjistili, že oním mistrem Hanušem byl hodinář Jan z Růže, který zkonstruoval orloj kolem roku 1490. Ke cti staroměstských měšťanů je však nutné dodat i to, že zmíněný Jan z Růže nejen dožil své pozemské dny docela spokojeně, ale že postavil i několik dalších hodin pro jiná města.

Téměř čtyři století poté, co Jan Táborský dokončil své pojednání, však pražský orloj náhle zestárl. O plných osmdesát let. Začátkem šedesátých let našeho století byl totiž objeven dosud neznámý exemplář proslulého výkladu Jana Táborského a v něm opis listu, který rezmetal vše, co bylo o původu orloje sepsáno za tři sta devadesát let. Pisateli listu byli purkmistr a rada Starého Města pražského, adresátem Mikuláš z Kadaně. Datum 9. října 1410. V listě se praví, že adresát dostává za postavení hodin s astrolábem (orloje, který je tu detailně popsán) na Staroměstské radnici dům a na tom domě že je mu zapsáno padesát kop grošů hotových peněz.

O pravém tvůrci staroměstského orloje, hodinářském mistru Mikuláši z Kadaně, se toho po naše časy mnoho nedochovalo. Zmínky v historických pramenech praví jen, že žil v Praze jakysi hodinář Mikuláš, který byl od roku 1408 dvorním horologistou (orlojníkem) krále Václava IV. Druhá, už neurčitější zpráva pak říká, že se roku 1376 tehdejší císařský horologista Martin, který postavil Karlovi IV. první hodiny na Pražském hradě, zaručil za „kohosi z Kadaně přicházejícího“. A to je vše. Datum listu o postavení orloje na Staroměstské radnici však historikům vyjasnilo i nešťastný vpisek v díle „Oratio de Laudibus geometriae“ Tadeáše Hájka z Hájku, s nímž si osud nevzdálil rady. Ten totiž přisuzuje autorství orloje astronomovi a lékaři Janu Šindelovi. Propočet orloje tedy určité musel provést astronom. A Jan Šindel opravdu kolem roku 1410 přednášel na pražské univerzitě.

Jak se však do celé historie dostal hodinář Hanuš, teď Jan z Růže? Nejen že se o orloj pečlivě staral, ale zlokonalil ho: kruh, na němž číslice ukazující české hodiny začínající od západu slunce a tedy ne pokaždé stejně, napojil na stroj orloje. Předtím bylo nutné jej poře data posouvat. Byl i autorem dnešního kalendářního kola. Ostatně pozdně gotická kamenická a sochařská výzloba orloje dokazuje, že právě za působení Jana z Růže dostal polobu, v níž jej známe dnes. Je tedy pochopitelné, že když se Janu Táborskému nepodařilo najít zprávu o vzniku orloje v dokumentech — opis listu pravděmuž autoru (POKRAČOVÁNÍ NA STR. 8)

Záchrana mieru • Rast sily Poľska • Národný dialóg

NOVOROČNÉ POSOLSTVO

WOJCIECHA JARUZELSKÉHO

• Sme časou celoľudskej civilizácie, jedným z mnohých národov. Osudy Poľska závisia vo veľkej miere od pomeru sil, od behu medzinárodných udalostí.

Človek ešte nikdy nepremánil až toľko výsledkov svojej práce na vojenské účely. Jadrové výbuchy naďalej mrzačia, trhajú vnútro našej planéty. Horúčka zbrojení siaha k hviezdam.

V týchto nebezpečných časoch nie sme osamotení. Máme spoľahlivých priateľov. Poskytujeme plnú podporu odvážnej, mierovej ponuke Sovietskeho zväzu, ktorá poskytuje ľudstvu veľkú historickú šancu.

Netreba vysvetľovať, čím by bol ozbrojený konflikt pri použití najnovšej vojenskej techniky. Či vôbec nás národ mohol by to prežiť? Čo by zostało z Varšavy a Wawela, hniezdnianskej katedrály a gdanského Artusovho dvora?

Mier nezabezpečia iba sami politici a diplomati. Jeho spolutvorcom je svojou prácou a postojom každý občan. Silné, stabilné Poľsko je veľmi dôležitým činiteľom mierovej budúcnosti Európy.

• V uplynulých vyše štyroch desaťročiach sme prešli dlhú a ťažkú cestu. Vzniklo veľké a trvalé dielo. Obrodila sa a rozvinula výkvácaná krajina, premenená v trosky.

• X. zjazd Poľskej zjednotenej robotníckej strany potvrdil a obohatil líniu socialistickej obnovy, a vytýčil cestu, na ktorej sa rozohrá nás boj o budúcnosť. Vytrvalé uskutočňovanie hospodárskej reformy, plné využitie možností vedeckotechnickej revolúcie, dobre zorganizovaná a produktívna práca — to všetko je jedine reálna a rozumný spôsob, aby sa v Poľsku naozaj žilo lepšie, oveľa lepšie.

V priebehu posledných piatich rokov sme z našej cesty odstránilo mnoho nahromadených prekážok. Avšak dosiahnuté výsledky nevynavájú ešte spoločenským potrebám a národným aspiráciám.

Skrómne prostriedky sú faktom, avšak nemôžu sa stať príčinou akýchkoľvek ospravedlnení. V živote národa nemožno všetko prepočítať na peniaze. Ziadna reforma nenahradí pocit pre povinnosť a disciplínu, vzájomnú žiľivosť, kultúru medziľudskej vzťahov.

• Nadchádzajúci rok splní očakávania predošlým tých, ktorí budú na to solidne pracovať. Bude sa vytvárať podmienky, aby mzda lepšie odzrkadľovala skutočný pracovný príspevok a výsledky závodu. Nezabudneme na všetkých tých, ktorí sú dnes žije ľačko a často priam v chudobe. Dôchodcov a invalidov, ktorých život ukrividl a sú slabší nie svojou vinou, bude nás socialistický štát chrániť a pomáhať im podľa svojich možností a prostriedkov.

Zároveň musíme pozorne hladieť na prsty tých, ktorí žijú z cudzej práce, okrádajú štát, zvelaďujú špeculačné majetky. Nemôže to byť pre nich dobrý rok. Zákon musí byť zákonom.

• V diele národného dorozumenia priniesol uplynulý rok významné úspechy. Rozvoj socialistickej demokracie, jej nové formy a originálne riešenia zvýšili a naďalej budú rozširovať platformu spoľočného dialógu.

Dorozumenie, keď nemá byť fasádou, ale dynamickým procesom, plodným rozhovorom a nie jalovým hurhajom neslávných zhromaždení, musí mať na zreteľi reálne problémy jediného Poľska, aké existuje. Každá múdra myšlienka, každá konštruktívna činnosť, ktoré overiteľným spôsobom slúžia skutočným záujmom vlasti, môžu a musia nájsť svoje miesto v procese dorozumenia. K ľudskej váhavosti, nerohodnosti a pochybnostiam, odlišným názorom a mienkám budeme prejavovať úctu a trpežlivosť. Ale tak isto rozhodne budeme vždy brániť nadradené záujmy národa, silu, bezpečnosť a autoritu socialistického štátu.

• Nadchádzajúci rok môže a mal by byť priaznivý. Závisí to v najväčšej miere od nás samých. Od kvality našej práce a služby vlasti.

Srdečne blahoželám k novému roku všetkým ľuďom svedomitej práce, všetkým vlastencom, ktorí nie prázdnymi sľubmi, ale každodenným úsilím budujú výtrvale socialistické Poľsko.

Poľská ľudová republika sa opiera o ťažkú, namáhavú prácu svojho národa, robotníckej triedy, roľníkov, technikov a inžinierov, učiteľov a lekárov, viedcov a tvorcov kultúry. Všade sú ľudia nadpriemerní, ktorí vynikajú vo svojom odbore. Patrí im od nás úcta a všeobecné uznanie.

• Všetkým vám, drahí rodáci, želám z celého srdca, aby sa v roku 1987 splnili naše spoločné zámery. Aby sa v ňom zladili nádeje a realizmus, práva a povinnosti, individuálne snahy a činná účasť v tvorení kolektívneho prospechu.

Nech sa nadchádzajúci rok dobre zapíše v kronikách nášho národa, v dejinách republiky. Nech každej poľskej rodine prinesie hlboké presvedčenie, že boj o zajtrajšok vlasti môžeme vyhrať.

A vyhramé!

KONZULTAČNÍ RADU povolal 6. prosince predsedu státní rady PLR Wojciech Jaruzelski. Ve svém projevu na prvním setkání rady řekl mj. že je dobrou předpovědí, mohou-li se u jednoho stolu pro dobro společné věci setkat představitelé, tolika různých názorů a postojů. Členové rady, pocházející z různých kruhů a prostředí, budou svými znalostmi, moudrostí a zkušenostmi sloužit celé společnosti, přenášet na fórum rady názory a stanoviska svých prostředí. Rada by se měla stát novou, nešablonovitou školou politické kultury. Nechceme, aby byla jen ozdobnou formální fasádou. Jaká bude a jaký bude okruh tematiky jejího působení, záleží na jejích účastnicích. Na snímku: Záběr ze setkání v Belwedelu.

DEŇ BANÍKA, čiže tradičnú Barborku oslavovali v celom Poľsku. Pri tejto príležitosti sa v preddeň tohto sviatku konala v Zabrii ústredná akadémia za účasti najvyšších stranických a štátnych predstaviteľov s prvým tajomníkom ÚV PZRS a predsedom Státné rady Wojciechom Jaruzelskym a predsedom vlády Zbigniewom Messnerom, na ktorej 1200 najlepším baníkom odovzdali vysoké štátne vyznamenania. Poznamenajme, že banský priemysel úspešne splnil stanovené úlohy; medzi ďalších baníci vytážili vlnu vyše 192 mil ton kamenného uhlia a ok. 62 mil ton hnedejho uhlia. Na snímke: skupina vyznamenaných baníkov z kamenouhľnej bane Halemba.

Všetkým krajankám, krajanom, priateľom a znáym, ktorí na nás pamäťali, srdečne d'akujeme za vianočné a novoročné pozdravy.

ÚV KSSČaS A REDAKCIA ŽIVOT

V ČÍSLE:

Uhorské právo v rokoch 1920—1946	6
Za poznaním sveta — Haiti	7
Josef Mánes	8
Hlasy v diskusii	10—11
Češi v Poľsku,	
Lietadlom do Varšavy,	
Společná láska	12—13
Povídka: Šála	14—15

A to je Varšava...

Většina Varšavanů i všech obyvatel Polska zná trosky hlavního města z doby před 42 lety pouze z dokumentů — filmů, snímků a popisů.

Žijí však ještě očiti svědci. Jsou mezi nimi lidé, kteří se v lednu 1945 s malými uzlíčky nebo s prázdnýma rukama vrátili do svého města; věrni Varšavě neopustili strašlivé ruiny města.

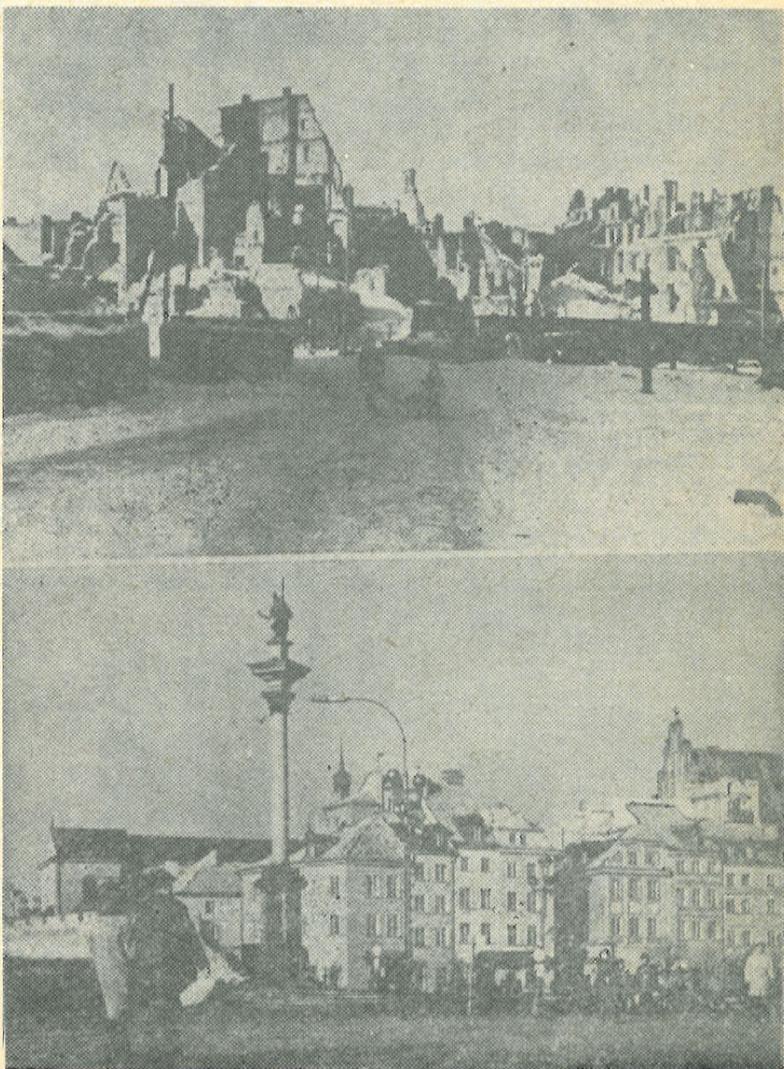
Nacisté zničili Varšavu ve čtyřech etapách: v bojích roku 1939, potom za povstání v ghettu, kde v roce 1943 vyvraždili obyvatelstvo a zbořili domy. K dalšímu zničení došlo za Varšavského povstání a konečně poslední etapou byla akce Sprengkomanda, které po pádu povstání a vyhnání obyvatelstva z levého břehu Visly ohněm a dynamitem ničilo dům za domem. Ztráty byly obrovské, město přestalo existovat. Byli i lidé, kteří při pohledu na kamennou poušť nevěřili v obrození města. Přesto však k tomu došlo. Již usnesení z 3. ledna 1945 konstatuje, že „Zemská národní rada vidí ve Varšavě hlavní město nezávislého polského státu“. 20. ledna 1945 vláda rozhodla, že se ústřední úřady přestěhuji do Varšavy jako do hlavního města. V únoru již byla ve Varšavě všechna ministerstva. Plány obnovy se začaly připravovat již po prvním zničení a po celou okupaci se na nich pracovalo.

14. února 1945 předsednictvo Městské národní rady povelo proslulou BOS — kancelář znovuvýstavby hlavního města. Ve městě plném trosek a místy i min, přes nedostatek místnosti, dopravních prostředků a základních zařízení byly zahájeny práce. BOS působila do roku 1950 a zanechala po sobě čestné stránky v dějinách hlavního města. Při znovuvýstavbě Varšavy pomáhal celý národ, i když mnoho Poláků mohlo nabídnout jen práci vlastních rukou. Pomalu ubývalo trosek, vyrůstaly nové domy a rekonstruované historické budovy. Zničená země poslala hlavnímu městu všechno co mohla. Do práce přicházela nejen mládež. Všichni překonávali pracovní rekordy. Vznikla řada písniček, které zpívalo celé Polsko. Tak vyrostl MDM, Trasa W-Z a „mladé Staré Město“. A znovu je tu Varšava, krásná, neustále rostoucí. Má mnoho problémů — bytových, dopravních i jiných — ale Varšavané jsou jí věrni, jak ti, kteří pamatuji její zničení, tak i ti, kteří sem přišli z různých konců Polska, jejich děti a vnuci. Již prezident Zemské národní rady Boleslav Bierut řekl: „Demokratizace našeho veřejného života potřebuje velké hlavní město. Nezávisle na tom, zda budeme brzdit její růst, Varšava poroste. Musíme proto vidět Varšavu ne jako miliónové město, ale takovou, jaká bude v budoucnosti — a bude mít několik miliónů obyvatel...“ A tak to skutečně je.

Nosič cihel pracující při znovuvýstavbě bývalého paláce Sanguszku (roh ulic Warecka a Nowy Świat)

Včera a dnes — ulice Nowy Świat...
.. a Zámecké náměstí

DILLÍ. Širokú ozvenu vo svete mala nedávna návštěva generálneho tajomníka KSSZ Michaila Gorbačova v Indii. Počas nej bol popri rade obojstranných zmlúv podpísaný významný dokument nazývaný Dillíjskou deklaráciou, ktorá obsahuje dôležité návrhy oboch štátov vo veci vytvorenia sveta bez jadrových zbrani a násilia. Zárazňuje sa v nej o.i., že mierové spolunažívanie by sa malo stať univerzálnou normou medzinárodných vzájomov a zavrhovanie násilia — základom života ľudského spoločenstva. Na snímke zľava: Michail Gorbačov s manželkou Raisou, sprava — predseda indickej vlády Rádziv Gándhi a jeho manželka Sonia.

VÝBOR MINISTRÚ OBRANY členských státov Varšavské smlouvy zasedal ve Varšavě (na snímku). Účastníci projednali výsledky a závěry setkání na nejvyšší úrovni v Rejkjavíku. Zdúraznili význam mírových iniciativ politického poradního výboru Varšavské smlouvy, jejichž cílem je snížení úrovně vojenské konfrontace, uzdravení mezinárodní situace a odstranění nebezpečí jaderné války. Potvrdili úsilí o další rozšíření vojenské spolupráce mezi spojeneckými státy a udržení bojové hotovosti Spojených ozbrojených sil jako záruky bezpečnosti členských států Varšavské smlouvy.

PARÍŽ a iné francúzske mestá boli dejiskom obrovských demonštrácií študentov a stredoškolskej mládeže, ktorí protestovali proti zavedeniu školskej reformy obmedzujúcej prístup mládeže na štúdiá. Počas zrážok s policiou zahynul jeden študent. V posledný deň demonštrácií sa protestného pochodu v Paríži zúčastnilo vyše pol milióna osôb. Na snímke: študentská barikáda na parížskej ulici.

K ZNECIŠTĚNÍ RÝNU došlo po požáru v bazilejských závodech Sandoz. Usazeny z dna řeky se odstraňují s použitím zvláštních zařízení, která obsluhují potápěče. Na snímku: Potápěčská kombinéza, znečištěná škodlivinami z řeky, se myje zvláštním přípravkem.

TCHAJ-WAN v okolí Taipei byl nedávno několikrát postižen zemětřesením. Na snímku: Hledání obětí katastrofy.

STŘEDOAFRICKÁ REPUBLIKA. V hlavním městě Bangui se připravuje proces proti bývalému vládci tohoto státu Bokassovi. Na snímku: Dělnici pracují na přestavbě velké sportovní haly, která se na dobu procesu změní v soudní síň.

JABLONNA nedaleko Varšavy bola dejiskom VI. medzinárodného stretnutia významných publicistov z krajín — signatárov Konferencie o európskej bezpečnosti a spolupráci. Rokovali — ako sme už písali — o úlohe novinárov v dialógu Východ — Západ. S účastníkmi novinárského fóra sa stretol prvý tajomník ÚV PZRS a predseda Štátnej rady Wojciech Jaruzelski. Počas stretnutia sa zahraniční publicisti mali možnosť oboznámiť so situáciou v našej krajinе a stanoviskom Poľska voči kľúčovým medzinárodným otázkam. Na snímke: záber z rokovania v Jablonne.

IZRAEL. Pohreb jednoho z palestínskych predstáv v Jeruzalému se stal přiležitostí k protisionistické demonstraci Palestinců žijících v tomto městě, vydaných šikanování a útokům ze strany Zidů.

UŽ VYŠE PÄT ROKOV trvá iracko-iránska vojna, ktorá prináša obom štátom veľké straty na ľudských životech a obrovské materiálne škody. Tak v Iraku, ako aj v Iráne má vojna svojich odporcov. Prednedávnom napr. desaťtisícky skupina mladých Iráncov požiadala grécke orgány o politický azyl. Príčinou ich odchodu na emigráciu bolo odmietnutie bojať na vojne. Na snímke: mladi Iránci

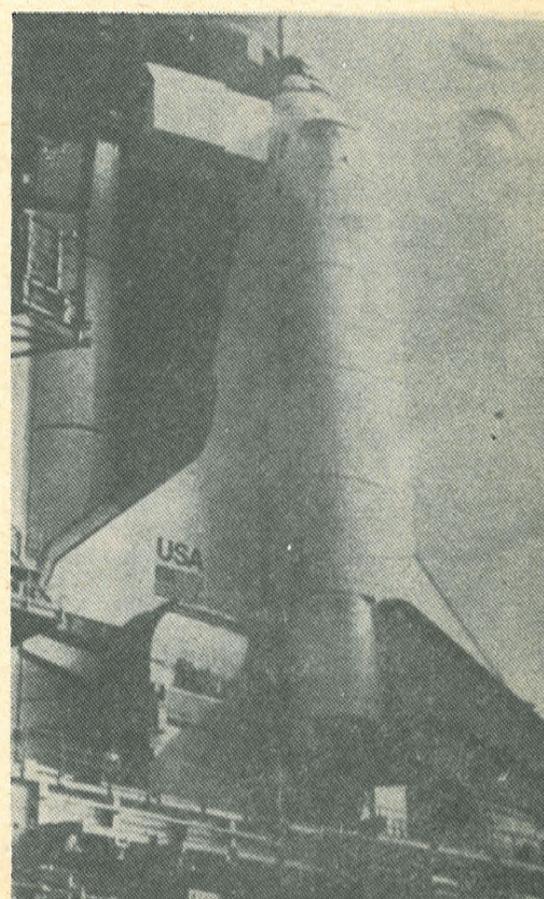
JAPONSKO. V Tokiu došlo k největšímu přepadení banky v japonských dějinách. Tři lupiči zneškodnili stráž a ukradli z automobilu přes 33 miliónů jenů. Na snímku: Policie prohledá okradené vozidlo před bankou Mitsubishi.

Snímky:
CAF,
TASS,
AP,
ARCHÍV.

POZNAŇ. Senzáciou prvej etapy IX. medzinárodnej huslovej súťaže Henryka Wieniawského bola najmladšia účastníčka, 14-ročná Patricia Shihová z Kanady (na snímke), ktorá bravúrne zahrala všetky súťažné skladby. V konečnom poradí obsadila sice ďalšie miesto, čo podľa publiku bolo nedorozumením. Pripomeňme, že víťazom súťaže sa stal Jevgenij Buškov (ZSRR) pred Japonkou Nobu Vakabayashiovou a Poliakom Robertom Kabarom, ktorí obsadili dve rovnocenné tretie miesta.

FLORIDA. Na myse Canaveral prebiehajú prípravy k štartu amerického raketoplánu Atlantis. Bude to prvý let po tragickej katastrofe raketoplánu Challenger, ku ktorej došlo v januári min. roku. Ako vieme, v dôsledku explózie nádrže s tekutým kyslíkom zahynula vtedy sedemčlenná posádka Challengera.

Uhorské právo v rokoch 1920–1946

(1)

Poľský štát obrodený po 123 rokoch potroby nemal v medzivojnovom období jednotný, unifikovaný právny systém. Tak v oblasti trestného, ako aj občianskeho práva, ale aj v oblasti správneho a pracovného práva a iných právnych odvetví — najmenej snáď v oblasti štátneho práva — zdedil niektoré právne normy od štátov záborcov. Teda pruské právo platilo v bývalom pruskom zábore, ruské právo v bývalom ruskom zábore na východ od Kongresového kráľovstva, ruské a francúzske právo v bývalom Kongresovom kráľovstve, rakúske právo na území bývalého rakúskeho záboru. Prijali teda prechodné platnosť tých právnych systémov, pod ktorých nadvládou sa dovedy nachádzalo poľské a nepoľské obyvateľstvo, keďže vieli, akou komplikovanou vecou je vytvorenie dobrej, pre celý štát jednotnej kodifikácie a ako nereálne je splnenie tejto úlohy v krátkom čase.

K štyrom menovaným právnym systémom sa pripojilo uhorské právo, ktoré platilo na území tých častí bývalej spiškej a oravskej župy, ktoré boli po 28. júli 1920 pripojené k Poľsku. Priomeňme, že toto územie malo 583 km² (v tom Spiš 195 km²), čo znamenalo iba 0,18% celého Uhorského kráľovstva, ktoré malo plochu 325 411 km². Na rozdiel od pruského, francúzskeho, ruského a rakúskeho práva, nebolo to právo záborcov, keďže Spiš a Orava, ako zeme, ktoré do roku 1920 nepatrili Poľsku, neboli predmetom záborov. Kým na zabraných územiacach pred r. 1772, 1793 a 1795 platilo právo a až po v poradí ďalej deťbe bolo nahradené cudzím právom, na Spiši a Orave bolo uhorské právo od začiatku podvodným právom. Krátko po získaní nezávislosti na tomto území rozhodli, že uhorské právo tu má platiť ďalej. Bol to dosť mimoriadny prípad: zavedenie do právneho organizmu Druhej republiky uhorského práva, ktoré nikdy predtým v Poľsku neplatilo, a to práva, ktoré sa na dôvažok malo vzťahovať iba na 22 684 ľudí (poľa sčítania ľudu z 30. septembra 1921) bývajúcich na území severného Spiša a hornej Oravy, teda inak ako v prípade štyroch ostatných právnych systémov, z ktorých každý platil pre niekoľko miliónov ľudí. Zdá sa, že v novodobých dejinách práva bolo by ľačko najstí priklad, v ktorom by sa osobitný právny systém týkal tak malého množstva ľudí. Je možné, že máme tu do činenia s rekordom istého druhu a to dokonca vo svetovom meraile.

Množstvo právnych systémov, ktoré platili v medzivojnovom Poľsku, malo aj negatívne následky. Bol to právny relativizmus a neistý právny obrat. Kvôli príkladu možno uviesť, že niektoré činy, ktoré rakúsky trestný zákonník z roku 1852 považoval za trestné, neboli priestupkami podľa celonemeckého trestného zákonníka z roku 1871 platiaceho v západnom Poľsku. Zasa keď ide o činy, ktoré všetky trestné systémy platné v Poľsku uznali za protiprávne činy, možno niekedy pozorovať dosť značné rozdiely v ich trestaní. Podobne bolo v občianskom zákonníku: kým v bývalom ruskom zábore uznávali za platné manželstvá uzavreté v cirkevnej forme, t.j. podľa pravidiel určených vierovyznaním manželov, zatiaľ v bývalom pruskom a rakúskom zábore platila svetská forma manželstva. Preto manželstvo uzavreté podľa pravidiel určených vierovyznaním (t.j. v cirkevnej forme) na území ruského záboru

bolo v Poznani či v Krakove považované iba za konkubinát.

Kodifikačná komisia pracujúca od roku 1919 nad unifikáciu práva, prispela k vydaniu v medzivojnovom období celého radu čiastkových zákonov a v oblasti trestného práva dvoch zákonníkov: zákonníka trestného konania z roku 1928 a trestného zákonníka z roku 1932. Spomedzi mnohých odvetví občianskeho práva kodifikovali a unifikovali jedine: právo občianskeho konania (1933), zákonník záväzkov (1933) a obchodný zákonník (1934). Až do roku 1946 bolo v Poľsku rôzne večné, rodinné a dedičské právo.

II

Myšlienka, aby na Spiši a Orave nadalej platilo uhorské právo, sa výrazne začína čítať počas príprav k plebiscitu, t.j. od jesene 1919. Za účelom získania propolských sympatií obyvateľstva plebiscitné činitelia — dnes nevieme presne odpovedať na otázku, či boli na to splnomocnení, budť sa riadili inštrukciami zhora, alebo konali nezávisle a samovoľne — slubovali obyvateľstvu plebiscitného územia, že nadalej bude platíť uhorské právo. Boli aj iné sluby. V jednom dokumente čítame o tejto téme nasledovné: „Počas plebiscitu na Spiši a Orave obdržali obyvatelia Spiša a Oravy rozmanité sluby od oficiálnych a neoficiálnych predstaviteľov Poľska, okrem iného, že nebudú platíť niektoré dane po viac rokoch, nebudú povolávaní do vojenskej služby atď.”¹⁾ Možno však pozorovať, že strediská propolskej propagandy, ktoré vyvíjali činnosť už koncom roka 1918, neschvalujú plne uhorské právo. Tieto strediská vystupovali napr. výrazne aspoň proti niektorým prvkom uhorského rodinného a roľníckeho práva a slubovali po pripojení Spiša a Oravy k Poľsku podstatnú zmenu doterajšieho stavu. V jednom z prameňov z tohto obdobia čítame doslovne: „zmiznú notári a s nimi poplatky, matríky, civilné sobáše a naše ťažkosti. Nebudete mnohokrát chodiť s deňmi, snubencami, ohláškami a so zosnulými najprv k notárom”; „Bude zrušené poddanstvo čiže pánstvo, ktorá sa ešte vyskytuje vo Falštine pri Nedeci”. Napriek tomu možno predpokladať, že už v tom čase ústredné štátne orgány súhlasili s tým, že nadalej bude platíť uhorské právo v tej časti Spiša a Oravy, ktorá sa stane súčasťou poľského štátu.

Diplomatický boj o južné hranice Poľska sa začal hned po skončení prvej svetovej vojny. Formálna delba Rakúska nastala na základe zmluvy významných mocností s porazitným Rakúskom, podpisanej 10. septembra 1919 v Saint Germain en Laye, delba Uhorského kráľovstva na základe zmluvy medzi spojeneckými štátmi a porazeným Maďarskom, podpisanej 4. júna 1920 v Trianone. Rakúsko, neoficiálne nazývané tiež Predlitaskom, ktoré malo pred 10. septembrom 1919 rozlohu 300 006 km², po podpisani zmluvy si zachovalo 83 800 km². Skoro také isté veľké straty postihli Maďarsko, ktoré si z 325 411 km² zachovalo iba 93 000 km². Trianon teda znamenal stratu 71,4% doterajšieho územia. V maďarskej historiografii sa vtedy objavil nový termín: „A trianoni szerzédés — Magyarország Kálváriája” — „Trianonská zmluva — maďarskou Kalváriou”. Do času definitívneho vyriešenia štátnej príslušnosti Spiša a Oravy v lete 1920, platilo tu, podobne, ako na celom Slovensku, uhorské právo.

III

Prvým poľským právnym aktom, ktorý reguloval platnosť uhorského práva v Spišsko-oravskom okrese, bola Dočasná inštrukcia generálneho delegáta vlády vo Evove zo dňa

15. októbra 1920. § 2. inštrukcie stanovil: „Na území spišsko-oravského starostva zásadne nadalej platia maďarské právne správne predpisy, keď nie sú v protiklade s rozhodnutiami tejto inštrukcie, alebo nebudú zrušené zvláštnymi nariadeniami a predpismi kompetentných poľských orgánov, budú zákonými predpismi vydanými pre územie celého Poľska.”²⁾ Tento predpis sa týka — ako je zretele vidieť z citovaného textu — jedine správneho práva. V tejto oblasti mali

nadalej platíť uhorské predpisy, iba ak by sama Dočasná inštrukcia riešila správny úsek inakšie, alebo ak uhorské zákonodárstvo odporovalo Inštrukcii, budť bolo zmenené inými, okrem Inštrukcie, predpismi poľských orgánov. Dokonca v tej časti uhorského práva, ktoré malo formálne platíť bez zmen, videli potrebu polonizačného názvov úradov a orgánov, čo čiastočne riešila sama Inštrukcia. Tak napr. namiesto maďarského termínu „bíró” sa odteraz mal používať názov „wójt”, podobne doterajší názov „albíró” zmenili na „podwójci”. Inštrukcia regulovala v spišsko-oravskom okrese nielen organizáciu a fungovanie všeobecnej správy (t.j. starostu spolu s okresným úradom, ako aj expozitúr a policerie), ale aj všetky dôležitejšie odvetvia zvláštnej správy (napr. správa zdravotníctva, cestná, lesná atď.). To všetko bolo dosť všeobecné vzhľadom na generálne prevzatie uhorského zákonodárstva a celkove malé množstvo predpisov — celá Inštrukcia mala iba 39 paragrafov — a okrem toho — ako vypĺňa z titulku Inštrukcie — bolo to dočasné. Okrem tejto oficiálnej a platnej úpravy vypracovali niekoľko návrhov, týkajúcich sa správnej organizácie na Spiši a Orave, ktorých autormi boli vyšší úradníci ministerstva vnútra vo Varšave, ktoré sice ne-našli uplatnenie, ale — na čo však nemáme žiadne dôkazy — mohli byť základom pre samu Inštrukciu. Jeden z takýchto návrhov sa zachoval podnes. Mám tu na mysli návrh, ktorý vypracoval Tadeusz Hilaryowicz, náčelník jedného z oddelení ministerstva vnútra vo Varšave. Odpis návrhu bol donedávna — kým sa nestrelil — v novotarskej filiálke Vojvodského štátneho archívu v Krakove.

IV

Dočasná inštrukcia sa týkala iba správneho práva. Prvá právna norma, týkajúca sa generálne právneho stavu na Spiši a Orave, sa objavila až na jeseň roku 1921. Napriek tomu treba pripať zásadu plnej platnosti predpisov uhorského práva, okrem predpisov, ktoré boli v rozpore s poľským štátnym záujmom, ako aj s iným typom poľského zriadenia (Poľsko pripalo republikánske zriadenie, zatiaľ čo Maďarsko malo do konca druhej svetovej vojny monarchické zriadenie) a iných právnych odvetví, okrem administratívneho práva. Môžeme dôjsť k takému záveru, keď vieme, že po pripojení Spiša a Oravy k Poľsku, t.j. po 10. auguste 1920 (dátum ratifikácie rozhodnutia Konferencie vývyslancov, schváleného v Spa 28. júla 1920) neboli vydané žiadne predpisy obsahujúce generálnu klauzulu, ktorá by rušila platnosť doterajšieho práva, a na druhej strane celopoľské právo, prípadne právo platiace v Haliči nebolo veľkou rozšírené na oblasť Spiša a Oravy. Napierk tomu všetkému existovali však prekážky technicko-legislačného charakteru, ktoré znemožňovali generálne zahrnutú novopripojené územiu právom uverejneným v Zbierke zákonov poľského štátu a v Zbierke zákonov Poľskej republiky. Ide o to, že zákon o vydávaní Zbierky zákonov republiky bol vydaný pred pripojením Spiša a Oravy k Poľsku, preto žiadne predpis vydaný dokonca pred 10. augustom 1920 neplatil automaticky na Spiši a Orave.

JOZEF ČONGVA

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

POZNÁMKY

1. Koncept vnútorného písma ministerstva vnútra. Archiwum Akt Nowych vo Varšave, kolektív ministerstva vnútra 678, strana 382.
2. Bod II. a XI. dokumentu z roku 1918, určeného pre agitačné strediská (bez autora, titulku a bližšieho dátumu). Wojewódzkie Archiwum Państwowe v Krakove, filiálka v Novom Targu, fascikel plebiscitných materiálov.
3. Instrukcia tymczasowa, ktorá sa dnes nachádza v Archiwum Akt Nowych vo Varšave, kolektív ministerstva vnútra 678, strany 666—675.

Pútnici na ceste medzi vodopádmi a Ville Bonheur

„Žena odhadzuje do prúdu staré šaty a s nimi svoje neštastie,” vysvetluje ktorí. „Potom si oblieka nové posvätené.”

Zrazu jedna zo žien vykrikne a začne sa takať. Trasie sa od hlavy po päty a padá na zem ako bábika z handier. Ludia sa zhľukli okolo nej a chránia ju, aby sa neporanili o skaly. Keď sa ako had plazí dolu vodopádmi, ludia sa jej dotýkajú, aby pocitili božskú moc.

„Neprepásol by som to za nič na svete!” vyhlasuje istý obyvateľ Port-au-Prince. „Už 30 rokov sem každoročne chodím. Dokonca aj keď som žil v New Yorku, pricestoval som vždy špeciálne na tento sviatok.”

AKO JARMOK

O deväť dní neskôr je Jakuba a vtedy asi 60 mil na sever od Saut d'Eau, v Pleine du Nord, dedine nedaleko Cap-Haitien, je podobný sviatok. Tam sa vuduisti ponárajú do bahna, a nie do vody.

„Obidve tieto púte uctievajú kult života,” povedal mi Max Beauvoir. „Spájajú ich v prvom rade prírodné prvky. Voda je prvok, ktorý zachováva život a bahno zase prvok, z ktorého život vzišiel.”

Pútnické miesto sa rýchlo zaplnia. Na námestí predávajú obrázky, prívesky, sviečky a dvojsarebné stužky vyvesené na drevených stánkoch pouličných predavačov.

Zeny rozdeľujú ryžu a fazuľu z hrncov chudobným, ktorí sa k nim predierajú a lepia sa na ne ako muchy na med. „Nikto z týchto ľudí nie je odtiaľto,” vysvetluje mi. Miestni obyvateľia odísli na iné púte.”

Tento rok neboli nedostatočné vody. To je pohľad! Chlapi zablatení od hlavy po päty sa plazia po dne a hľadajú mince, ktoré tam hľadžu pútnici. Pripravení zachytiť niektoré ešte vo vzduchu, pozorujú, ako dav natlačený okolo rybníka zapaľuje na brehu sviečky, hľadže do bahna farebné milodary — najobľúbenejšie jedlá a nápoje duchov: ryžu, červenú fazuľu, mäso, rum, červené malinovky, červené víno...

Odrazu sa jedna žena predebie cez dav a hľadže sa oňu s okolostojacím tým, že im potiera ruky a nohy liečivým bahnom, napĺňajú ním flašky, kúpu v ňom deti, aby ich ochránili pred chorobou, odpovedajú na otázky budúcnosti.

„Pase poul” je populárny spôsob liečby, pri ktorom sa nečisté sily a zlí duchovia prenášajú z pacientovho tela na kurča tým, že sa ním trie jeho telo. Potom „lekár” vykrúti kurčaľu hlavu.

ODSKÁČU SI TO ZVIERATÁ

Pretláčam sa cez rozvášnené davy pútnikov a kuracie žatky k miestu, kde pripravujú býka pre černošského ducha. Súčasťou mnohých vuduistických sviatkov je obetovanie zvierat: dnes dostane duch obete v podobe niekoľkých býkov a kôz.

Býka najskôr očistia, navoňajú a napudrujú, aby bol duchovi prijemný, potom mu žrečec podá listy. Keď ich býk zožerie, znamená to, že Joa prijal obet. Vystrelí ruky vereiacich sa snažia dotknúť posvätného zvierafa a preniesť z neho časť božkej sily na seba. Odrazu mu na chrbát vyskočí žena, v jednej ruke kurča, v druhej svieci, zviaja sa v extáze. Hlas bubnov provokuje a hypnotizuje.

Uprostred tejto ceremonie ounga býka prekole. Z umierajúceho zvierafa prechádza životná sila na loutu. Jeho krv a mäso prenášajú božskú silu na účastníkov slávnosti pijúcich tenlú býčiu krv, ktorú dookola v tekvicových nádobách roznášajú žreci.

A vtedy sa to stane! Niekoľko mňa strčí, keď to najmenej čakám. A už som po pási v blate uprostred jazierka. Počujem hysterický smiech. Otočím sa a vidím posadnutú mladú ženu v červenom. Kto si ma vytahuje z toho slizkého bahna a ubezpečuje ma: „Sanjago vás posvätil na celý rok!”

CAROLE DEVILLERSOVÁ
NATIONAL GEOGRAPHIC

Pohanské púte

Po chodníku uprostred bujnej vegetácie sa smerom k posvätným vodopádom hadí pestrý a hlučný zástup. Skupinka žien predo mnou spieva v haitskej kreolčine. V slnečnom úsvite sa všade navôkol rozliche krik a smiech zmiešaný s krákaním vrán.

Znovu, tak ako každý júl, stanú sa stromy tichými svedkami búrlivej púte, ktorá tisícky návštěvníkov prilákala do Ville Bonheur, dediny v hornatom srdci Haiti, asi 60 mil po klukatej hrbofatej ceste na sever od hlavného mesta Portu-au-Prince. Ville Bonheur, čo znamená „Mesto šťastia”, sa podľa vodopádov, do ktorých sa pútnici chodejú kúpať, nazýva tiež Saut d'Eau (vodopád).

Afro-haitská viera uznáva boha ako stvorteľa neba i Zeme. Všemohúci pán vesmíru, príliš vzdialený od denných problémov ľudstva, poveril duchov, aby slúžili ako jeho sprostredkovatelia. Tito duchovia („loa“) sa spájajú so životnými silami (voda, oheň, láska a smrť). Vuduisti sa snažia udržiavať životné sily v harmónii, a tým odvrátiť neštastie. Preto sa pred každou činnosťou radia s duchmi, žiadajú ich o súhlas a pomoc.

Nie nedokumentuje syntézu vierovyznaní lepšie než dva júlové festivaly. Ako ich priamy účastník mala som možnosť ponoriť sa do priezračnej vody a lesnej nádhery, ale i do bahna a krvi.

Prvý sviatok vo Ville Bonheur pripomína zjavenie „Vyej Mirak“ (Zázračnej panny) na vrchole palmy. Táto udalosť dala základ vzniku najpopulárnejšej púte na Haiti, sviatku vuduistov, z ktorých niektorí pokladajú Pannu za „Ezili Freda“, ducha lásky. Saut d'Eau sa stalo centrom viery vuduistov.

NEBYT VODOPÁDU

Sviatok „Vyej Mirak“ sa sväti 16. júla. Oveľa skôr sem začnú pestro pomaľované nákladné automobily privážať stovky pútnikov a obchodníkov. Prichádzajú zo severu z Cap-Haitien, z juhu z Jacmelu a Les Cayes, od hraníc Dominikánskej republiky, či dokonca až z New Yorku, Miami a Montréalu.

Dni pred sviatkom Panny sú neoficiálne zasvätené duchom „loa“. Od svitu do mrku prúdia medzi mestom a vodopádmi zástupy pútnikov. Polhodinová túra k vodopádom je strmý skalný výstup, pod horúcim slnkom veľmi vyčerpávajúci. Mnohým pútnikom však

viera prikazuje ísť pešo. „Je to sebaobetovanie,” vysvetluje žena, nesúca svoje veci na hlave typickým haitským spôsobom. Pre niektorých je chôdza skúškou, ktorú im nariadi duchovia, pretože ich čímsi rozhnevali. Tito kajúnci, oblečení v zaplataných šatách a žijúci z almužien, prejdú veľké vzdialenosťi, kým navštívia pútnické miesto.

Nikdy inokedy tu nenájdeme vedľa seba také rôznorodé spoločenské vrstvy: otrhaní chudáci, dobre situovaná buržoázia, žobráci, bezstarostní mladí muži, prostitútky, mnišky, vuduistickí knázi — všetci sa uberajú k vodopádom.

Pútnici robia pri niektorých stromoch rituálne zastávky. Nespočetné množstvo sviečok horiacich na koreňoch impozantného fikusa označuje najdôležitejšiu zastávku zasvätenú duchovi cest a chodníkov.

Po dlhom monólogu hľadže sa jedna zo žien na kolena a v záchrave pláču objíma strom: „Chcú ma zachytiť na prach a popol. Ale ja som nič nespravila. Čo mám robiť?“

Napriek hojnosti a radosti, ktorá napĺňa tieto púte, úzkosť vynárajúca sa počas nich odkryva ekonomickej neistoty, poverčivý strach a choroby ustavične dolichájúce na ľudí. Aby si zlepšili svoj údel, obetujú pútnici duchom vajcia, ryžu, fazuľu, varené kurčatá. Iní, aby odohnali zlé znamenie, dajú sa od knázov omývať zmesou vody, zrna, kasavy a kávy. Tehotná žena, ktorá má fažkostí s donosením dieťaťa, dá si okolo brucha oviazať posvätnú šnúru. Po určenom čase si ju zloží a priviaže na strom zasvätený duchovi, ktorého vzývala.

Po pobožnosti býva zvykom očistiť sa kúpelom v ťarovej vode vodopádov. Ženy tvoria väčšiu časť neúnavného davu, ktorý po celý deň vystrája uprostred kriku, smiechu a hukotu vody. Niektoré sa kúpu oblečené, iné v plavkách. Väčšina sa vyzlečie do nohavíc.

Všade vôkol mňa sa ludia mydlia, šamponujú a zmývajú sa pod mohutným prúdom vody. Matky kúpu deti. Niektorí si plnia flašky, aby si mohli vziať zázračnú vodu domov.

JOSEF MÁNES

Malíř, kreslíř a ilustrátor, jedna z nejvýznamnějších postav českého výtvarného umění. Narodil se 12. května 1820 v Praze v malířské rodině (malíři byli jeho otec Antonín, bratr Kvido a sestra Amálie). V tomto rodinném prostředí se utvárel jeho talent. Studoval na pražské Akademii výtvarných umění a potom v Mnichově. Již v prvních dílech dokonale dobový způsob romantické malby; již tehdy se opíral o bedlivé studium skutečnosti. Projevilo se to pak zejména v četných kresbách, jimiž zachycoval český a slovenský venkovský lid v jeho vlastním prostředí. Tyto studie mu posloužily za podklad pro vytvoření ideální výtvarné představy českého člověka a hrdiny, kterou ztělesnil ve volných listech i v cyklických pracích, ilustracích národních písni a Rukopisu královédvorského. Vrchol v tomto směru představuje kalendářní deska pražského orloje.

Skládá se ze dvou soustředných cyklů dvanácti medalionů uprostřed se znakem Prahy. Vnitřní cyklus zachycuje znamení zvěrokruhu, vnější symbolizuje kalendářní měsíce. Jednotlivé postavy ztělesňují Mánesův ideální typ slovanského člověka a jeho života, v němž spojil skutečnost s romantickou představou spravedlivého světa.

Význačné malířské nadání Josefa Mánesa se projevilo ve znamenných podobiznách, žánrech a krajinách, v nichž usiloval o zachycení atmosférické nálady chvíle.

Ryzí hodnotou svého díla cílevědomě zaměřeného k českému lidu se Mánes stal zakladatelem a klasikem českého novodobého malířství.

Zemřel v Praze 9. prosince 1871.

POKRAČOVÁNÍ ZE STR. 1

Orloj byl do exempláře vložen až po roce 1628 patrně některým z radničních písářů — musel se opírát o ústní podání, v němž rozsáhlé úpravy orloje kolem roku 1490 zastínily vzpomínky na to, že tu už byl dávno předtím.

Orloj na Staroměstské radnici byl na svou dobu dílo nad jiné složitě. Pražští hodináři mistři byli sice schopni se o něj starat, ale jenom pokud šel. Jakmile došlo byť k malé poruše, už jejich umění nestačilo. Jak jeden z nich po jediném dni s orlojem stráveném prohlásil, musel by se zbláznit, kdyby měl

stroj řídit. Nepomohlo ani když v polovině šestnáctého století městská rada pozvala věhlasného mistra orlojníka z Norimberku.

V roce 1552 si už páni radní zřejmě nevěděli rady, a tak když se přihlásil další zájemce o opravu orloje, přiklepali mu ji ze zoufalství — orloj už stál delší dobu — přestože s hodinami neměl podle svého povolání nic společného — byl totiž písářem. A tentokrát měli štastnou ruku. Ten písář se jmenoval Jan Táborský z Klokočské hory. Nejenže stroj uvedl do chodu, ale dokázal na něj napojit i kalendárium, které se do té doby muselo ovládat co den ručně. Navíc pak, jak jsme si už řekli, sepsal pro své

pokračovatele první pojednání o funkci celého mechanismu.

Presto se jeho následovníci potýkali se složitým soustrojím orloje jen se střídavými úspěchy. Zprávy o tom, že staroměstský orloj buď ukazuje něco, co by ukazovat neměl, nebo prostě neukazuje nic, prolínají historii Prahy až po století minulé. V roce 1824 tehdyn už starodávný orloj zase nešel. Byl sice jakž takž a zřejmě jen nakrátko opraven o čtyři roky později a za dalších dvacet let znovu, ale to zdaleka nestačilo k tomu, aby fungoval tak, jak mu tvůrci určili.

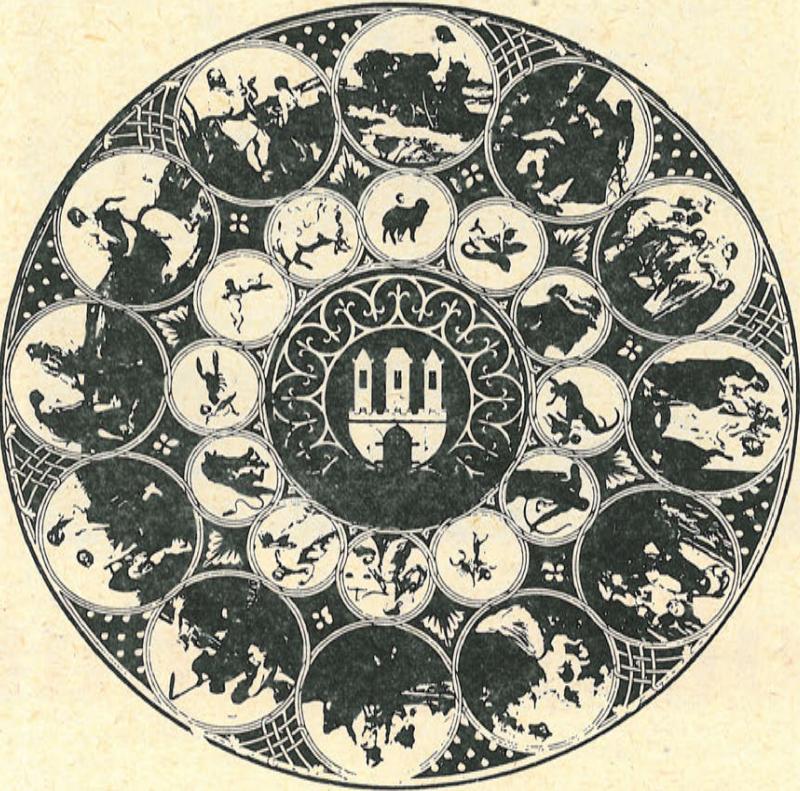
Velkou opravou stroje byl proto v šedesátech letech pověřen pražský hodinář Ludvík Hainz spolu se svým karlínským kolegou Janem Holubem. Prvního září 1864 byl celý mechanismus orloje rozebrán a odvezен. Do radniční věže se vrátil o rok později, aby se jeho kola opět roztočila ve slavnostní den — Nový rok 1866.

Jak soudobé zprávy uvádějí, prostranství před radnicí se zaplnovalo zvědavými Pražany už odpoledne. Kolem jedenácté hodiny noční musela zasáhnout policie a vyklidit alespoň nejbližší okolí radniční věže. Úderem půlnoci spadla z orloje rouška a po stranách zazářily prudkým magnéziovým světlem dva prosklené hodinové ciferníky, jež tu před opravou nebývaly. Teprve po chvíli mohli oslnění diváci spatřit vlastní orloj. Jako první se ukázaly velké pozlacené čísla ciferníku a ručičky.

Prestože byla půlnoc, hodinový cimbál orloje zazněl jen osmkrát, což bylo později terčem posměchu některých pražských německých novin, kterým ušlo, že orloj odbíjel české hodiny začínající den západem slunce. Za velkých ovaci se pak objevily v okýnkách figurky apoštolů, zavonil kostlivec a zakokral kohout. Magnéziové světlo prosvětující postranní ciferníky zhaslo a náměstí se ponorilo do tmy. Z ní se ozval zpěv a provolávání slávy jak dávnému mistru, který orloj postavil, tak i českému království a národu. Slavným počátkem nového roku před 121 léty se však tehdejší oprava orloje ještě neskončila. Orloj stále ještě čekal na nové kolo kalendária, které maloval najvětší český maří té doby — Josef Mánes. Dokádal se ho až osmnáctého srpna roku 1866.

Tímto doplněním získal pražský staroměstský orloj dnešní podobu, kterou obdivují návštěvníci z tuzemska i zahraničí.

DUŠAN POKORNÝ

Josef Mánes: Oldřich a Božena (dřevoryt, 1859)

MIROSLAV VÁLEK

ZIMA

V zime sú veci čistejšie a belšie.

Je sneh

a belosti všade, až to boli.
 Len ona češe prúdy svojej smoly.
 Víchor ako britva stromy z kože zdiera,
 Kdesi vo mne zaskučalo zviera.

Prichádza noc,
 objektív luny otočí a poutiera
 a do rána ju z každej strany sníma.
 A to je už tmavomodrá zima.

Moja zima je biela. Vetry náhodne
 sotva šteknú spod brán.
 Moja zima je dobrá.
 Zahod'me

starý klobúk melanchólie
 a bežme prostovlasi do strmeho brehu.
 Moja zima je nežnosť,
 iskrenie hviezd
 a číry jagot snehu.

Ešte sú iné zimy, v ktorých spomeniem
 ružovú zimu tvojho tela.
 Nadýchal som sa zimy ružovej,
 omrzela ma zima biela.
 Zo všetkých zím jak ponorka som ustal.

Hlt vzduchu do plúc ako nož!
 Chcem počuť pukaf kľby kremeňa,
 chcem drsný vlas čiernej zimy
 omotať si okolo prsta.
 Nech na sneh kvapká
 krv obyčajná, ľudská,
 červená.

DONÁT ŠAJNER

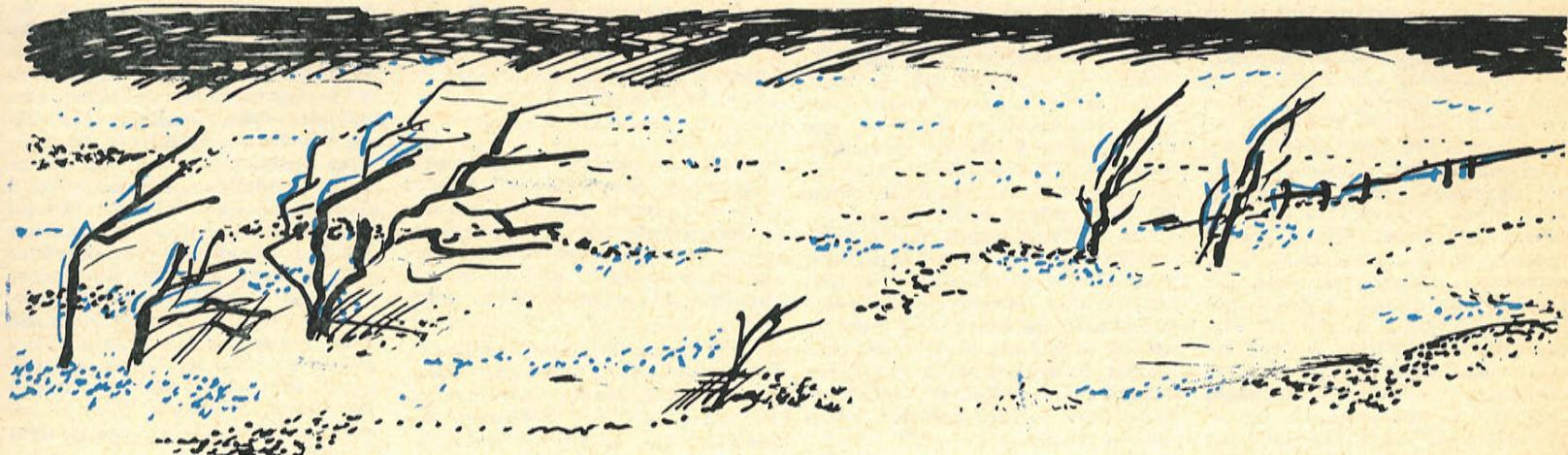
Jedno potrebné

Bylo by krásne,
 nepotrebovat nikdy viac, než to jedno.
 Ale nevím,
 žadať vždy totéž nebo
 každý den niečo iného?
 (Tých potreb bez konca!)

Než by se sešel rok s rokem,
 bylo by vyřčeno nejmenej
 třistašedesátpět přání.

Jestliže na celý život,
 budiž mi dovolen nárok
 na dvě potrebné.

Rozum a srdee.

Kresba: Areta Fedaková

SLOVNÍK ŽIVOTA (142)

Niekedy sa vyskytujú ľažkosti v správnom písaní slov zakončených priponou -ár. Prípona -ár sa nikdy neskracuje, takže v mnohých slovách často bývajú dve dlhé slabiky za sebou, napr.: frézár, bábkár, čiapkár, sviečkár, dráhár... Niekedy sa pred príponou -ár dlhá slabika v slovotvornom základe skracuje. Máme napríklad základ víno, ale odvodené slovo vinár, písat, ale pisár, betón, ale betonár, vagón, ale wagonár, milión, ale milionár a pod. Pred príponou -ár sa pravidelne skracujú aj prípony -ik, -ník, -ítek, -ícko napr. medovník — medovníkár, košík — košíkár, slovník — slovníkár, slovičko — slovičkár a pod. Ale aj novotvorené slová typu hliník — hliníkár, autičko — autičkár, vozík — vozíkár, voziček — vozičkár, turbina — turbinár.

POESKY

marnotrawié
 marnotrawstwo
 marnowác
 marny
 Maroko
 marokański
 Mars
 mars
 marsowy
 marski

utrácať, mrhat
 márnotratnosť
 márniť, mrhať
 márny; bezcenný
 Maroko
 marocký
 Mars
 zamračenosť
 prísny
 zvraštený

CESKY

rozhasovat, mrhat
 marnotratnosť
 mrhat
 marný; bezvýznamný
 Maroko
 marocký
 Mars
 zamračenosť
 prísny
 svraštělý

marskość
 Marsylia
 Marsylanka
 marsz
 kiszki marsza grają
 marszałek
 marszałek sejmu
 laska marszałkowska
 marszczyć
 marszczyć brwi
 marszowy
 marszruta
 marten
 piec martenowski
 martwica
 martwić
 martwić się
 martwieć
 martwość
 martwy
 martwa natura
 maruda
 maruder
 marudny
 marudzić
 mary
 marynarka

cirhóza
 Marseille
 Marseillaisa
 pochod
 škafka mu v bruchu
 maršał
 predsedna snemu
 maršalská palica
 vráskovať
 mračiť sa
 pochodový
 stanovená trasa
 martinská pec
 martinská pec
 míťvica; tuf
 trápiť niekoho
 trápiť sa
 odumierať
 pustota
 míťvy
 zátišie
 farbavec
 marodér
 pomaly
 pomaly pracovať, váhať
 máry
 námornictvo; kabát

cirhóza
 Marseille
 Marseillaisa
 pochod
 kručí mu v bříše
 maršálek
 maršálek Sejmu
 maršálská hůl
 vraštit
 vraštit obočí
 pochodový
 předepsaná cesta
 martinská pec
 martinská pec
 odúmrť; tuf
 zarmucovat
 sužovat se
 odumirat
 pustota
 mrtvý
 zátiší (malířské dílo)
 nimra, louda
 marodér
 pomaly
 loudat se
 máry
 námořnictvo; sako.

Poradou dopisovateľov i spolupracovníkov Života a aktívou KSSČas v Malej Lipnici začala naša redakcia širokú krajan-skú diskusiu, venovanú 40-ročnej činnosti Spoločnosti, jej úspechom, problémom a perspektívam do budúcnosti. Prvé hlasy tejto diskusie, v ktorej budeme pokračovať v nasledujúcich číslach, sme uverejnili v Živote č. 12/1986. Titulky sú od redakcie.

TENTOKRÁT O ŽIVOTE

Bol som v máji v Sovietskom zväze, a v Moskve som mal príležitosť navštíviť najväčšiu knižnicu sveta: Leninovu vedeckú knižnicu, ktorá má 40 miliónov kníh a časopisov. Je zaujímavé, a mali by sme sa nad tým zamyslieť, že v Leninovej knižnici je aj nás krajanský Život. Všetky čísla, od roku 1958 až podnes. Taktôž v mnohonárodnom Sovietskom zväze nás časopis dokumentuje existenciu Čechov a Slovákov v Poľsku. Život je aj vo Washingtone v knižnici prezidenta Spojených štátov a v mnohých knižničiach a ustanovizniach v Československu a pochopiteľne aj v Poľsku. Tieto dva príklady svedčia o tom, ako si ľudia, aké keď nie sú Slováci, väzia tlačový orgán KSSČas v Poľsku.

Na druhej strane pozorujeme, že v niektorých miestnych skupinách počet predplatiteľov Života klesá. Nesvedčí to dobre o našom národnom dianí, práve naopak, je to naša hanba. Toto nemôžeme ďalej tolerovať. Život každého národa je úzko spojený s jazykom. Miznú národy, ktoré stratili záujem o svoj jazyk, však jazyk je jedným zo základných znakov národnej identity. V podmienkach českej a slovenskej národnej menšiny v Poľsku kontakt s materčinou znamená predovšetkým kontakt so Životom. Je našou mravnou povinnosťou pracovať na jeho zdokonaľovaní a na raste počtu jeho čitateľov.

Naozaj mali by sme vo väčšom počte objednávať Život pre na-

sich príbuzných a známych v zahraničí, najmä na Slovensku. Naš časopis sa v zahraničí teší veľkej obľube, na čo máme veľa dôkazov. Je to prirodzené, však Život traktuje o problémoch ich rodiska, s ktorým už stratili bližší kontakt.

Predkladám konkrétny návrh. Máme na Slovensku 26 študentov, našich spišsko-oravských rodákov. Objednajme Život pre každého. Bola by to pre našu mládež pekná vizitka našej súdržnosti a pre medzinárodné študentské prostredie, v ktorom naši študenti žijú, skvelá príležitosť manifestovania našej kultúrnej aktivity. Treba opakovať dobrý príklad krajana Kriška, ktorý posielal nás časopis svojmu synovi na internát Družba.

Obohatenie obsahu Života si vyžaduje väčšiu angažovanosť našich dopisovateľov. Ulohu dopisovateľa nemôžeme brať len formálne, to znamená tak, že bude písat len ten, komu zverili funkciu dopisovateľa. Písat by mal každý, kto v našom periodiku nájde niečo zaujímavé, kto má problémy alebo spozoruje niečo, čo by mohlo pomôcť iným.

Do aktívnej spolupráce so Životom by sme mali pritiahnuť najmä našich učiteľov, v našich absolventov stredných a vysokých škôl na Slovensku. Stav na tomto úseku nie je žiadúci. Čo horšia je spolupráca s redakciou najmladšej spišsko-oravskej inteligencie — absolventov štúdií na Slovensku.

Miestne skupiny by mali vyvinúť úsilie jednak na úspeku zvýšenia počtu predplatiteľov Života, jednak na poli získavania nových žiakov slovenčiny. Našim krajanom treba vysvetliť, že zdokonalenie znalosti slovenčiny prináša konkrétnym osom: v sloven-

čine sa môžeme dorozumieť v určitých oblastiach Maďarska, Rumunska a Juhoslávie, ale aj vo viacerých iných štátach, kde žijú Slováci. Každý jazyk, aké keď nemá svetový význam, môže ľoveku duševne zbohatnúť. Dobre to pochopili viaceré poľské rodiny (napr. poľskí učiteľia, prislušníci pohraničných vojsk a iní), ktoré odoberajú Život a posielajú svoje deti na hodiny slovenského jazyka.

40. výročie našej Spoločnosti by sa malo osláviť aj nejakou publikáciou. Myslím najmä na mimoriadne číslo Života, venované zvlášť tejto udalosti. O obsahu takého čísla by sme mali starostivo uvažovať a vopred vypracovať jeho ucelenú koncepciu. Keďže ide o retrospektívny pochád, vidíme potrebu článkov z okruhu dejín Spoločnosti a jej tlačového orgánu, napr.: história redakcie, zmeny novinárskych kolektívov, evolúcia obsahu Života atď.

JOZEF ČONGVA

MÁME RÔZNE PROBLÉMY

Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku oslavuje tento rok 40. výročie svojej pôsobnosti. V tomto kontexte chcel by som venovať niekoľko poznámok niektorým aspektom nášho krajanského hnutia.

Ked' vznikala naša Spoločnosť, krajania položili osobitný dôraz na zorganizovanie slovenského školstva na Spiši a Orave. Nebolo to ani ľahké ani jednoduché, ale výuka materinského jazyka sa udržuje podnes na našich školách. Musíme jej ďalej venovať zvýšenú pozornosť. Podľa mňa v každej miestnej skupine by výbory mali z času na čas prísť do školy, porozprávať sa s riaditeľom a prejavíť záujem o

podmienky, v akých sa deti učia rodinu reč.

Jubileum Spoločnosti sa akusto stane príležitosťou pre zorganizovanie rôznych podujati. Ja by som navrhoval usporiadať o.i. výstavu, ktorá by dokumentovala materiálnu kultúru našich oblastí. V mnohých krajanských domoch sa iste ešte nachádzajú rôzne dávne pracovné nástroje — mykacie zariadenia, praslice, kolovrátky, kolomažnice, staré malby, obrazy a iné predmety. Malo by sa ich zhromaždiť a ukázať najmä mladým, aby videli, ako sa kedysi žilo a pracovalo, aké boli zvyky, kultúra bývala atď.

Na stránkach poľskej tlače a v knižných publikáciach sa čo istý čas ukazujú príspevky o nás, ktoré často uvádzajú nepravdivé bud neoverené údaje a fakty. Patria k nim o.i. Wierchy, Dunajec, Dzienik Polski, Gazeta Podhalańska a hodne rôznych turistických sprievodcov. Malo by sa zabrániť publikovaniu týchto článkov. Prednedávnom sa mi dostala do ruky kniha gen. Stanisława Okęckeho, v ktorej píše o.i. o Slovenskom národnom povstani. Poukazuje, že medzi jeho účastníkmi boli i Poliaci, čo je pravdu. Spomína ako bojovníkov SNP Oravcov a Spišiakov, medzi inými, krajanov Františka Svetláka z Malej Lipnice, Stefana Kubacku zo Zubrike, Karola a Vendelína Kulaviakovcov a ďalších, ale uvádzá nás, neviem akým právom, ako prislušníkov poľskej národnosti, čo už vobec nie je pravdou. My sme bojovali ako Slováci a nikdy sme ne-nemili svoju národnosť. Nech nás teda nikto neodnárodnjuje ani v literatúre. Každý ľovek má byť stále tým, čím je, teda budť Slovák, Poliakom, Nemcom, či niekym iným, ale nie raz jedným a neskôr druhým.

Teraz sa chcem vrátiť k našmu časopisu Život. Kedysi sme sa veľmi dožadovali, aby sme mali svoj vlastný, krajanov časopis. Strana nám vyšla v ústredy a tak už skoro tridsať rokov sa nám Život prihovára v našich

L'UDIA • ROKY • UDALOSTI

JANUÁR — LEDEN

1.I.1857. — V Paríži sa narodil maliar Wojciech Kossak, syn známeho maliara Juliusza; autor historických a batalistických scén tešiacich sa veľkej popularite, hlavne z napoleónskej kampane a novembrového povstania: spoluautor panorám: Bitka pri Racławiciach a prechod Napoleona I. pri Berezine. (um. 29.VII.1942 v Krakove).

1.I.1969. — ČSSR sa stala federatívnym štátom dvoch socialistických republík — českej a slovenskej.

2.I.1752. — V Końskowoli pri Puławach sa narodil Franciszek Zabłocki, básnik, satirik, najvýznamnejší spisovateľ veselohier poľského osvetenia. Mladost strávil na vidieku; ukončil piaristické školy; v roku 1773 prišiel do Varšavy a zviazať sa s Komisiou národnej edukácie, bol členom a tajomníkom Spoločnosti pre elementárne knihy; v období Štavoročného sejmu bol zviazaný s vlasteneckou stranou a pôsobil v prospech reformiem. Bol účastníkom Kościuszského povstania.

Napísal ok. 50 veselohier podľa francúzskych vzorov, z ktorých najlepšou je Fičúr na záletoch (um. 10.IX.1821 v Końskowoli).

6.I.1807. — V Spišskej Belej sa narodil Jozef Maximilián Petzval, slovenský fyzik, profesor na univerzite vo Viedni, od roku 1849 člen Rakúskej akadémie vied; vynálezca v oblasti optiky; v roku 1840 na základe teoretických výpočtov zstrojil prvý fotografický objektív s veľkou jasnosťou. Tento vynález bol používaný vysoko 50 rokov a stal sa základom dnešnej fotografie. Dnes sa objektívy tohto typu používajú v astronómii a v premietacích a iných prístrojoch (um. 17.VIII.1891 vo Viedni).

6.I.1822. — V Mecklemburgu-Schwerine sa narodil Heinrich Schliemann, nemecký archeológ, samouk, objaviteľ a bádateľ Tróje, Mykén a Tyrynsu — stredisk egejskej kultúry, spojených s dejom Homérových básni (um. 26.XII.1890).

8.I.1642. — V Arcetri pri Florencii umrel Galileo Galilei, významný taliansky fyzik, astronóm a filozof; profesor matematiky na

univerzitách v Pise a Padove; objavil zákony kyvadla a voľného pádu s prihládnutím odporu vzduchu; skonštruoval ďalekohľad pre astronomické pozorovanie a objavil o.i. hory na Mesiaci, mesiace Jupitera, fázy Venuše, škvry na Slneku a potvrdil otáčanie sa Slneka okolo vlastnej osi. Jeho astronomické objavy mali veľký význam. Potvrdili Koperníkovo heliocentrické teóriu o stavbe slnčnej sústavy a významne prispeli k vývoju tejto teórie, umožnili ďalší rozvoj pozorovacej astronómie (nar. 15.II.1546 v Pise).

9.I.1797. — Utvorenie Poľskej legie v Talianku.

10.I.1913. — W Dúbravke (časť Bratislavu) sa narodil Gustáv Husák, generálny tajomník ÚV KSČ, prezident CSSR.

10.I.1946. — V Londýne sa konalo prvé zasadnutie Valného zhromaždenia OSN.

10.I.1821. — V Dolnom Kubíne sa narodil Janko Matuška, slovenský básnik a činiteľ kultúrneho diania. Svojou tvorbou plnil

Krajania (zľava) Štefan Milon, Eugen Kott a Ján Halač. Foto: J.Š.

rodných jazykoch, českom a slovenskom, radí nám a pomáha. Preto tak ako doteraz musíme naďalej rozširovať rady jeho čitateľov, získavať nových predplatiteľov a súčasne viac písat do redakcie, posielat príspevky. V každej z našich miestnych skupín volime dopisovateľov, ktorých povinnosťou je prispievať do Života, písat o našich problémoch, dosiahnutých výsledkoch, o tom, ako žijeme a pracujeme. Týmto spôsobom sa o nás dozvedia aj naši rodáci v cudzine. Musíme sami dbať o nás časopis o to viac, že ho máme len jeden, kým napr. poľská menšina v Československu má ich niekoľko, v tom i pre deti i mládež.

Pamäťom sa ešte ako malý chlapec na obdobie maďarizácie u nás a neskôr — v sanačnom Poľsku — na polonizačné snahy, vyvíjané rôznymi spôsobmi, medzi ďalším popolščovaním mien a priezvisiek a rozširovaním rozličných publikácií a tlače. Jedna z nich mala názov *Co sme*

zač? Krajania nepodľahli ich vplyvom, hoci sa ich snažili písat dokonca v oravskom nárečí. Napriek tomu všetkému Slováci na Orave zostali a sú.

Ešte niekoľko slov ohľadom práce našich krajánov v Česko-slovensku. V poslednom čase, ako je známe, mnohých Oravcov a Spišiakov prepustili a na ich miesto zamestnávajú pracovníkov z iných oblastí Poľska. Neviem, komu a čo prekážalo, hádam len tie, že sa tito naši ľudia mali lepšie, že si niektorí mohli postaviť domy bud' rovinuté svoje gázdovstvá. Je to predsa jav, ktorý by mal tešiť, že sa ľuďom lepšie žije. Ved sú to taktiež poľskí občania. A ak sa dobre pamätám, práve Oravci a Spišiaci mali mať prednosť v obdržiavaní povolení na prácu v Česko-slovensku. Predsa dostali sme na to zmluvné záruky a mal by si to pripomenúť nowosądzský úrad pre otázky zamestnanosti.

Ústava nám zaručuje rovnaké práva ako ostatným občanom. To znamená, že sa môžeme plne zú-

čaťňovať verejného života. Prax jednako ukazuje, že s tým býva rôzne. Tak napr. kedysi mestné úrady pozývali oficiálne zástupcov našej Spoločnosti na všetky významnejšie podujatia, budúťa na porady národných výborov, na čestné tribúny počas prvnajových spríevodov alebo iné oslav. V posledných rokoch to akosi zmizlo. Vari sa tieto orgány hanbia, že majú vo svojej oblasti slovenskú menšinu a boja sa verejne priznať jej to, čo jej právom patri? Adresujem im to na zamyslenie.

EUGEN KOTT

Závisí len od nás, koľko detí zapíšeme do slovenských tried. Taktiež viac pozornosti musíme venovať lyciu v Jablonke. Ved to bolo lyceum so slovenským vyučovacím jazykom. A ako to vyzerá dnes? V lyceu sa obmedzilo vyučovanie slovenčiny len na dodatočný predmet. Pričinili sa k tomu: bývalý školský inspektorát a niektorí profesori. Ale na vne sú aj naši krajania, ktorí podlahli neopodstatnenej obave, že sa ich deti budú trápiť, prestali ich posielat do slovenského lycea. Sú takí aj u nás, v Novej Belej.

Teší nás, že máme nás časopis Život a jeho predplatné sa dá zvýšiť. Aj ja ho predplácam kamárom, známym a blízkej rodine v zahraničí. Všetci tam čakajú na nás Život. Jeden druhému požičiavajú. Cheu vedieť, ako žijeme a čo je nové v ich rodnej či susednej obci. Len sa stážujú, že prichádza neskoro, podobne, ako naši krajania zo Spiša a Oravy. Toto oneskorenie treba nutne odstrániť.

V jesenno-zimnom období by sa mohlo v každej miestnej skupine zorganizovať a naciobiť divadelné predstavenie. Do týchto kultúrnych prác musia sa aktívne zapojiť naši inštruktori.

Navrhujem, aby sa k jubilejným oslavám Spoločnosti pripravil pre dychovky program a v tomto programe by sa mal nájsť pochod Spoločnosti, ktorý by cez zimu naciobiť všetky dychové súbory.

Chcel by som ešte jedno zdôrazniť a pripomenúť všetkým, ktorí robia nárobné pamätníky svojim blízkym, aby pamätali na slovenské nápis. Na cintoríne chodí veľa ľudí a slovenské nápis im napovedia, že tu žili a žijú Slováci.

úlohy vytýčené štúrovskou generáciou na poli slovenskej literatúry; písal vlastenecké lyrické básne, romantické balady a dramatickú tvorbu. Je autorom básne Nad Tatrou sa blýska (1844), ktorá zohrala významnú úlohu v slovenskom národnom živote a neskôr sa stala súčasťou československej štajnej hymny (um. 11.I.1877 v Dolnom Kubíne).

14.I.1949. — Vznikla Zjednotená ľudová strana (ZSL).

15.II.1622. — V Paríži sa narodil Moliére (vln. menom Jean Baptiste Poquelin), najväčší spisovateľ veselohier vo Francúzsku. Napísal o.i.: Škola žien, Tartuffe, Zdravý nemocný a Don Juan (um. 17.II.1673 v Paríži).

16.I.1847. — V Hlbokom sa narodil Svetozár Hurban Vajanský, slovenský spisovateľ, novinár, národný buditeľ, organizátor slovenského politického a kultúrneho života (um. 17.VIII.1916 v Martine).

17.I.1945. — V rámci veľkej ofenzívy Sovietskej armády, ktorá prešla do dejín ako

januárová ofenzíva, jednotky 1. armády Poľského vojska v zložení 1. bieloruského frontu oslobodili poľské hlavné mesto Varšavu. V priebehu ďalších 23 dní sovietske a poľské vojská oslobodili takmer celé Poľsko a došli k Odre.

19.I.1947. — V Poľsku sa konali prvé voľby do Sejmu PER po oslobodení, v ktorých blok demokratických strán získal 80 percent všetkých hlasov.

21.I.1862. — V Prahe umrela významná česká spisovateľka Božena Němcová, vln. menom Barbora Panklová, autorka prvých českých realistických poviedok a románov zo života ľudu a českej dediny o.i. veľdiela českej literatúry Babička; národná buditeľka (nar. 4.II.1820 vo Viedni).

21.I.1924. — V Gorkách pri Moskve umrel VLADIMÍR ILJIČ LENIN, vodca svetového proletariátu, zakladateľ prvého socialistického štátu ZSRR, tvorca leninizmu (nar. 20.IV. 1870 v Simbirsku, dnes Uljanovsk).

22.I.1863. — V Poľsku vypuklo januárové povstanie.

24.I.1946. — Bola založená Rada vzájomnej hospodárskej pomoci socialistických štátov (RVHP).

24.I.1852. — Vo Viedni umrel Ján Kollár, slovenský básnik, filológ a filozof, vydavateľ slovenských ľudových piesni, národný buditeľ, autor Slávy dcéra (nar. 29.VIII.1793 v Mošovciach, okr. Martin).

30.I.1882. — V Hyde Parku (New York) sa narodil Franklin Delano Roosevelt, činiteľ Demokratickej strany, prvý prezident v dejinách USA štyrikrát volený do tejto funkcie v Spojených štátach; protivník izolacionizmu; po výbuchu druhej svetovej vojny uskutočňoval politiku namierenú proti štátom osi; po útoku Nemecka na ZSSR podpísal spolu s Churchillom Atlantickú chartu a po vstupe USA do vojny (15.XII.1941), podpísal so ZSSR zmluvu o vzájomnej pomoci; bol zástancom úzkej spolupráce medzi spojencami; spolu so Stalinom a Churchillom sa zúčastnil konferencie „veľkej trojky“ v Teheráne a Jalte (um. 12.V.1945 vo Warm Springs — Georgia).

Usídlování ve Slezsku do počátku 20. století

Ceské osídlenectví v Opolské regenci bylo spojeno s kolonizační akcí krále Fridricha II. Kromě plánované kolonizace přibývalo na Opolsku Čechů, kteří se usídlovali ve skupinách nebo jednotlivě. K větším obcím patřily Grodziec, Lubienie, Piotrówka a Zagwiździe. Tento rozvoj kolonizace na Opolsku měl různé příčiny. Mimo jiné byla potřebná levná pracovní síla pro rozvíjející se průmysl (hutnicki, uhlíři, dřevorubci).

V roce 1828 žilo na Opolsku 11 300 Čechů, čili 1,6 proc. obyvatelstva. V roce 1840 jich bylo už 41 600 (4,6 proc.). V dalších devíti letech znova přibylo českého obyvatelstva na 45 300 osob, což bylo 4,7 proc. všech obyvatel (956 000 osob). V Opolské regenci nejpočetnější národnostní skupinu tvořili Poláci; v roce 1828 jich bylo 418 400, čili 61,1 proc. V dalších letech Poláků v absolutních číslech přibývalo, ale v procentech tvořili v roce 1849 pouze 58,6% všeho obyvatelstva. Procento německého obyvatelstva se neměnilo; v roce 1828 jich bylo 25,7% (244 500 osob) a v roce 1849 35% (334 000 osob). Podobná byla situace židovského obyvatelstva; v roce 1828 1,6% (10 900 osob) a v roce 1849 1,7% (16 600 osob). Známý je však tendenční přístup pruských úřadů, které za Němce povážovaly každého, kdo alespoň trochu mluvil německy. Podobných příkladů takových manipulací známe více.

ČESKÉ OBYVATELSTVO V OKRESECH OPOLSKÉ REGENCE (V %)

okres	1849	1861	1828	1840
Głubczyce	15,4	15,8	13,4	14,5
Kluczbork	0,1	—	0,2	0,1
Opole	1,9	1,7	1,7	1,8
Raciborz	36,8	36,6	3,1	35,4
Strzelce Opolskie	0,8	0,9	0,1	1,0
Troczek Gliwice	0,1	—	0,3	0,2
Opolská regence	4,7	4,5	1,6	4,6

Úřední prameny neuvádějí Čechy žijící v okresech Bytom, Grodków, Koźle, Lubliniec, Niemodlin, Nysa, Oleśno, Prudnik, Pszczyna a Rybnik. V roce 1940 žilo v okrese Głubczyce 10 793 Čechů, v okrese Opole 1 531 Čechů, v okrese Raciborz 32 743 a v okrese Strzelce Opolskie 433 Čechů. Největší procento českého obyvatelstva žilo v Horním Slezsku, zejména v okresech Raciborz a Głubczyce. Koncem 19. století bylo v Pruském Slezsku asi 62 000 Čechů. Nejpočetnější skupina bydlela v hlučinsko-krzanowieckém obvodu (jižní část okresu Raciborz a Głubczyce) u Baborowa a u Kietrza severně od Opravy. Češi v okresu Głubczyce, především v jeho severní části, podlehli germanizaci. V roce 1910 v Opolské regenci žilo 18 579 Čechů užívajících český i německý jazyk.

OKRES OPOLE

GRODZIEC (český název Bedřichův Hradec) byl nejdůležitějším střediskem českých kolonistů v polovině 18. století. Pastor evanglicko-reformovaného kostela z Husince využil královské plány a obrátil se na Wroclawskou komoru s návrhem na přesídlení 60 rodin z Čech do Slezska. Jako místo přesí-

dlení navrhoval okolí Opola. Posílal do Čech svého člověka, který měl verbovat lidí. 30. září 1751 se s 36 českými rodinami vydal hledat vhodné místo. Situace se rychle rozvíjela. Pod ochranou pruských dragounů (z obavy před loupežníky) přišlo na místo 33 rodin. Pastor za to dostal od pruských úřadů 500 tolarů. K této skupině se připojily české rodiny z Tarnowských Górl, Husince a Lublince. Celkem se zde usadilo 72 rodin, skladajících se ze 145 většinou mladých lidí. Grodziec leží nedaleko Huty Małapanew na trase Opole-Wozówka. Byl založen v roce 1752.

Kolonisté měli dohromady 2 368 jiter orné půdy a 1 400 jiter pastvin a lesa. Půda byla rozdělena 93 kolonistům. Noví osadníci byli zproštěni daní na 10 let a pak do roku 1766. Z plánovaných 100 rodin kolonistů jich však v roce 1756 bylo stále pouhých 72. Už v roce 1770 bylo mezi obyvateli Grodziec 32 tkalců a 7 ševců. 150 kolonistů dojíždělo do práce do Hutě Małapanew. Přirozený přírůstek a příchod dalších kolonistů zhoršily životní podmínky.

Výstavba Grodziec pokračovala podle plánu. Vesnice se táhla celou milí ve dvou řadách 35 metrů od sebe. V roce 1845 bylo v Grodzieci 162 domů. V roce 1905 většina vesnice shořela. Díky pastorovi Kmitovi obyvatelé dostali od pruského krále 30 000 marek podpory. Protože kolonisté pocítovávali nedostatek půdy, většinu peněz určili na zakoupení pozemků a založili novou osadu. Grodziec měl ještě v osmdesátých letech 19. století český charakter. V roce 1913 po hromadné emigraci Čechů se však už v kostele kázalo německy. Značná část Čechů totiž v roce 1912 opustila osadu a vydala se za prací do průmyslových středisek v Německu. Rozvoj Grodziec ilustruje čísla: v roce 1787 měl 501 obyvatel, v r. 1819 — 752, v r. 1845 — 1117, v r. 1890 — 1595, v r. 1900 — 1641, v r. 1910 — 1790 obyvatel, ale v roce 1913 už pouze 468 obyvatel.

LUBIENIE byly další osadou, kterou obývali Češi. Vesniči, do níž v roce 1780 přišlo 40 českých kolonistů, založil učitel Čerčatka. Většina kolonistů pocházela z okolí Hradce Králové a Čáslavi, ale byli i lidé z Litomyšle a Náchoda. Početná skupina přišla z Ziębic a Husince. Tehdy bylo postaveno 40 domů, 4 studny a školní budova. V roce 1861 bylo v Lubieni 66 obytných domů. V roce 1819 tam žilo 301 osob, v r. 1861 — 648 osob, v r. 1890 — 790 osob a v r. 1913 610 osob. Obyvatelstvo vesnice se skládalo z Čechů, Poláků a Němců. V roce 1846 zde bylo 11 českých a 34 polských rodin. V roce 1890 mluvilo česky 301 osob a v roce 1905 — 139 osob.

ZAGWIĘDZIE leží 29 kilometrů na sever od Opola u silnice do Wołczyna. Osada vznikla na začátku druhé poloviny 18. století. Založily ji české rodiny, celkem 500 osob. V roce 1819 měla vesnice 769 obyvatel.

PIOTRÓWKA (okr. Strzelce Opolskie). Obyvatel obce Grodziec přibývalo, půdy už nestačilo pro všechny. Z hlediska místních úřadů bylo nejvhodnějším místem pro další kolonizaci okolí Strzelci Opolských. Piotrówka byla založena v roce 1832 díky pastorovi z Grodziec Piotru Sikorovi. Za jeho zasluhu při zakládání kolonie byla nazvána podle jeho jména. Na místní pečeti byla jedle a podní sedící mudrc (Sikora). Každý kolonista dostal 20 jiter lesa s právem dědictví. Stavové nové kolonie platily do roku 1893, kdy se stala samostatnou obcí. Na začátku 20. století měla Piotrówka asi 600 domů, stojících po obou stranách cesty vysázené lipami. Půda byla písčitá, neúrodná. Obec se nemohla udržet z vlastních prostředků, byla odkázána na pomoc státu a církve. Většina mužů jezdila na sezónní práce a hospodářství se zabývaly ženy. Cást obyvatelstva opustila vesnici za prací, ale většina se vrátila. V prvních letech po založení měla Piotrówka 259 obyvatel, kolem roku 1915 jich bylo asi 1400. Všeobecně se tu mluvilo česky, kolonisté si udrželi i své kulturní a náboženské tradice. Němčina jim byla cizí. O Piotrówku pečovala česká obec Grodziec.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLÉ
ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Lietadlom do Varšavy

Na uliciach Varšavy možno každý deň stretnú desiatky väčších či menších skupín domácich a zahraničných turistov, obzerajúcich so záujmom architektonické pamiatky a iné pamätičnosti mesta. Prichádzajú vlakmi, automobilmi alebo autobusmi s nápismi Orbis, Gromada buď iné turistickej kancelárie a geografia účastníkov týchto zájazdov zahrňuje prakticky celé Polsko, v tom i nezriedka Spiš a Oravu.

V jedno sobotňajšie novembrové predpoludnie sme v centre Varšavy stretli 41-člennú skupinu pracovníkov správy a členov dozornej rady Gminného družstva Roľnícka svojpomoc z Nižných Lapšov, ktorí prišli na trojdňový zájazd do hlavného mesta. Nebolo by na tom nič zvláštne, keby nie... Ale pekne po poriadku.

O organizovanom zájazdu uvažovali v družstve v podstate od začiatku roka. Nebolo skoro schôdze, na ktorej by nepadio aspoň slovíčko na túto tému. Bolo množstvo rôznych návrhov. Jedni chceli cestovať do európskych mest, iní po Poľsku, ďalej k moru... Nakoniec po dlhých diskusiach sa rozhodli pre Varšavu, a aby bolo zaujímavejšie, uznesili sa, že do hlavného mesta pocestujú lietadlom. „Došli sme k záveru, — povedal nám predseda správy GS Józef Krawątka, — že si na takýto zájazd nás druhový aktiv plne zaslúží. A lietadlo malo byť dodatočnou atrakciou. Ostatne, nie je to každodenný dopravný prostriedok.“

Pripravy trvali dosť dlho. Napokon nadišiel očakávaný deň. Do Krakova na letisko prišli osobitným autobusom. Do lietadla nastupovali, aj keď to neskôr nechceli priznať, s malou duščkou a obavami, čo keď... No napokon všetko dopadlo dobre, a ani sa nenazdali, keď sa ocitli na varšavskom letisku Okęcie. Ubytovali sa v peknom hoteli Wera a na druhý deň začali prehliadku mesta.

Společná láska

To ráno bylo normálnim šumavským rámem. Snad len v místnostech ještě zněly tóny dudu, ktoré večer vyhralovaly pro dobrú zábavu. Komu? — zeptáte sa možná. Odpočívajú je nasnadé. Představitelům krajanských spolků z celé Evropy a jejich hostitelům z Československého ústavu zahraničního a z redakce časopisu Československý svět, kteří se na šumavský Zdičkov sjeli na pracovní setkání u příležitosti 40. výročí časopisu Československý svět. O hlasech krajánů jsme psali v minulém čísle, dnes se podívejme, co vše se na Zdičkově dělo.

Vedle společné porady se tu sešli s krajany představitelé redakce. Slova díků a vzájemného uznání jen podtrhla předání pamětních listů k významnému výročí časopisu. Objevily se však i náměty, zkušenosti. Co například? Třeba to, že by se redakce měla častěji vypravovat za krajany, více psát o jejich životě a současnosti, že krajáné by se měli stát častějšími přispěvovateli. Dalším z námětí, které krajánům v časopise Československý svět chybí, je třeba chalupaření v Československu. A mohl bych jmenovat dále.

Na šumavských kopciach se však setmělo, přiblížil se večer a ze šatny se ozývaly tóny laděných houslí, „zamečení“ dudu. Přijela kapela Kulturního domu ROH Škoda Plzeň, kapela, která se v létě 1986 vrátila z francouz-

Počas dvojdňového pobytu videli toho skutočne veľa. Navštívili Palác kultúry a vedy a z jeho 31. poschodia si pozreli panorámu Varšavy. Prezreli si pekne zreštaurované Staré mesto s najvzácnejšími historickými pamiatkami, Krakovské predmestie, kráľovský zámok, parkovo-palácový komplex Łazienky, Wilanów, staré i nové mestské štvrte, najzaujímavejšie varšavské pamätníky a množstvo iných pamätiadnosťí.

Medzi účastníkmi zájazdu boli viaceri naši krajania z Nedeca, Kacviny, Vyšných a Nižných Lapšov, Lapšanky a Tribša. Všetci boli očarení zájazdom a na otázku o najvzrušujúcejši moment a najväčšie dojmy odpovedali jednoznačne — let lietadlom. „To bol strašný nervák, — zdôverila sa krajanka Emília Šoltýsová z Lapšanky, — a aj keď ma veľmi nutkalo pozrieť sa dolu, neodvážila som sa na to, až po pristátí. Prvý let v živote je skutočne obrovským zážitkom.“

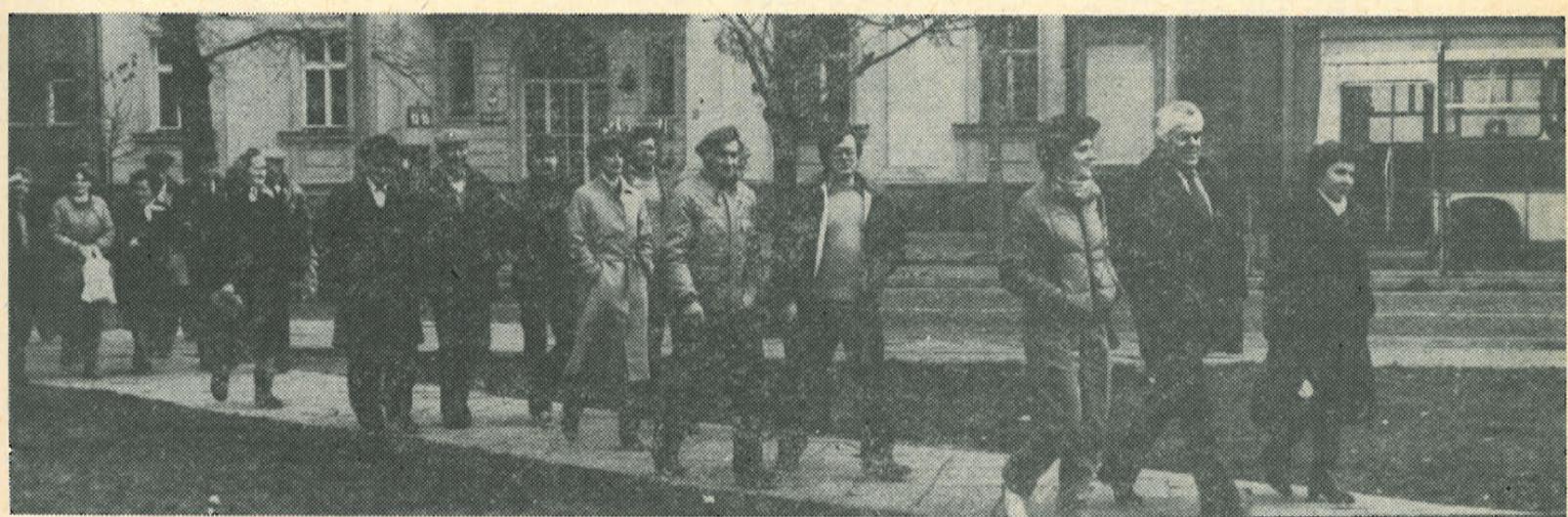
Iniciatíva družstevníkov lapšanskej gminy si zaslúži pochvalu.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Prechádzka po Dlhej ulici

Pamiatkový záber na námestí Starého mesta

ského Dijonu ověnčena vítězstvím z festivalu lidových muzik. Dudy zazněly, rozezněly se písničky, rozhosila se úsměvná pohoda. Pohoda, jaká bývá na setkání přátel, které spojuje český a slovenský jazyk, láska k vlasti svých předků. Které spojuje i ta krásná lidová pisnička.

JIŘÍ KRYŠPÍN

Vystoupení uměleckého souboru ZUČ ze závodu Škoda Plzeň.

Slavnostní zasedání predsedov krajanských spolkov se zástupci ČSMS.

GEORGES SIMENON

Marie Dudonová bydlela ve druhém poschodí a pro vodu musela chodit až na odpočívadlo mezi přízemím a prvním patrem. Nejhorší bylo, že potřebovala mnoho vody, protože měla malé dítě. Musela chodit po schodech s konvemi několikrát denně.

Chýlilo se ke druhé hodině odpolední a manžel odešel pro podporu v nezaměstnanosti. Byl už tři měsíce bez práce — od té doby, kdy zatkli ředitele a zavřeli banku.

Položila v kuchyni na židli pod oknem kbelík s vodou, aby umyla okno. Stáhla záclony stranou, takže viděla na dvorek, kde běhalo několik slepic.

Madame Cassieuxová přichází, aby mu dala lék, pomyslila si Marie Dudonová.

Za utlučeným rohem dvorku byla vidět zadní část výstavného domu, který byl obrácen čelem do Rue de la constitution. Bydlel v něm monsieur Cassieux, jehož speditérská firma byla jedním z nejlépe kvetoucích obchodů ve městě. Ležel na lůžku a Marie Dudonová viděla přímo do jeho pokoje v prvním poschodí, když se dívala dolů, protože záclony zakrývaly jen dolní polovinu okna. Starý muž měl záхват pakostnice, která ho upoutala jednou nebo dvakrát za rok na lůžko.

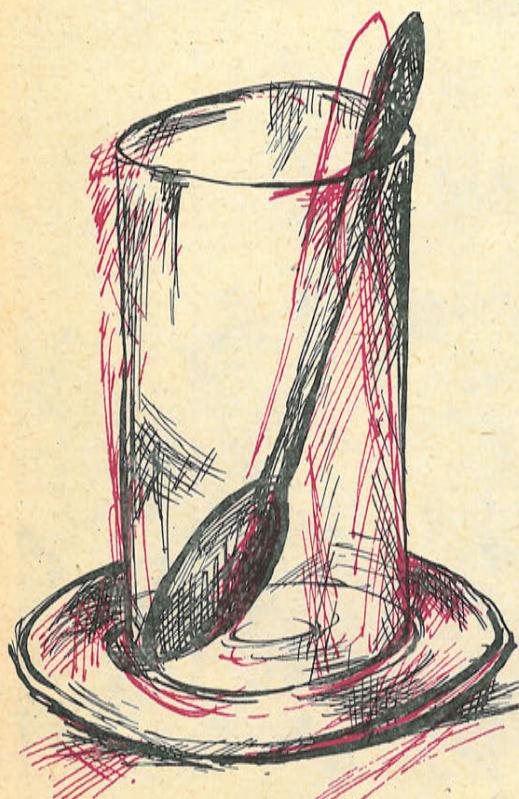
Byl to nelítostný, lakomý muž. Jeho druhá žena Mathilde byla o dvacet roků mladší a těšila se nechvalné pověsti.

Dítě spalo a Marie Dudonová začala myt okno. Mokrou rukou odehnala mouchu, která se jí usadila na čele, a pak se naklonila, aby lépe viděla.

Madame Cassieuxová vstoupila do ložnice a nemocný odložil noviny. Něco říkal, ale nebylo rozumět, protože právě rachotilo po dlažbě těžké nákladní auto. Marie Dudonová se dívala bezmyšlenkovitě z okna, ale náhle zbystřila pozornost.

Mathilde Cassieuxová opustila ložnicu a vešla do koupelny. Položila sklenici a otevřela bílé lakovanou skříňku, nepochyběně lékárničku.

Kresba: Areta Fedaková

ŠÁLA

V jejím chování bylo něco nepřirozeného. Zdálo se, že napjatě naslouchá, neuslyší-li něco z vedlejšího pokoje. Potom nasypala do sklenice z malého balíčku bílý prášek. Papírek neodložila, ale schovala ho za bluzu. Zdálo se, že se snaží nezpůsobit hluk. Když naplnila sklenici vodou, přidržela ji proti světlu a podívala se do ní.

Co to dělá? pomyslela si Marie Dudonová.

V příštím okamžiku se madame Cassieuxová vrátila se sklenicí do ložnice. Manžel jistě cítil bolest, protože měl zkroucené rysy obličeje a pohyboval hlavou. U lůžka bylo několik lahviček. Z jedné nalila trochu tekutiny do sklenice. Něco přitom bezpochyby říkala.

Když pil, podepřela mu hlavu. Pomalu urovnala polštáře pro odpolední spánek. Teprve když přistoupila k oknu, aby stáhla roletu, uviděla Marii Dudonovou, která už neměla čas odstoupit od okna. Jejich zraky se setkaly.

Starý muž se jistě divil, proč stojí nehybně u okna a drží šňůru od rolety. Asi něco řekl, protože se na něho podívala přes rameno a pak se její zrak vrátil k Marii Dudonové, která byla bledší než obvykle.

Roleta spadla, ale Marie Dudonová zůstala nehybně u okna. Dívala se upřeně ven a uvažovala.

Proč nasypala prášek do vody dřív, než tam nakapala lék? Proč ukryla papírek? A proč se nyní vrátila do koupelny, zavřela za sebou dveře a přistoupila k oknu, jako kdyby se chtěla přesvědčit, zda ji tam neviděla Marie Dudonová?

Ona ho otrávila!

Marie Dudonová se nikdy nesetkala se zločinem, ani o něm nečetla v novinách. Snad právě proto uvažovala klidně o tom, čeho byla svědkem. Kdekoliv věděl, že Mathilde Cassieuxová si vzala starého muže jen pro peníze. Nebyl ani trochu hezký, a proto byla jistě už unavena čekáním na jeho smrt. Kromě prosperujícího obchodu vlastnil celou ulici domů, a bezcitnější domácí snad ani neexistoval.

Co asi nyní dělá jeho žena? Nemá mnoho na práci, protože má dvě služebné. Sedí v salóně a čeká, až bude jed účinkovat? Umře opravdu? Bude to trvat dlouho?

Ponořena v myšlenkách převinula dítě a dala mu pit. Když přišel v šest hodin manžel, byla velmi zamklá.

„Co je s tebou?“ zeptal se.

„To nic není... Jdi za roh a podívej se, jestli mají u Cassieuxů stažené rolety.“

Měli...

Marie Dudonová se neklidně obracela na lůžku ještě do dvou hodin. Naslouchala prudkému lijkáku a nemohla usnout. Když se potom náhle probudila, byla ještě noc a přivál vod stále pleskal na střechu a bubnoval do okna. Manželovi neřekne nic. Mohl by všechno pokazit. To je záležitost pro ženy. Ve vhodné chvíli — ale brzy — zajde k madame Cassieuxové. Nebude muset zvonit, protože hlavní dveře budou otevřeny, aby mohli přijít návštěvníci poklonit se mrtvemu.

Ale o co ji má požádat? Madame Cassieuxová jistě porozumí — o tom není pochyby. Nebude chtít peníze, i když jich mají hodně. Starý pán ji jistě odkázal všechno... Jen ty domy! Ano, domy — to je dobrá myšlenka! Požádá o dům. Ale musí si rozmyslet, jak začne.

Kdyby nebylo těch schodů — musím po nich nosit vodu, uhlí, a mám malé dítě. Kdybychom měli vlastní domek... Jen malý — dvě nebo tři místnosti by stačily. S malou zahrádkou ovšem...

Přirozeně, kdyby jí nabízela peníze... ale mohla by jí také vypovědět boj. Mohla by předstírat, že nerozumí. V tom případě by se ji podívala přímo do očí a řekla by: Nebudu mlčet o tom, co jsem viděla — vím, proč zemřel váš muž tak náhle... Postarám se, aby byla provedena úřední pitva mrtvého...

Ráno při snídani stále pršelo.

„Myslím, že vystaví mrtvého v přízemí,“ poznámenala.

„Na tom nám nezáleží,“ odpověděl muž.

Zákmit úsměvu zahrál na jejich bledých rtech. On neví, že ten mrtvý pro ně znamená dům — a možná ještě víc...

Ve spěchu se nasnídal. Uklidila a pak se začala oblékat.

„Co děláš, Marie?“

„Oblékám se.“

„K nákupu si bereš ten nejlepší kabát do deště?“

„Zastavím se u Cassieuxů.“

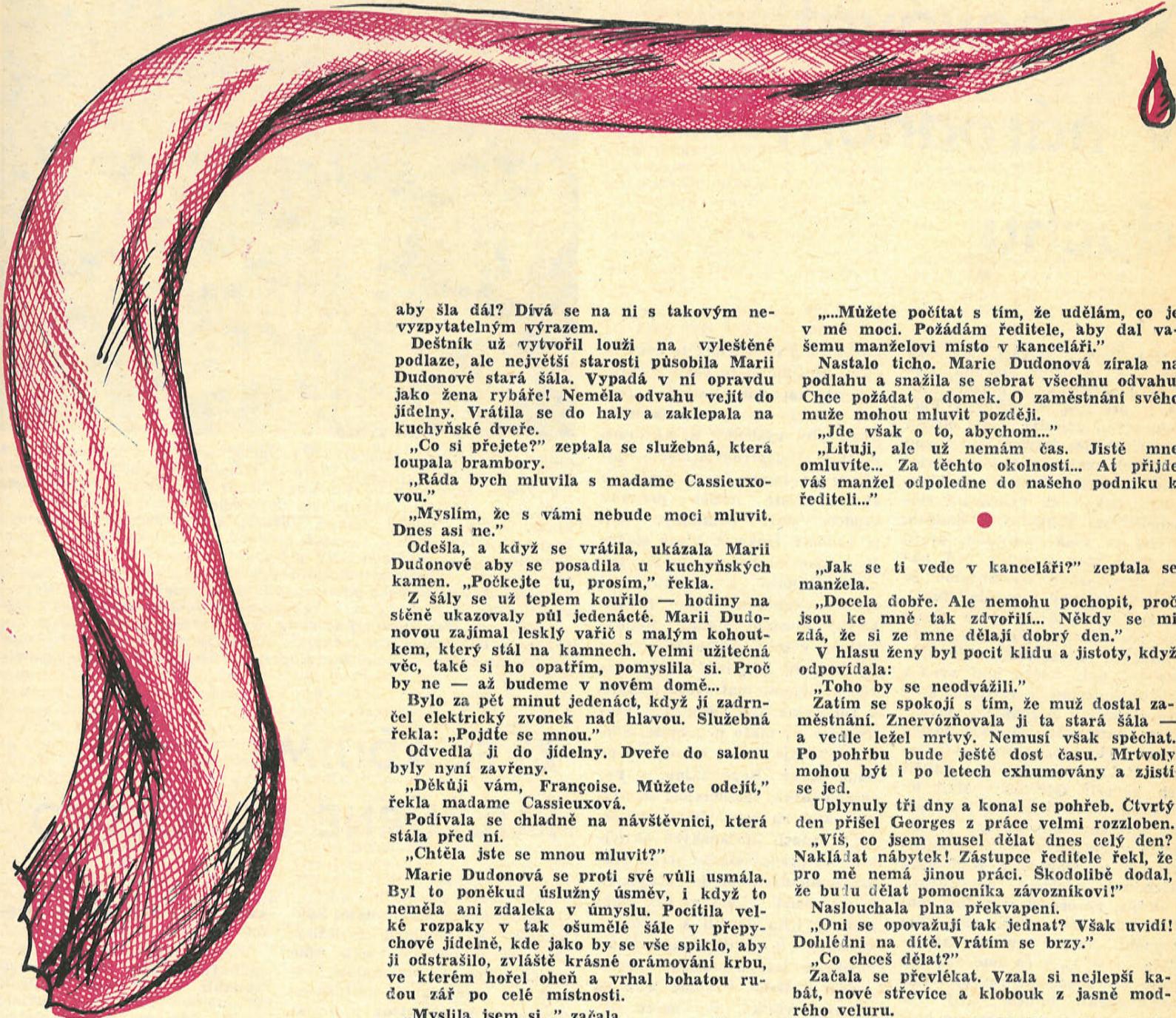
„Vždyť je ani neznáme.“

Dobře, že jsem mu nic neřekla, pomyslila si. Dost na tom, že je bez zaměstnání — a ještě takové hloupé otázky.

A tak si přehodila přes ramena obnošenou šálu jako vždy, když šla nakupovat. Vzala si nákupní tašku a deštník.

Krčila se pod deštníkem, když si razila cestu v prudkém dešti. Neudělala ani tuct kroků a sukni měla tak promoklou, že se ji lepila na nohy a ve střevicích měla vodu.

Obrátila se do Rue de la constitution a za chvíli stála s tlukoucím srdcem před třemi

aby šla dál? Divá se na ni s takovým nevyzpytatelným výrazem.

Deštník už vytvořil louži na vyleštěné podlaze, ale největší starosti působila Marii Dudonové stará šála. Vypadá v ní opravdu jako žena rybáře! Neměla odvahu vejít do jídelny. Vrátila se do haly a zaklepala na kuchyňské dveře.

„Co si přejete?“ zeptala se služebná, která loupala brambory.

„Ráda bych mluvila s madame Cassieuxovou.“

„Myslím, že s vámi nebude moci mluvit. Dnes asi ne.“

Odešla, a když se vrátila, ukázala Marii Dudonové aby se posadila u kuchyňských kamen. „Počkejte tu, prosím,“ řekla.

Z šály se už teplem kouřilo — hodiny na stěně ukazovaly půl jedenácté. Marii Dudonovou zajímal lesklý vařič s malým kohoutkem, který stál na kamnech. Velmi užitečná věc, také si ho opatřím, pomyslila si. Proč by ne — až budeme v novém domě...

Bylo za pět minut jedenáct, když jí zadrnčel elektrický zvonek nad hlavou. Služebná řekla: „Pojdě se mnou.“

Odvedla ji do jídelny. Dveře do salonu byly nyní zavřeny.

„Děkuji vám, Françoise. Můžete odejít,“ řekla madame Cassieuxová.

Podívala se chladně na návštěvnici, která stála před ní.

„Chtěla jste se mnou mluvit?“

Marie Dudonová se proti své vůli usmála. Byl to poněkud úslužný úsměv, i když to neměla ani zdaleka v úmyslu. Pocitila velké rozpaky v tak ošumělé šále v přepychové jídelně, kde jako by se vše spiklo, aby ji odstrašilo, zvláště krásné orámování krbu, ve kterém hořel oheň a vrhal bohatou rudou zář po celé místnosti.

„Myslila jsem si...“ začala.

„Nechcete se posadit?“

Posadila se, ale cítila se ještě více nesvá. Zlobila se na manžela, že jí zabránil, aby se vhodně oblékla pro tuto návštěvu. Kdyby jen neměla tu starou šálu...!

„Bydlím naproti — právě za vaším domem,“ koktala. „Ve druhém poschodí... a ty schody tam jsou tak únavné... zvláště když mám malé dítě... a musím nosit všechnu vodu nahoru...“

Madame Cassieuxová seděla nehnutě a mléky jako kámen. Buď jí nerozuměla, nebo to jen předstírala.

„Potřebovali bychom nějaký byt v přízemí... nebo malý domek...“

„Asi byste chtěla vědět, zda nemáme něco k pronajmutí. Bohužel teď právě ne — ale kdyby se nějaký byt uvolnil...“

Jak jen jí má říci, že nehodlá platit nájem?

„Můj manžel je nyní bez práce. Byl v Baldonové bance. Jistě víte, jak špatně to s ní dopadlo. Monsieur Baldon je ve vězení...“

„Je ve vězení... abyste rozuměla — ve vězení, a čeká na něho —“

Madame Cassieuxová však nepohnula ani svalem.

„Chápu vaše nesnáze,“ přerušila ji, „a můžete se na mne spolehnout...“

Konečně! Už pochopila! Srdece Marie Dudonové poskočilo.

„...Můžete počítat s tím, že udělám, co je v mé moci. Požádám ředitele, aby dal vašemu manželovi místo v kanceláři.“

Nastalo ticho. Marie Dudonová zírala na podlahu a snažila se sebrat všechnu odvahu. Chce požádat o doměk. O zaměstnání svého muže mohou mluvit později.

„Jde však o to, abychom...“

„Lituj, ale už nemám čas. Jistě mne omluvíte... Za těchto okolností... Áť přijde vaš manžel odpoledne do našeho podniku k řediteli...“

„Jak se ti vede v kanceláři?“ zeptala se manžela.

„Docela dobře. Ale nemohu pochopit, proč jsou ke mně tak zlivořili... Někdy se mi zdá, že si ze mne dělají dobrý den.“

V hlasu ženy byl pocit klidu a jistoty, když odpovídala:

„Toho by se neodvážili.“

Zatím se spokojí s tím, že muž dostal zaměstnání. Znervóznovala ji ta stará šála — a vedle ležel mrtvý. Nemusí však spěchat. Po pohřbu bude ještě dost času. Mrtvoly mohou být i po letech exhumovány a zjistit se jed.

Uplynuly tři dny a konal se pohřeb. Čtvrtý den přišel Georges z práce velmi rozzloben.

„Víš, co jsem musel dělat dnes celý den? Nakládat nábytek! Zástupce ředitele řekl, že pro mě nemá jinou práci. Škodolibě dodal, že buď dělat pomocníka závozníkovi!“

Naslouchala plna překvapení.

„Oni se opovažují tak jednat? Však uvidí! Dohleď na dítě. Vrátim se brzy.“

„Co chcete dělat?“

Začala se převlékat. Vzala si nejlepší kabát, nové střevice a klobouk z jasně modrého veluru.

Manžel se na ni udiveně díval. Pak otevřel noviny. Po chvíli řekl: „Myslil jsem, že byl katolík.“

„Kdo?“

„Monsieur Cassieux — starý pán.“

„Ano — byl katolík... Proč?“

„Nebyl katolík — tady čtu, že byl pohřben žehem.“

Zádná odpověď. Mrtvé ticho. Podíval se zmatně na ženu.

„Co je? Co se stalo?“

Viděl, že si zase zouvá nové střevice.

„Co to děláš? Před chvílí ses...“

Zvedla hlavu a obličeji měla bledý jako smrť.

„Ano — před chvílí...“ vzdychl.

Převlékla se do starých šatů, vzala si šálu a šla pro uhlí. Dveře poschodi dolů a ještě jedno do sklepa. Tam se zastavila u hromady uhlí a plakala. Byla pokročena. Madame Cassieuxová na ni vyzrala.

V přízemí čekala na Marii Dudonovou správkyně domu.

„Už jsem vám říkala, abyste si přinesla uhlí vždy ráno, ne teprve, když mám všude uklizeno.“

„Bien, madame,“ odpověděla pokorně Marie Dudonová.

Další ponížení, pomyslila si — ale na tom už teď nezáleží,

Vychovávať v národnom duchu

Hej, Slováci, Slováci, slovenská reč... — začínam slovami slovenského básnika o otázke, ktorá je pre nás, Slovákov v Poľsku, veľmi dôležitá. Totiž otázka materinského jazyka je vecou všetkých krajanov. V tejto súvislosti sa často hovorí o poklesu počtu žiakov na vyučovanie slovenčiny na základných školách. Treba sa však zamyslieť, prečo sa tento stav znižuje? Ved' našou krajanskou povinnosťou je dbať o to, aby neustále stúpal. A keď je inakšie, je to chyba len nás samých. Pozrime sa do vlastných radosť, ved' každý kraján má deti, dcéru buď syna a ich povinnosťou je vychovať svoje ratolesti v národnom, slovenskom duchu. Už od najmladších rokov treba svojim deťom vstęپovať lásku k materčine, naučiť ich hovoriť slovensky. Mali by sme im hovoriť takto: Počúvajte, deti, my sme Slováci, ale žijeme v Poľsku a preto sa musíte učiť po slovensky. Keď však národnnej výchove nevenujeme náležitú pozornosť v rodine, potom neprosme iných, aby nám pomohli. Najprv musíme dať voľačo od seba. A čo sme dali my sami pre seba, pre rozvoj nášho krajanského hnutia, keď nie vždy patrične vychovávame naše deti, mladé pokolenie, našu budúcnosť? Keď sa cítim Slovákom, mali by sme podľa toho aj konat. Ved' Slováci boli tu už dávno, od nepamäti. Ale to nikto nepočítal. Sú však pamiatky — kaplnky, slovenské nápisy v

kostoloch a pod., ktoré to dosvedčujú. Musíme si to vážiť a chrániť, ale zároveň aj dbať o rozvoj našej slovenskej kultúry dnes, aby výsledky našej práce sa stali svedectvom o živote Slovákov na tomto území, podobne ako o živote našich predkov svedčia staré pamiatky. Som si vedomý ľažnosti, ktoré stažujú krajanskú prácu, ale iba ten nemá ľažnosti a nespráv ani žiadnu chybu, kto nič nerobi. Chyby musíme hľadať predovšetkým v sebe, prekonávať ich a ísť dopredu, lebo ináč bude u nás zle, nebudem mať svoju kultúru a zmizneme ako národnosť. Vtedy nám už nikto nepomôže, nikto nepočuje naše volanie, lebo bude slabé. Nepočítajme s pomocou iných, spoliehajme sa najmä sami na seba. Dnes vidíme, že v radoch krajanských aktivistov sú predovšetkým starší krajania, mladých nie je veľa. A čo to znamená, všetci vieme. Opäť sme sa teda dostali k rodine a výchove, k vyučovaniu materinského jazyka najprv doma a potom v škole. Urobme teda na začiatok všetko, aby počet žiakov na vyučovaní slovenského jazyka v školách systematicky stúpal. V budúcnosti sa to určite priaznivo odraží na rozvoji krajanského hnutia.

ALBÍN VOJČIAK

Záber z plenárneho zasadania ÚV Spoločnosti kultúrno-sociálnej Čechov a Slovákov v Poľsku, ktoré sa konalo 10. januára 1959 v sídle ÚV Zväzu novinárov vo Varšave. Plenárneho zasadania ústredného výboru sa zúčastnili zástupcovia obvodných výborov Spoločnosti zo Spiša, Oravy, Kudov, Zelova, Varšavy a Krakova, ako aj pozvaní hostia zo stranických a štátnych orgánov. Na snímke: (zľava) Teofan Timofiejczyk — predseda OVN v Novom Targu, Henryka Mossakowska-Mazany z Ministerstva kultúry a umenia, Henryk Chmielewski — riaditeľ Spoločensko-administratívneho oddelenia Ministerstva vnútra, Maria Finkielgluz z Ministerstva vnútra, Aleksander Sław — tajomník Národnostnej komisie ÚV Strany, Adam Chalupec — predseda ÚV Spoločnosti, Antónia Kaškiewiczová — podpredsedníčka ÚV Spoločnosti, Bohuslav Kopecký — tajomník ÚV Spoločnosti.

ZVEL'AĎUJME KULTÚRNE DEDIČSTVO

Tohtoročné jubileum našej Spoločnosti je vhodnou príležitosťou na zamyslenie, ako sme využili tých 40 uplynulých rokov na zveľadanie kultúrneho dedičstva našich otcov a praotcov. Dedičstvo veľmi bohatého a rôznorodého, zahrnujúceho predovšetkým jazyk, piesne a tanec, zvyky a obyčeje, kultúru bývania a odievania a iné prejavy tradičnej ludovej kultúry —

svedectvo našej národnej identity.

Je nesporným faktom, že v mnohých týchto oblastiach sme dosiahli pozoruhodné výsledky. Všimnime si trebárs folkórne hnutie, ktorému naša Spoločnosť venuje veľkú pozornosť. Teší nás činnosť folklorických súborov, ktoré tvoria programy svojich vystúpení na základe zozbieraných starých piesní,ancov a zvykov. Niektoré z nich, najmä Veselica

SLOVO O SLOVENSKOM LÝCEU

Krajanská diskusia na našej porade je veľmi zaujímavá a hodnotná. Som rád, že sa môžem do nej zapojiť aj ja. Predovšetkým by som však chcel podakovať organizátorom tejto krajanskej porady.

Chcel by som sa s krajanmi podeliť takouto otázkou. Na vý-

stavbe slovenského lycea v Jablonke sa podieľali naši krajania Slováci a osobne aj ja som sa zúčastnil stavebných prác. Táto jediná stredná škola mala slúžiť Slovákom, mali sa v nej učiť slovenské deti. Tým viac ma to mrzi, že v škole, s ktorou sme počítali, sa dnes len málo detí

POVINNOSŤ VOČI SAMÝM SEBE

Nesporne najdôležitejšou otázkou v našom krajanskom hnutí je otázka vyučovania slovenského jazyka na základných školách na Orave a Spiši. Zdá sa, a potvrdili to i naše porady, že nás aktív si to vcelku uvedomil. Ide teraz o to, aby tátu otázkou bola zrejmá aj všetkým krajanským rodičom. Nechcem tu hovoriť o špecifických podmienkach života Slovákov na Spiši a Orave. Tie všetci dobre poznáme. Ide o to, že bez školy nie sме v stave naučiť krajanské deti slovenčinu.

Casto stotožňujeme potrebu vyučovania slovenského jazyka s potrebou poznáť cudzie jazyky. Avšak v našom prípade vôbec nejde o cudzi jazyk. Je to nás

národný, materinský jazyk Slovákov. Zabúdanie na túto skutočnosť nás vzdialuje nielen od práva na vyučovanie materinského jazyka v škole, ale predovšetkým od národnnej povinnosti posielat svoje deti na toto vyučovanie. Je to predsa prvoradá povinnosť rodičov voči svojim detom, ale aj voči starej vlasti a voči slovenským predkom. Nikto však nikoho k tomu nenutí, je to vec eti, národnnej hrdosti, ale aj uvedomej výchovy. Je to právo každého slobodného človeka. Zoberme tu príklad vystavovalcov v Spojených štatoch. Títo pristávalci sa zo začiatku chceli stať skutočnými Američanmi a často zabúdali na kontinuitu národného povedomia. Až ne-

skoršie pchopili, že ich šanca je v národnnej sebarealizácii. Američanmi môžu byť, avšak bez toho, aby zabúdali na svoje korene. Teraz všetci rodiči, často už v treťom pokolení, sa snažia svojim detom všepri národné povedomie a naučiť ich svoj materinský jazyk. A darí sa im to. Sami poznáte prípady, že potomkovia vystavovalcov, často ich pravnuci, prichádzajú hľadať svoje korene aj na Oravu a Spiš, do rodiska svojich slovenských rodičov. A predsa tam nikdy neboli a ani ho nepoznali. Nehanbia sa za svoj slovenský pôvod. Ba naopak, sú na hrdi.

Podobne by to malo byť u nás, aj keď naši krajania na Orave a Spiši vystavovalcami nie sú a bývajú tu od pokolení. Musia sa preto cítiť oveľa istejšie. Ale aby ich deti mohli nadviazať na túto skutočnosť, rodičia im musia od najmladších rokov pripomínať a zdôrazňovať kym sú, kto sú ich dedovia a otcovia. Patrične usmernená výchova v mlado-

sti určite priniesie výsledky neskôr, keď sa treba zapísat na vyučovanie slovenčiny a zapojiť sa do krajanskej činnosti v Spoločnosti. Potom sa rodičia nebudú hanbiť za svoje deti a deti za rodičov. Poznám prípady, keď sami rodičia presvedčali svoje deti, že vyučovanie slovenčiny nie je potrebné, keďže nič neprináša a nebudú mať z toho žiadny prospěch.

Národná čest a hrdosť, to je taká vec, s ktorou sa nedá ťažkovať. Je to vec eti a svedomia. Možnosť prihlásiť sa k svojmu koreňu, národu, vlasti je veľcou nenahraditeľnou. Je to isté, ako sa prihlásiť k svojej rodnej materi za každých, aj tých najnepriaznivejších okolností. A to pri priležitosti 40. výročia našej krajanskej organizácie by si mali všetci uvedomiť. Vedľa prípady 40 rokov je potvrdením, že národná menšina môže žiť mimo starej vlasti a rozvíjať sa.

DOMINIK SURMA

z MS KSSCaS v Nedeci alebo súbory z MS v Novej Belej či Malej Lipniči dosiahli veľmi slušnú úroveň. Tešia nás ich úspechy medziďom na folklórnych slávnostach v Detve budomáčich festivaloch a iných folklórnych podujatiach, na krajanských prehliadkach a pod.

Tešilo by však ešte viac, keby sa tieto súbory častejšie predstavovali krajandom v jednotlivých miestnych skupinách, čo by predsa malo byť ich základným cieľom. Obmedzovanie sa len na veľké podujatia či krajanské slávnosti ochudobňuje nás kulturny život. Živie by sa doň mali zapojiť súbory z Kacviny, Jurgova či Oravy. Nemáme ich príliš veľa, hoci v rade ďalších miestnych skupín existujú podmienky pre ich činnosť napr. v Krempachoch alebo Vyšných Lapšoch, kde predsa má naša Spoločnosť vlastný kultúrny dom, ktorý treba nutne lepšie využiť.

Kedysi, keď vznikala naša Spoločnosť, vari najživšou formou krajanskej kultúrnej činnosti bolo divadelníctvo. Pomáhalo ho organizovať slovenskí učitelia, pôsobiaci na spišských a orav-

ských základných školách. Máme sice aj dnes niekoľko divadelných krúžkov, z ktorých najaktívnejšie sú v MS v Podviku a Nedeci. Nepochybujem, že by ich mohlo byť oveľa viac, veď je to forma činnosti, ktorú možno vyuvítať i v menších miestnych skupinách. Problémom je pravdaže nedostatok odborných inštruktorov, citel'ov aj v našom folklórnom hnutí. Práve tu sa podľa mňa otvára široké pole pôsobnosti pre našich učiteľov slovenčiny na Spiši a Orave, ktorí by mohli nadviazať na spomínanú ochotnícku aktivitu svojich predchodecov a tým zaistiť kontinuitu tohto dôležitého prvku nášho kultúrneho života. Čaká na to široká krajanská verejnosť, priam zbožňujúca divadlo, ktoré má predsa u nás dlhodobé tradície.

Hovorí sa, že dobrá vôle vela zmôže. Stojí zato ju prejať, lebo cieľ je ušľachtily a spoločensky užitočný. A keď je už reč o cieli, malo by sa ním stať to, aby sa v každej z našich obcí rozvíjala aspoň jedna z forem ochotníckej umeleckej činnosti.

Všetci dobre vieme, akú dô-

ležitú úlohu v našom kultúrnom dianí splňajú klubovne MS. Majú sice rôzne podmienky pre svoju činnosť, závisle o.i. od toho, akými miestnosťami disponujú a ako sú vybavené. A aj podľa toho, aký atraktívny majú program, sú viac alebo menej navštievované krajani. V ich interiéroch sa dotváral nejeden program folklórnych súborov, bola nacielená nejedná divadelná hra a schválené nejedno dôležité rozhodnutie výborov MS. Napriek tomu v ich činnosti možno ešte veľa zlepšiť, a to aj v klubovniach majúcich dobré podmienky napr. v Novej Belej, Nedeci, Jurgove, Krempachoch či Vyšných Lapšoch. Ide o.i. o ich pravidelné otváranie, zaujímavéje pracovné programy, ktoré by pristávali návštěvníkov každého veku, častejšie podujatia a pod. Oveľa viac by mali urobiť v oblasti rozvíjania čitateľstva. Keďsi, dobre sa na to pamätám, boli priam obliehané záujemcami o slovenskú knihu. Ani dnes by nemalo byť ináč, o to viac, že naše knižnice v klubovniach majú značne bohatšie knižné zbierky vďaka pravidelným zásielkam

z Matice slovenskej a Československého ústavu zahraničného. Nemusíme zdôrazňovať, že dobrá kniha nám pomáha prehliubiť vedomosti, rozšíriť naše obzory, ale aj zdokonalíť znalosti rodnej reči.

Je teda o čom pouvažovať a aj čo robí, aby nás život bol kultúrne bohatší. Môže sa ním stať len vtedy, ak sa na jeho organizovaní bude podieľať čo najširší okruh krajanov. Dnes už totiž nastačí byť len pasívnym konzumentom kultúry, ale jej aktívnym účastníkom a spoluvorcom. A tu sa naskytajú široké možnosti pôsobenia pred krajanskou mládežou, ktorá by sa v každej miestnej skupine mala stať nosným pilierom nášho kultúrneho diaenia. Vedľa raz ona prevezme toto kultúrne dedičstvo, aby ho obohatené mohla odovzdať svojim nástupcom. Preto je také dôležité, najmä v tomto jubilejnom roku, ďalšie zveladzovanie dosiahnutých kultúrnych výsledkov, ktoré sú pred svedectvom našej životoschopnosti a kontinuity našej národnnej existencie.

JÁN SPERNOGA

uči slovenčinu, hoci majú možnosť. Je to veľmi bolestná otázka. Obraciám sa preto na všetkých krajánov, aby posielali svoje deti na vyučovanie slovenčiny a urobili všetko pre zvýšenie počtu žiakov na vyučovanie. Je potrebné, aby ich počet rásť a neklesal. Napokon, týka sa to všetkých základných škôl na Spiši a Orave. V tých obciach, kde sa predsedovia MS zaobrájajú školskými otázkami každodenne, počet žiakov na vyučovanie slovenčiny stúpa.

Pokiaľ ide o získavanie predplatiteľov Života, musíme povedať, že nie je to ľahká vec, nakoľko poštoví doručovateľia spravili veľa zlého medzi našimi krajánmi. Netýka sa to všetkých, ale aj tak dobré príklady nenačravia to, čo pokazili iní, nezodpovední a nesvedomí. Ide pre-

dovšetkým o nedoručovanie Života predplatiteľom alebo jeho nepravidelné doručovanie. Veľké problémy sme s tým mali vo Vyšných Lapšoch a v Lapšanke. Treba už raz a dôrazne zasiahnuť, aby poštoví doručovateelia vykonávali to, čo je ich pracovnou povinnosťou. Dúfam, že patričné orgány otázku doručovania vybavia raz a navždy, aby sme o tom nemuseli viac hovoriť. (Vo Vydavateľstve Współczesnom vo Varšave vzniklo zvláštne oddelenie, ktoré bude spolupracovať s poštovými úradmi a v nutných prípadoch bude účinne intervenovať. Stačí, aby nás naši čitatelia okamžite informovali o všetkých nedostatkoch s doručovaním Života. — pozn. red.)

Pokiaľ ide o stránky Života, chcel by som pochváliť články doc. J. Čongvu, ktoré rozpráva-

jú o histórii územia obývaného Slovákm. Sú to jedinečné články, nad ktorými by sme sa mali pozastaviť a ukázať ich ľuďom, ktorí robia všetko, aby presvedčili iných, že na Orave a Spiši nie sú Slováci. Píšu o tom do rôznych časopisov a najčastejšie nemajú nič spoločné s pravdou. A predsa my sa pred nikým neskrývame, hovoríme otvorene a otvorené sa hľásime k svojej slovenskej národnosti. Máme štátom zaručené národnostné práva a mali by sme sa dožadovať, aby ich aj iní dôsledne rešpektovali.

Další veľmi bolestnou otázkou je otázka sídla ústredného výboru. Ešte stále nemáme úplne samostatné sídlo nášho ústredného výboru. Bývajú v nóm Iudia, s ktorými si mestské úrady v Krakove vraj nevedia poradiť. Či je to skutočne také ľažké, alebo

iba takto nám rozprávajú a prakticky nič nerobia tí, ktorí sú za to zodpovední?

Čo sa týka členských príspievkov, som za to, aby sme platili členské na sto percent. Je to symbolický základ toho, že sme členmi KSSCaS. Avšak na kultúre ešte nikto nikde nezarobil. Neviem si predstaviť, aby sme mohli pôsobiť iba vďaka členskému. A je to otázka veľmi dôležitá. Lebo nedostatok štátnych finančných prostriedkov na činnosť Spoločnosti sa odrazí prakticky na ochudobnení tejto činnosti a čo z toho vyplýva, všetci

navrhoval by som, zahrnúť do plánu osláv 40. výročia Spoločnosti aj športové podujatia, napríklad stolný tenis, o ktorý má slovenská mládež zo Spiša veľký záujem.

JOZEF KRIŠIĆ

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(12)

Ráno sa prebudil na zvuky harmoniky, ktorá sa ozvala za stenou. Prví svadobčania sa vracali k Beňákovmu „na popravky“. Bližšie príbuzenstvo sa potom zabávalo a hostilo ešte aj v pondelok. Celá svadba sa konala v nedeľu do večera. Zvuky harmoniky vlnili sa Simonovi do myseľ zároveň s pomyslom: ako je teraz na Podkose? Postrehli, že odišiel? Alebo si to ešte nik nevšimol?

Prvý raz od chvíle, čo sa rozhodol odísť z Podkosu, štipli Šimona pochybnosť, či konal dobre, keď tak urobil. Zahnal ju ako dotieravú osu. Predstavoval si, aká rútosť, aké výčitky umárajú teraz mladú gazzinu. Bol presvedčený, že najneskôr do obeda pošle za ním Cypriána, možno vyšíkuje starého Adamicu vojtecha, aby ho prehovorili k návratu. Prudko sa pohol na posteli pri živej predstave, ako sa bude vzpierať: „Ved si tam ty...“ odbaví Cypriána. Alebo: „S vami som sa, gazda, už nezájdával...“ odpovie starému.

Zohrievalo ho pomyslenie, že môže za ním prísť aj sama mladá gazziná. Prial si, aby prišla. Zároveň sa toho bál. Nebude pred ňou smiešny?

„Aké strečky ťa poštípali...? opýta sa dozaista gazziná. S nevôľou stiahne obrvy. „Utekaj ako kraviar... Máš ty vôbec rozum na mieste...?“ Šimon si pretiahol perinu cez hlavu, nakož sa skryl pred Helenou, akoby už stála v nízkych dverách, trocha sa skláňajúc dopredu, lebo vzpriamene by sa do nich nemohla postaviť. (...)

Však čoraz lepkavejší strach z toho, že nakož môžu neprišť, vkrádal sa mu do myseľ. Čím rezkejšie ho zahájal, tým dotiera vejšie k nemu liezol.

— Nemôže všetko postaviť na Cypriána...! To je vetroplach... Na jar ide na odvod, v jeseni narukuje. Iba ak by si zjednala niekoho súčeho...

Začal podrobne preberať paholkov z Drienkovciem i z okolitých dedín. Kto z nich by mohol prísť do úvahy? Nenachádzal súčeho, či už šiel z horného konca po dolný a či naopak, či bral dediny dolu vodou, či proti vode. Iba ak by mala...

Šimon si netrúfol ani len pomyslieť, že ženicha, nápadníka. Kto by prichádzal do úvahy v Drienkovciach...? Takého mládenca nict. Jedni sú ženati, druhí pred vojenčinou, ale takí do úvahy neprihádzajú, aj keby ich vlastní otcovia z túžby po majetku trocha pritisli. Gazziná z Podkosu má dosť rozumu. Vdovci by boli, ale iba takí, čo už väčšinou odkirkirikali. Keby o to gazzinej išlo, bola by sa už dávno za niektorého vydala. Za takého, ktorý má už vlastné deti na poriadku. Preberajúc jedného po druhom, neobidne ani najčerstvnejšieho vdovca Gubana z Hrašného mlyna, prefakol sa Šimon výsledku. Prestrašený rozhliaadol sa po temnej izbe, či ho niekto neprihyti čo len pri pomyslenní: A prečo nakož nie on? Gazziná je od neho o päť rokov mladšia. Šimon nemal doteraz žiadne pletky so ženami.

„Hlúpnem! Panebože, ja hlúpnem!“ vrazil si v duchu, no spoznal, že je prečo to predsa vziať vzpierať sa, keď za ním prídu z Podkosu, aby sa vrátil. Po celom tele mu

Okolo Hromnic sa v Drienkovciach stali tri významné veci. Danielovi Gubanovi zomrela druhá žena. U Ignáca Beňáka sa chystala druhá udalosť. Vydaval druhorodenú dcéru Amáliu za „svetára“, ako hovorili Drienkovčania každému, kto nebol z ich ochotára alebo obce. Mladožení Jarolím Senka bol obvodný montérom z elektrárne. Z dvora na Podkose nebol do Beňákovho dvora viac ako pol kilometra, nepatrilo sa však ísť na svadbu peši. Šimon už týždeň vopred lešil kovanie na chomutoch, lebo mysel, že bude svadobný furmanom. Helena však určila za furmana Cypriána. Večer sa v krémie Sama Birku miesili svadobčania s nesvadobčanmi, medzi ktorí bol aj Šimon. Ludoš Durík sice na svadbu pozvaný nebol, ale nenechal si ujsť príležitosť, aby ho svadobčania počastovali a onedlho bol riadne podnapítý. Šimona Ludoš nehnával. Dal mu preto okato a jednoznačne najavo, prečo ho Helena nezobrala na svadbu. Vraj bol pre ňu prislaby, preto ho odstavila a zobraťa si mladšieho. Šimona tieto slová skoro omráčili a urazili. Cítil sa ukriždený. Z dvorum na Podkose bol zviazaný od narodenia a po celý čas bol poslušný jedenásteemu prikázaniu: zemi slúžiť budeš. Teraz sa mu jeho doterajší svet zrútil. Začal uvažovať o svojom živote. Zmohol sa však iba na útek z Podkosa k svojej hluchonemej materi Sidónii.

prebehla triaška a zastavila sa mu až na líčach. (...)

Počul zrazu, ako si niekto čistí obuv pri dverách do pitvora. Prestal dýchať, bol by aj srdce nútlo, aby nebolo tak hlasito. Každú sekundu vstúpi...? Kto to bude...? Zaliala ho nádej, že niekto z Podkosu. Azda Cyprián... Azda starý gazda... Azda...? Netrúfal si zdvihnutú oči z dosky starého agátového stola. Kroky sa blížili. Stará čelezná kľučka na dverách zaškripala. Šimonovi sa pozdalo, že pocítil v nozdrach kyslastovlhký zápach hlinenej dlážky pitvora.

— Doma ste...? Dobrý večer! — ozval sa tichý hlas. Šimon mal prázdro v hlave. Napätie uniklo. Stiahnuté hrdlo, suchý jazyk, prázdro pľúca nevedeli vylúdiť zvuk. Nevedel odpovedať Lantajovi, ktorý stál medzi dvermi.

— Idem z obecného domu okolo, tož priem sa, ako tu nažívate.

Lantaj čakal na pozvanie.

— Vojdite ďalej a posaďte sa, — privítal ho konečne Šimon. — Hned' urobím svetlo...

— A na čo...? Nepotrebujem si vidieť do úst... Taktô potme sa príjemne sedí. — Lantaj si medzi rečou sadol k Sidónii na lavicu pri dverach. Sidónia sa hned stiahla k sporáku, akoby ju zima morila.

— Ako myslíte, — súhlasil Šimon a sadol si naspať, bokom od stola. Podenkové svetlo z ulice mu slabučko osvetľovalo tvár. Okná na chalupe sedeli nízko nad úrovňou cesty.

— Tu ktorísi deň som sa pozeral sem k vám... Bolo by treba na chalupe všeličo opraviť. Na streche i pod strechou... začal Lantaj zdaleka.

— Ešte nám strecha nepadá na hlavu, — prerusil ho Šimon.

— Potom bude neskoro, — nedal sa Lantaj zastaviť. Teraz by boli peniaze... Miestny národný výbor v rámci sociálnej výpomoci... Je jedno také nové nariadenie. Nový zákon...

— Tož sa teda veľmi neodhadzuj. Mám pre teba návrh...

Dlh hľadal slová, a nakoniec to povedal, ako keď klince zatíka.

— Nemusíte sa unúvať. Chcete, aby som nastúpil na miesto Vendelína Črevu...? To nerobte. Má detiská a ja... — Šimon hovoril prikro. Azda aj sám cítil, že Lantajovi ubližuje. Premýšľal: „Čo môže pre mňa mať...? Pôjde voláka na stavbu... Zoberú ma hocikeď! Čo sa má o mňa staráť? Neprosil som sa mu!“

Lantaj bol pripravený na Šimona odpor.

— Mal by si myslieť na budúce dni. Panšká láska na zajačom chvoste. Či chceš zostať naveky paholkom? Kde dnes vidíš mladého čeladina? Odišli od gazu...

— Nie som mladý... — zaprotirečil Šimon.

— Tož nie si... Ale život máš ešte pred sebou...

— Chcete mi fahať medový motúz popod nos? — Šimon nedal Lantajovi dokončiť.

— Mám pre teba čosi iné... Tož...

Medzi oboch zaťahlo ticho. Zmŕkli na dlhší čas. Šimon nechcel prejavíť zvedavosť a Lan-

taj zvažoval, či vyrukovať s návrhom, alebo ešte počkať. Rozhodol sa začať:

— Myslej som na teba už dávnejšie... Ešte kym si slúžil na Podkose. Myslím, že teraz by mohla byť reč...

— O čom...? — odvrkol Šimon.

— Poslali by sme ňa do školy...

V Lantajovom hľase sa chvelo napäťe očakávanie.

— Do akej školy...? ozval sa chraplavovo Šimon. — S deťmi...? Na staré kolená...? Čo vás to napadlo...? — hlas sa mu priostroval:

— Prišli ste si zo mňa robiť posmech...? — Tož, nedá sa to povedať iba dvoma-troma slovami... povedal Lantaj. Šimon ho hned prerušil:

— Prečo teda začíname...?

— Či máš záujem, alebo nie... Iba tak na skusy som začal. Čo reku povieš. A ty hned ako moriak...!

— Začíname od strechy... Potom dlážka hlinená... Potom ma posielate do školy... Ako sa mám vo vás vyznať...? — hndral Šimon. — Na čo mi teraz bude škola...? Už by mi také deti pristali, čo sú von zo školy...

— Potrebujeme schopných Ľudu... Musíme ich vyškolíť. Veľmi skoro... — Lantaj vstal z lavice, prešiel cez izbicu a posadil sa k stolu oproti Šimonovi. — Na teba som pomyslel medzi prvými... V obci si ňa vážia...

— Vážia! — prskol Šimon. — Pekne si ma vážia! Čo mi to tu idete rozprávať! Viem ja dobre...! (...)

— Keď ma ty vôbec nenecháš hovoriť, čo by som chcel... — Lantajovi prenikol do hľasu jeho nesmelý smiešok. — Poviem ti to teda jednoducho. Ty patríš medzi nás. Už dávno si mal byť v našej strane!

Lantaj si po týchto slovách s uľahčením oddychol.

„Tak! Už je to vonku. A teraz uvidíme, čo sa stane,“ pomyslel si. Šimon neodpovedal.

— Doteraz som takto neoslovil nikoho v dedine. O tebe som dlho uvažoval, — pokračoval. — Vieš, ako je to u nás v Drienkovciach. Čo sa povie tu vedľa, za stenou u Beňáka, to plati. Rofnici už tak privyklí: Čo povie Beňák, podľa toho sa zariadiame. Čo bude robiť Beňák, to urobíme aj my...“

— Beňák do tej vašej strany nepôjde.

Lantaj nevedel, čo má odpovedať. Azda sa mu Šimon neposmieva?

— Zatiaľ do nej nepatriš, — rieko.

— A ja patrím. Veľa vám so sebou neprinesiem... — pochyboval Šimon.

— Prinesieš. Budeme dvaja. Ešte sa niekto pridá, budeme traja, štyria... desiat...“

— Vy tomu aj veríte...? — opýtal sa Šimon.

— Som o tom presvedčený, — Lantaj hovoril pomaly. Vážil každé slovo, ktoré mal vypustiť z úst. Predstavoval si Drienkovce a v nich desiatku komunistov. „Čo mu tu fantazírum!“ vyčítal si v duchu. Desiatu komunistov! V Drienkovciach! Každý tu od narodenia túži iba stať sa gazdom! Ani dobrý remeselník sa nedožije vážnosti.

— Tož tomu jedinému som doteraz žil...

— A veríte, že to bude lepšie...? Pre Ľudu lepšie...? — opýtal sa Šimon.

Lantaj sa pousmial: tak sa vypytujú malé deti. Odpovedal Šimonovi veľmi vážne:

— Verím. — A ešte raz mu zopakoval: — Verím. Opäť sa rozhodilo veľké ticho. Surové polienka bukového dreva hvízdali v ohni. Lantaj začal hovoriť, akoby sa rozprával sám so sebou:

— Ludia budú iní. Obzri sa dnes okolo seba. Pozrie sa niekto radostne, veselo na iného? Zavaruj bože, veselosť je hriech! Aj potešenie ukrývajú jeden pred druhým. Len so žalostou idú von. Chcú sa podobať svätým na obrazoch v kostole. Trúchlivi, smutní vartáši sviatosti! Boja sa závisti, a navzájom si závidia aj nos medzi očami.

— Taký je tu poriadok, — povedal Šimon. — Celý svet je založený na poriadku...

— Ved práveže na poriadku, — začal sa rozhorčovať Lantaj. Šimona to prekvapilo. Takého ešte Lambertu Lantaja nikdy neviadal. — Aký je to poriadok, keď jeden človek musí robíti na druhého človeka? Ty si robil od malička na Adamicov!

— Nikto ma nenútil, — bránil sa Šimon. — Mohol som odísť, kedy by sa mi bolo zapáčilo.

— Mohol...? Mohol, pravdaže mohol! Od Adamicu k Beňákovi. Alebo k Pustému. Z Drienkovieci do Riškárovieci! Vždy za paholka. Z dažďa pod odkvap! Až do úplnej stároby. Kým sa ti kosti držia pokope!

— Tak to vždy bolo... — namietal Šimon.

— Od...

— Od pána boha! — prerusil ho Lantaj. — Nezmysly! Aj v Písme svätom nájdem, keďko len chceš prípadov, ktoré hovoria, že bližní, to znamená rovní... V majetku, v právach, vo všetkom!

— V tom vašom nebi na zemi nebudú paholci, nebudú chudobní, nebudú žobráci, nebudú hladní, otrhaní... — Šimon sa odvrátil tvárou od okna. Nechcel počuť, čo mu Lantaj povie.

— Je to ešte ďaleko, ale bude to tak, — odpovedal mu Lantaj.

— Tak nikdy nebolo a nikdy nebude, — priečil sa Šimon ďalej. — Vždy boli chudobní a vždy boli bohatí... Pánboh stvoril svet už taký!

Lantaj by sa bol tomu vysmial, keby bola bývala so Šimonom iná reč. Vedel však, že Šimon je ešte vzrušený útekom zo služby na Podkose a roztrpčený tým, že nikto od Adamicov nepríde zavolať ho naspať. Preto mu odpovedal tak, akoby hovorili o bohvieakej taťafatke:

— O všeličom sme si mysleli, že sa nedá meniť, lebo sme verili, že to tak boh stvoril a zariadil. Na zemi i na nebi. V rádiu počuješ hlas až spoza morí, z obrovskej diaľky. Piš, že človek už aj vidieť môže cez hory a vody. Obrazy prenášajú ako hlasy rádiom, nie mftve, ale živé. Ludia sa na nich hýbu, rozprávajú, jedia a pijú, autiaky jazdia, kone preskakujú priekopy. Písmo hovorí, že boh stvoril vtáctvo nebeské, aby lietalo. Nelietajú už aj stroje...? Tie vymysleli a urobili ludia. Boh stvoril zem s úrodami a oblohu s hviezdami, tak nás učil pán farár... Príde čas, keď lode budú plávať vo vzduchu na mesiac a na hviezdy, ako nedávno ludia plávali za more do Ameriky...

— Všetko je tak asi preto, lebo sa tak pánubohu ľubi, — povedal Šimon.

— Ľubi-neľubi, darmo, svet napreduje... — povedal Lantaj a odmlčal sa.

— Tak nemôže byť, že by na svete boli len bohatí ludia, — zapochyboval Šimon.

Reči o Šimonových úmysloch či predstavách, že raz bude gazdom na Podkose, bezpochyby otreli sa aj Lantajovi okolo uší. Lantaj zachytil v Šimonovom hľase tón trpkosti. A práve preto, že aj on na to myslí, ako ľahko Šimona z Podkosa prepustili, hnal reč na svoj mlyn.

— Prečo tak myslíš...? — opýtal sa Šimon s predstieranou ľahostajnosťou.

— Kto by robil...?

— Všetci! — odpálil Lantaj. — V tom je to práve, že nebude dvojaká práca.

— Aj gázdovia robia, — držal sa Šimon svojho. — Gázda robí takisto ako sluha. Ráno vstávajú spoločne, líhajú si naraz.

— Prečo si teda ako gázdovia už nekúpil pole, nepostavil si dom? Kolko tisícok

Kresba: A. Fedaková

máš na knižke? Ved robite rovnako! — Lantaj zvyšil hlas, až sa prelakol.

— Ja robím len za plácu a zaopatrenie, — odpovedal Šimon. — A role a ostatné... — Zasekol sa.

V ibzici opäť nastalo ticho. Niekoľko pri nízkej doštenej povale krátka zabzučala mucha, prebudená predčasne predjarným vzduchom. Lantaj chvíľku čakal, či bude Šimon pokračovať.

— A role a ostatné je gázdovo, — dokončil za neho.

— Inak nemôže byť, — uisťoval sa Šimon.

— Môže, — protirečil Lantaj.

— Neujde sa všetkým, — neveril Šimon.

— Pôdy je dost. Treba ju dať dovedna, spoločne ju obrábať, spoločne gázdovať, nech sa každý živí z nej tak, ako bude na nej pracovať, a nie podľa toho, kolko je na neho napísané v pozemkovej knihe!

— Myslite si, že by mali byť len spolky... ako liehovar v Prútenom alebo aký majú pre mládatu mašinu...?

— Také niečo, lenže vo veľkom... Všetkým budú patriť fabriky, polia, obchody... No, jednoducho všetko!

— Také niečo nemôže byť. To je proti prikázaniam... Nepožiadaš...! Ani by to po dobrrom nešlo... — pokračoval Šimon neveriacou. Kto by potom hospodáril, rozkazoval...?

— Tož teda... Lantaj opäť dlho hľadal odpoveď. Preňho bola jednoduchá. Roky prežíte v robotníckom kolektíve vo fabrike, v kolónii a nekonečné večery o hlide v časoch krízy a nezamestnanosti boli mu vynikajúcou učebnicou. V nej sa všetky veci uvádzili zo všetkých strán. Skúsení súdruhovia mali na všetko poruke jasné odpovede. Dakedy až prijasnú, mladým sa v jej svetle videl svet ako gombík.

— Tož teda... — začal Lantaj znova a opäť sa zamyslel. Ako to Šimonovi najlepšie povedať? Ved tento robotný človek nerozlišuje, že iný zmysel a iný cieľ má jeho práca a iný práca Adamicova, hoci kopú tú istú sláhu zeme, pri orbe ukladajú vedľa seba rovnaké brázdy, do jednej nôty kosia seno, žnú obilie.

— No čo teda...? podpichol Šimon.

— Bude to iný život pre všetkých, — začal okľukou Lantaj. — Budeme mať spoločné starosti a spoločne sa budeme radovať...

— Lantaj pobadal, že nezačal dobre. Zasekol sa. Šimon mu hned skočil do prestávky:

— Spoločne sa nám urodí a spoločne aj zhorí, zmokne, zhnie...

V jeho hľase však Lantaj cítil iskierky záujmu. Šimon si vynučoval rýchlejšiu odpoveď. Lantaj neboli výrečný. Bol robotník od dreva, a tisíce nevyznačujú rečníckym nadaním; stolárcina je už taká robota, alebo drží v zuboch klinec, alebo zatína zuby pri hobľovaní či pílení. Ústa často neotváraš.

— Tož teda... Nebude sa myslieť tak ako teraz. Ja... Ty... moje... tvoje... Nezhorí tebe,

nezhnie mne... Nezdochne jemu... Naučíme sa hovoriť: Naše pole... Naše obilie, dorobili sme, vybudovali sme...

— Niekoľko rozkazovať musí. Nemôže si každý robíti, čo sa mu zacheče alebo nezacheče... Šimon sa vrátil k tomu, čo predstavovalo jeho celý doterajší život. Bol zvyknutý prijímať rozkazy, život bez nich pripadal mu ako velikánsky zmätok. — Z toho by bolo... — nevedel povedať čo.

— Rozkazovať sa nebude... Aspoň nie tak ako dotedz... Bude sa... Riadiť! — povedal Lantaj zo záradostený, že našiel toto slovo. — Uznesieme sa všetci, a bude sa konat!

— Vrchnosť voľajaká bude musieť byť... — uvažoval po svojom Šimon.

— Zvolíme si ju, — pridal Lantaj.

— Beňáka! — prskol Šimon. — A sme tam, kde sme boli!

— Prečo práve Beňáka...? — ohradil sa Lantaj.

— A koho iného...? Koho iného tu u nás v Drienkovciach...?

Šimon sa prvý raz obrátil tvárou priamo k Lantajovi. V ibzici bola tma už taká hustá, že si nevidel do očí, hoci obaja sklonení nad nevelkým agátovým stolom boli si nos pri nose. Lantaj pocítil, kam Šimon mieri. On, Lantaj, je teraz úradne richtárom v Drienkovciach, ale richtáruje...? Vyplňa hlásenia, dáva pečiatku, podpisuje sa. Riadi však on...? Ani národný výbor sa mu poriadne neschádza, jedni majú rešpekt pred Beňákom a iní sa výslovne vyhýbajú posmeškom niektorých gázdov. Neraz už uvažoval o tom, či urobil dobre, keď išiel s Beňákom a ostatnými do úradnej miestnosti v krémee. Nechcel si ho Beňák opantať okolo prsta...?

— Tož teda... Povedzme, že teba, — Lantaj to vyrieckol so vzduchom.

— Prišli ste si zo mňa robíti naozaj posmech...? Šimonovi zhrubol hlas.

— Neprišiel... Povedal som ti, že by sme fa poslali do školy... Povedzme na rok... — Lantaj čakal odmietnutie.

— Nijaká škola by zo mňa neurobila richtára v Drienkovciach... To tu ešte nebolo. Ani nebude... Musel by som sa najprv... — zasekol sa Šimon. Nechtiač sa mu myšlienky zvrstli tým smerom, z ktorého ich celý dlhý čas zúfalo zaháňal. — Musel by som sa najprv oženiť s gázdinou... prešťahol mu plameň myslou.

Lantaj vytušil, čo sa stalo. Rozpoznal, že Šimon sa ani natoľko nevzpiera, nakoľko pochybuje. Usúdil, že na prvý raz dosiahol viac, ako čakal. Vstal a položiac si obe dlane na bedrú, prehol sa so stenami:

— Zasedel som sa u vás... Ešte bude mať žena starosť, že ma pozvali na svadobné popravky spolu s farárom... — drobno sa zasmial. — Príd ku mne dakedy na pár slov. Porozmýšľam, čo sme si povedali, aj ty rozmyšľaj.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

DOLNÁ ZUBRICA

Myslím o uplynulom roku 1986 a chcem napísať o tom, aký bol v našej dedine a na Orave.

Rok 1986 bol veľmi priaznivý pre polnohospodárov, úroda bola veľmi dobrá. Počasie nám prialo, mohli sme z polí všetko zožítať a vykonať jesenné poľné práce. Musíme na tomto mieste podotknúť, keď hodnotím vlaňajší rok, že storčené proroctvo o počasí na celý rok sa nesplnilo. A prečo? Nevšimol som si, aké je nedeľné písmano podľa gréckeho kalendára, a vysvitlo, že bolo veľmi dobré a predpovedalo výnimočne dobrý rok. Starší ľudia zaznamenávali, aké boli dni od Lucie do Vianoc, ale si všimali i to, aké bude v danom roku nedeľné písmano. Hovorili, že keď je toto písmano (D), rok bude planý, neúrodný. Dnes si to už nikto nevšimá, mladí už ani nevedia, ako to voľkedy bývalo. V starých kalendároch sa dni označovali písmanami abecedy a, b, c, ... a nie ako dnes – pondelok, utorok, ...

Keď písem o dobrom roku, tak patrí k tomu aj to, že sme mali veľmi veľa mlieka. Denne sa z našej zberne v Hornej Zubrici vyzávalo aj vyše 7 000 litrov mlieka. U nás bolo opäťne, ako svojho času písali v Dzienniku Ludovom, že v celej krajinе zaznamenali pokles výroby mlieka. Nedivíme sa, že roľníci sú znechutnení. V celom Poľsku je totiž problém so zatriedovaním mlieka a roľníci na tom veľa travia. V praxi to vyzera tak, že asi v polovici mesiaca mliekáreň zistuje čistotu mlieka. Môže sa stať, že práve v ten deň gazdina pri dojení nedodrží všetky hygienické predpisy a skúška dopadne zle. Po celý mesiac môže dodávať čisté mlieko, a keď je v ten deň zlé, stráca značnú sumu, najmä na III. triede. Mlieko III. triedy vylievajú do jednej nádrže a mliekáreň má na tom veľký zisk. Roľník naopak, lebo mu celý mesiac platia tak, akoby odovzdával mlieko III. triedy. Ak mliekáreň zistí, že roľník odovzdáva mlieko III. triedy, mala by mu ho vrátiť tak, ako vracia kyslé mlieko. U nás roľníci predávajú mlieko preto, že iné produkty na predaj, okrem mlieka a mäsa, nemajú. Mlieko je aj tak veľmi lacné napr. v porovnaní s malinovou alebo pivom.

Co sme ešte u nás urobili? Dolnozubričania zrekonštruovali tri mosty na potoku Čierna Orava. Mosty sú u nás na každom kilometri. Majú železnú konštrukciu ale drevené podvaly. Tieto podvaly sa veľmi rýchlo ničili. Drevo na mosty väčšinou dával urbár, no bolo to veľmi drahé. Naši krajania Ferdinand Kubacka a Štefan Zubrický z horného richtárstva ako prví predložili na schôdzku návrh, na ktorú pozvali užívateľov mostov, aby na železnej konštrukcii mostov boli položené taktiež železné podvaly. Tak aj urobili. V Krakove zadovážili železné dosky $6 \times 2,5$ m, ktoré kúpili zo Šrotu, dovezli ich a gminný úrad im overil, na čo sú určené. Uro-

bili zbierku v dedine a zozbierali okolo 150 000 zl. Pomohol aj urbár čiastkou 40 000 zl. Týmto zaplatili materiál a jeho prepravu a svojpomocne urobili rekonštrukciu mostu. Predtým ho, samozrejme, zabezpečili proti kózii. Most bol hotový za niekoľko dní. Hodnota týchto práce dosiahla okolo pol milióna zlôtých.

Potom krajania z dolného richtárstva – Vendelin Holla, Emil Zubrický (Mašlany), Alojz Kulák a iní, takým istým spôsobom zrekonštruovali most takým istým spôsobom. A. Holla má nákladné auto, ktorým dovezol dosky z Krakova na všetky tri mosty skoro zadarmo. Urbár na všetky tri mosty prispel rovnakou čiastkou a ďalšie náklady boli hradené zo zbierky. Spolu všetky náklady a práce vykonané pri rekonštrukcii mostov mali hodnotu vyše pol-milióna zlôtých. Odpadli výdavky urbáru a užívateľov mostov v budúnosti.

Keď iniciatíva, tak iniciatíva! Nechceli ostať pozadu ani krajania s mostom pri remíze uprostred dediny. Krajania Vendelin Vengrín, Albin Holla, Jozef Kulaviak (Fajkos) a iní zrekonštruovali most takým istým spôsobom. A. Holla má nákladné auto, ktorým dovezol dosky z Krakova na všetky tri mosty skoro zadarmo. Urbár na všetky tri mosty prispel rovnakou čiastkou a ďalšie náklady boli hradené zo zbierky. Spolu všetky náklady a práce vykonané pri rekonštrukcii mostov mali hodnotu vyše pol-milióna zlôtých. Odpadli výdavky urbáru a užívateľov mostov v budúnosti.

My, členovia gminného výboru v Jablonke sme sa na poradách obracali o pomoc v súvislosti z rekonštrukciou mostov, ale nič sme nezískali. Gminný úrad v Jablonke nám iba prisľúbil, že pošle inžiniera, ktorý vypočíta nosnosť mostov, čo treba urobiť, keď je gmina za to zodpovedná. Sľúbili nám tiež, že na tie mosty položia asfalt. Dopsiať vypočítali len nosnosť jedného mostu, ale asfalt nepoložili vôbec.

Horšiu situáciu máme s tzv. „brovarským“ mostom. Nechceme byť horší, ale máme najmenej ľudi do práce. Už sme o tom rokovali s krajanmi Vendelinom Bosákom, Jozefom Kozákom a Jozefom Gruškom, čo by sa malo urobiť, keď je nás tak málo. Dostali sme od urbára trochu dreva, o ktoré bojoval nás kr. V. Bosák. Rozhodli sme sa, že ho predáme. Urbár nám iste pomôže a nejakú finančnú pomoc dostaneme hádam aj od DRK (SKR), ktoré najmä v zime využíva tento most. A tak na budúci rok začneme práce.

Piaty most sa buduje na hornom konci dediny – „Na Kminove“. Tento most má v pláne gminný národný výbor. Budujú ho až dva roky pri pomoci tamojších roľníkov, ale ešte nevedno, kedy bude odovzdaný do užívania. Nosné trámy majú byť železobetónové, lenže sú s tým fažkosti. Totiž trámy také dĺžky, ako potrebujú, nemožno kúpiť. Jeden podnik tvrdí, že ich nemôže vyrobiť, iný zasa, že by mohol, ale nemá cement, atď. Ľudia už dávno urobili základnú konštrukciu, ale stavba sa na tom zastavila. Myslím si, že to nie je v poriadku, keď nemožno vybudovať most, ktorý je v gminnom pláne.

Tento rok dolnozubričania vybudovali aj nový kostol. Naši krajania sa podujali vybaviť zvon bez pomoci dediny. Veľký zvon dali uliať naši krajania Teufuchovi žijúci v USA – Anton, Má-

ria a jej dcéry Margita a Ilona. Krajan Gruška dal uliať stredný zvon a krajania V. Bosák a Štefan Zubrický (Guziak) malý zvon. Iniciátori boli horemenovaní krajania. Zasa umieráčik dal odliat Alojz Zubrický (Siacek) so synom Jozefom – ten je už na veži a zvoní. Na všetkých týchto zvonoch sú mená tých, ktorí ich dali vyhotoviť. Taktôto naši Zubricki krajania vojdú do dejín obce. Keď sme pri zvonoch, spomeniem jeden dátum zvyk. Keď dedina dávala liat zvony, tí, ktorí to vybavovali, dohodli sa zvolejární presný termín odlievania. V tom čase „pustili“ po okolí „prázdnú reč“ – nejakú nepravdivú správu, aby ju ľudia rozprávali. Malo to spôsobiť, že sa hlas novouliatých zvonov rozliehal tak ďaleko, ako ďaleko sa rozšírila správa.

Zubričania to teraz sice neurobili, ale zvony majú pekný, silný hlas.

EUGEN KOTT

TAKÁ BOLA OBYČAJ...

Hoci je už po Vianociach priponiem, že kedysi boli tieto sviatky na dedine radostnejšie a krajšie. Na obchôdzku k príbežným, známym a vôbec po celej dedine šli mladí a aj starší. Spievali pod oknami nielen koledy a vystrájali všeljaké pestvá, ale spievali aj takúto piešen:

Ej, vesolo, počesno nastala novina,
že sa Ježiš narodil, malučko detina
sičko vtáctvo sa strojilo na vesole vesele
pan ako kral spravoval vesele vrana placky tolala, tolala,
kafka pomahala,

jaze sobie po celuščiak pleci uvolala,
sroka pivo varzyla v Krynzelovej
dziurke,
a scigiel jej tak pomahal v
cyrvonem kapturze,
sikorecka tancovala na slamenom
stole
a pajonk jej tak prizgryvol na
goncie v stodole.
Švinia marchev skrobala po
kuchyni chodzonci
a vilk mieso zaremboval šafarem
bendonci.
Jakie takie poslo spač, napilo sie
vody,
juči sie nom zakoncely to vesole
gody.

Takto so spevom išli z domu do domu a kde boli dievčatá, zošiali ich so sebou. Keď sa takýmto spôsobom skupina koledníkov rozrástla, zastavili sa u bohatšieho gazu, ktorý mal veľkú izbu a pýtali ho o povolenie na tancovačku. A keď ho dostali, hrali, tancovali a šantili často do bieleho rána.

Takto na zábave, v radosti a veselosti uplyvali vianočné sviatky na dedine, avšak nikto nikoho neukrividil. Dnes, keď sa na staré zvyky zabudlo, Vianoce sú často sedym všedným dňom.

E.K.

ZELOV

V listopadu jsme měli v Zelově dvě významné návštěvy. 23. listopadu k nám přijel redaktor Československého světa Jiří Kryšpín. Ukázali jsme mu klobouvnou, českobratrský kostel, Husův kámen a hřbitov, kde jsou

Výstavbu krempašské pekárne a sódovkárne sledujeme od jesene 1984. Na jar 1985 vybudovali prízemie. Podľa plánov Gminného družstva Roľnícka svojpomoc v Krempachoch mali koncom roka 1986 odovzdať stavbu v hrubom stave a koncom tohto roka uviesť pekárnu do prevádzky. Začiatkom novembra som navštívila stavbárov. Krempašskí tesári robili na stavbe už posledné práce na streche. Ako mi povedal stavbyvedúci krajan Silvester Moš, mali by výstavbu v hrubom stave skončiť v plánovanom termíne. Keď bude brigáda ďalej pokračovať v takom tempe, zanedlho budú Krempašania ještě čerstvé a chrumkavé pečivo. Na snímke: pohľad na stavbu pekárne z novembra minulého roka. Foto: AMK

pochování naši předkové. Odpoledne jsme se setkali v klubovně, kde jsme si poslechli české písničky v provedení našeho souboru a pohovořili jsme si o tom, jak žijeme a pracujeme a jaké máme plány do budoucna.

25. listopadu jsme v klubovně hostili delegaci ministerstva vnitra z Československa a Polska. Mluvili jsme o našem životě a práci a také o tom, že my krajané máme těžkosti s návštěvou Československa. Náš host v teplých slovech vyjádřil svou radost z toho, že uprostřed Polska potkal krajan a slibil, že naši prosby vyřídí příslušným orgánům.

30. listopadu se v Zelově konala schůze obvodního výboru KSSCaS. Projednali jsme plán práce na rok 1987, spolupráci se skupinami v Kucově a Husinci, oslavu 30. výročí udělení městských práv Zelovu a zhodnotili jsme plnění plánu za rok 1986.

V roce 1987 bude klubovna otevřena v pátek (zájmové kroužky), v první sobotu v měsíci (promítání filmů) a třetí neděli v měsíci (setkání a besedy). Kromě toho chceme uspořádat oslavy Dne žen, Mezinárodního dne dětí, vánoční zábavu pro děti, recitační soutěž, turnaj stolního tenisu, ve spolupráci s ČÚZ zájezd do Československa, lázeňské léčení a tábor pro děti v CSSR. Společně se zelovskými úřady, ÚV KSSCaS a Československým kulturním a informačním střediskem ve Varšavě chceme uspořádat vatrnu. Zapojíme se rovněž do oslav 1. máje, Dne vítězství a státního svátku PLR. Chtěli bychom také zorganizovat kurzy češtiny. Plánujeme výstavu „Zelov dříve a dnes“ a ve spolupráci se Střediskem Český den v Zelově v rámci akcí Střediska, prezentujících výsledky a úspěchy ČSSR v jiných vojvodstvích.

Plán na rok 1986 nebyl bohužel plně realizován. Proběhly tři schůze OV, uspořádali jsme večírek k Dnu žen a program u příležitosti Mezinárodního dne dětí. Deset dětí bylo na letním táboře v Československu. Zapojili jsme se podle svých možností do oslav státních svátků. Uspořádali jsme recitační soutěž, které se zúčastnilo deset dětí; škoda, že ÚV KSSCaS neuspořádal plánované ústřední kolo soutěže, kterého by se mohl zúčastnit i vítěz soutěže v Zelově. Nepodařilo se zorganizovat zájezd krajanů do Československa, na který čekáme už více než deset let; zde by byla potřebná větší pomoc a spolupráce Československého ústavu zahraničního. Nekonaly se kurzy češtiny, protože Československému kulturnímu a informačnímu středisku se nepodařilo zajistit pro nás lektora.

V diskusi se hovořilo mj. o potřebě založení kroužku žen při obvodním výboru KSSCaS. Krajané chtějí také nahrát na magnetofon staré české písničky, které se zpívají v Zelově. Připomněli rovněž, že bude třeba zakoupit zařízení do kuchyně, mj. turistickou plynovou bombu.

ZENON JERSÁK

BLAHOPŘEJEME

Na filozofické fakultě Komenského univerzity v Bratislavě byl slavnostně promován krajan WILHELM WESS, který úspěšně ukončil studium žurnalistiky.

Srdečně blahopřejeme a přejeme mu do dalších let mnoho osobních i pracovních úspěchů.

Redakce Život

SPOMIENKA NA KRAJANA PAVLA HUŠÍHO

15. septembra minulého roka sa Tribšania navždy rozlúčili s krajanom Pavlom Huším a naša Spoločnosť stratila aktívneho a obetavého člena.

Krajan Pavol Huší upísal svojich 67 rokov života rodnému Tribšu. Príšiel na svet v slovenskej roľníckej rodine. Už od malíčka musel pomáhať rodičom na gazdovstve. Skončil základnú polskú (ludovú) školu, ale doma bol vychovávaný v slovenskom duchu. Ako dvadsaťpäťročný mládenec sa oženil s Margitou Tomečkovicovou. V roku 1946 si kúpili obytný dom s hospodár-

skymi stavbami a začali samostatne hospodáriť na nevelkém 3-hektárovom gazdovstve. Po niekoľkých rokoch štrenia a odrieckania dokupili ďalšie 3 ha. Vychovali dvoch synov. Svoje gazdovstvo odovzdali synovi Andrejovi. Od augusta 1985 boli na zasluženom roľníckom dôchodku.

Len čo vznikol Spolok Čechov a Slovákov v Tribši, Pavol Huší sa hned stal jeho aktívnym členom. Po celý čas sa zaujal o krajanovú činnosť a venoval jej veľa času a úsilia. Istý čas bol členom revíznej komisie a od roku 1979 bol členom výboru Miestnej skupiny KSSCaS v Tribši. Jeho angažovanosť vysoko ocenili krajania a v roku 1983 mu zverili funkciu predsedu MS. Od roku 1984 plnil funkciu predsedu revíznej komisie MS KSSCaS. Bol taktiež delegátom VII. zjazdu Spoločnosti a členom Obvodného výboru KSSCaS na Spiši. Pavol Huší bol zároveň horlivým propagátorom nášho krajanového časopisu. Pár rokov zbieran predplatné na Život a istý čas ho aj sám roznášal. Vďaka jeho úsiliu číseln skoro v každej rodine. Neboli mu ľahostajné pálčivé problémy miestnej skupiny v Tribši a celej našej organizácii. Veľa pozornosti a úsilia venoval vyučovaniu slovenského jazyka v rodnej obci. Najprv v Tribši chýbal učiteľ slovenčinára. A keď sa obnovilo vyučovanie materinského jazyka

v roku 1982, trápil ho malý počet žiakov na tomto vyučovaní. A tu by sme sa mali zamyslieť nad slovami krajana Pavla Hušího, ktoré povedal ako delegát VII. zjazdu Spoločnosti — ... Celý aktív musí venovať viacie pozornosti slovenskému školstvu. To nezávisí len od výboru, ale predovšetkým od rodičov, ktorí by si už konečne mali uvedomiť, čo je ich povinnosťou a posielat svoje deti na vyučovanie materinského jazyka. Myslím si, že pri dobréj spolupráci a vôle všetkých krajanov to dokážeme aj my v Tribši.

Ziaľ, od septembra 1986 sa slovenčina nevyučuje, len preto, že nie je žiadany počet žiakov. Otázka vyučovania slovenského jazyka v Tribši je naďalej aktuálna a práve preto by si mal celý výbor a krajania vziať tieto slová k srdecu a dokázať, že MS v Tribši nie je horsia od iných.

Krajan Pavol Huší bol za obetavú prácu v Spoločnosti vyznamenaný medailou Za zásluhy pre KSSCaS. Ktokoľvek prišiel k nemu do Tribša buďto z redakcie alebo našej Spoločnosti, vždy si našiel čas a venoval sa im. Zaujal sa o kultúrne dianie, rozprával o práci a problémoch miestnej skupiny v Tribši. Možno sa bolo naňho spoľahnúť. Za svoju pociťenosť a statočnosť sa tešil uznaniu tak v Tribši ako aj v okolí.

ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 13. júla 1986 umrel v Malej Lipnici vo veku 99 rokov krajan

FÉLIX FELIK

Zosnulý bol jedným z najstarších obyvateľov Oravy, ktorému k storočníci chýbalo len päť mesiacov. Odišiel od nás čestný a statovený človek.

Cest jeho pamiatke!

MS KSSCaS
v Malej Lipnici

Dňa 25. augusta 1986 umrel vo veku 88 rokov krajan

VENDELÍN KARKOŠKA

Zosnulý patril k zakladateľom Miestnej skupiny KSSCaS v Hornej Zubrici a dlhorocným členom výboru MS. Bol aj jedným zo zakladateľov miestneho hasičského zboru a dychovej kapely. Odišiel od nás vzorný krajan a statovený človek.

MS KSSCaS
v Hornej Zubrici

Dňa 27. októbra 1986 umrel vo veku 87 rokov krajan

ANTON RAFÁČ

Zosnulý bol jedným zo zakladateľov našej Spoločnosti, spoluorganizátorom Miestnej skupiny KSSCaS v Oravke, neskôr dlhoroc-

ným predsedom MS v Pekelniku, členom Ústredného výboru KSSCaS a horlivým propagátorom Života. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek.

Cest jeho pamiatke!
MS KSSCaS v Pekelniku

Dňa 22. novembra 1986 umrel v Myšleniciach po dlhej chorobe vo veku 51 rokov krajan

IGNÁC NIŽNIK

Zosnulý patril k popredným krajanom aktivistom, bol dlhorocným členom a podpredsedom Ústredného výboru KSSCaS, agilným členom redakčnej rady Života, profesorom slovenského jazyka na všeobecnovzdelávacom lycée v Jablonke a vychovateľom krajanové mládeže. Odišiel od nás zaslúžilý činitlel, vzorný krajan, dobrý človek, manžel a otec.

Cest jeho pamiatke!

ÚV KSSCaS
a redakcia Života

Krajanke

MÁRII ZIEBOVEJ

úprimnú sústrasť v súvislosti s úmrtím brata Igáncia vyjadrujú.

ÚV KSSCaS
a redakcia Života,
pracovníci ÚV KSSCaS
a MS KSSCaS v Krakove

Dňa 26. novembra 1986 umrela v Krempachoch vo veku 77 rokov krajanka

ROZALIA KRIŠTOFEKOVÁ

Zosnulá bola dlhorocnou členkou Miestnej skupiny KSSCaS v Krempachoch. Odišla od nás dobrá krajančica, čestná žena, vzorná matka a babička.

Cest jej pamiatke!

MS KSSCaS
v Krempachoch

Kolegovia

DOMINIKOVI SURMOVI

úprimnú sústrasť v súvislosti s úmrtím starej mamy Rozálie Krištofekovej vyjadruje

Redakcia ŽIVOTA

Tradičné pestovanie nestáčí

Čo sa v Poľsku robí so zemiakmi? Kto vie vyriešiť túto záhadu? Niektorí rolníci ich považujú za nerentabilné a chceú zmeniť areál ich pestovania, ak nebude zvýšené výkupné ceny. Zasa iní tvrdia, že na zemiakoch výborne zarábajú. Hovoria, že len keď na ne bude odbyť, budú ich pestovať stále viacej, lebo na zemiakoch bohatnú. Ktorí producenti majú pravú?

Doc. dr. Stanisława Roztropowiczová z Viedenského ústavu v Jadwisine, Varšavské vojvodstvo, ktorá je vedúcou kolektívom odborníkov, ktorý na príkaz ministra Stanisława Ziębu vypracoval správu o pestovaní zemiakov v Poľsku tvrdí, že majú pravdu tak tí, ktorí dokazujú, že sa im pestovanie zemiakov nevypláca, ako aj tí, ktorí sú vypláca. Totiž, podrobne výpočty potvrdzujú, že pri dnešných cenach na výrobné prostriedky sa vypláca pestovať zemiaky iba tým pestovateľom, ktorí zbierajú z hektára prinajmenšom 200 q. A v minulom roku sme dosiahli priemernú hektárovú výnosnosť iba 174 q.

Riaditeľ Vojvodského strediska rolnického pokroku v Bielostoku Antoni Łuczaj povedal: „V Bielostockom vojvodstve sa zbiera 210 q z hektára a na vzorných poliach VSRP až 429 q z ha. Nie je to jednorázový výsledok z nejakého malého pokusného políčka. Vzorové zemiakové polia sú u súkromných rolníkov v každej gmine. Zasa tohorečné

skúsenosti zo zovšeobecňovania komplexnej technológie pestovania zemiakov dávajú nové príležitosti zvyšovania úrody. V našom vojvodstve sme totiž z plochy 629 ha dosiahli po 519 q z hektára, teda úrodu, akú dosahujú farmári v Holandsku buď NSR.

Ale vysoká úroda, to ešte nie je všetko. Dôležitá je aj kvalita. A žiaľ, na to ešte stále zabúda väčšina rolníkov. Každoročne určujeme v našej krajine vyše dve tretiny všetkých zemiakov na krmivá, najmä pre ošípané. Zemiaky u nás ešte stále poskytujú viačej ovsených jednotiek z hektára ako jačmeň, ovos buď ráž. Teda, aby sa dalo vyrovnati úrodu napríklad 190 q zemiakov do konca s nízkym obsahom škrobu, je potrebných 36 q jačmeňa. A na krmoviny by mali byť pestované predovšetkým druhy s vysokým obsahom škrobu.

Totiž druhy s vysokým obsahom škrobu v porovnaní s druhmi s nízkym obsahom škrobu dokonca na tom istom poli dávajú okolo 46 perc. viac výzivných jednotiek. Okrem toho za pestovaním zemiakov s vysokým obsahom škrobu hovoria aj značne nižšie náklady krmiva na zber, dopravu, skladovanie a prípravu na kŕmenie. Ale čo z toho? Vozoznamená druhov, ktoré sa dnes pestujú, sa nachádza 17 druhov s vysokým obsahom škrobu, ale na poliach ich žiaľ — stretávame veľmi zriedkavo.

V poľnohospodárstve nie je žiadnym umením veľa pracovať. Umením je dosiahnuť vy-

sokú, ale zároveň čo najhodnotejšiu úrodu a dobré výsledky v živočisnej výrobe. A k tomu už nestácia skúsenosti, ktoré otec odovzdával synovi. Nevyhnutný je stály príliv vedomostí a informácií o nových druhoch, racionálnom kŕmení zvierat, zdokonaľovaní agrotechniky a ochrany rastlín, ako aj o všetkých zmenách v technológií. Také sú dnes požiadavky rolnickeho povolania. Kto ich nezdolá — odpadá.

Potreba aj v smerniciach rezortu poľnohospodárstva pre organizáciu poľnohospodárskeho školenia sa konštituje, že základným cieľom rolnického školenia a činnosti poradenských služieb je realizácia spoločensko-hospodárskeho programu rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami a najmä:

- intenzifikácia rastlinnej výroby na základe komplexnej technológie jej pestovania;
- zvýšenie efektívnosti hnojenia a vápnenia pôdy;
- zlepšenie hospodárenia na všetkých lúkach a pastvinách a efektívne využívanie krmív;
- zvýšenie chovu dobytka a v tom najmä produkcie mlieka.

Odporúča sa teda zahrnúť do školenia a poradenstva všetkých rolníkov, najmä mladých, ktorí sa pripravujú na prevzatie gazdovstiev, ako aj tých, ktorí v predošlých rokoch boli mimo činnosť systému rolnickej osvety, vedú extenzívne gazdovstvá a bez zdôvodnených príčin dosahujú nízke výrobne výsledky.

Racionálne kŕmenie

Racionálne kŕmenie prasiat dá očakávané výsledky, ak sa splnia aj iné podmienky pre správny rast a rozvoj mladých zvierat.

Podľa možnosti, krátko po narodení musíme prasiatka priložiť k matkým ceckom, aby sa mohli napiť mledziva a spolu s ním pripať aj potrebné protílátky. Chránia prasa v prvom období života pred následkami infekcie — hnačkami alebo inými chorobami. Množstvo protílátok v mledzive sa znižuje každú hodinu od začiatku pôrodu a zažívaci trakt prasiatka zmenšuje možnosti ich vstrebatívania. Odber prasiatok po pôrade a priloženie ich až po narodenie všetkých prasiat k matke je chybou. Zbavuje totiž prasiatka mledziva, najpotrebnejšieho a najbohatšieho na protílátky. Takýto postup je opodstatnený iba v prípade, keď sú prasnice príliš nervózne, často vstávajú a útočia na prasiatka.

Novonarodené prasiatka si vyžadujú veľa tepla. Na začiatku života nevedia samostatne regulovať teplotu svojho tela. Takáto schopnosť sa objavuje až po troch týždňoch. Preto nad vydeleným miestom v chlieve musíme zavesiť infračervenú žiarovku (žiarivky) vo výške asi 60 cm. Umožňuje to na ohrevanom mieste dosiahnuť teplotu optimálnu pre prasiatka v prvých dňoch života — okolo + 30°C. Po piatich dňoch môžeme žiarovku zavesiť trochu vyššie, čo umožní dosiahnuť trochu nižšiu teplotu, vhodnejšiu pre trošku staršie prasiatka.

Mlieko prasnice je veľmi chudobné na železo, ktoré je potrebné pre vytváranie krvi v organizme. Nedostatok tejto zložky spôsobuje prialo tzv. fiziologickú chudokrvnosť. Aby sme tomu predišli musíme dať prasiatku jednorázovo injekciu Ferrodexu v množstve 2 ml preparátu na kus. Dobre urasteným prasiatkom odporúčame dávať preparát po 2–3 dňoch života, slabším po 4–5 dňoch. Podanie Ferrodexu príliš zavádzas slabším prasiatkom je malo účinné a niekedy môže byť aj škodlivé. Používanie preparátov v niektorých oblastiach krajiny nie je ešte plne populárne a zatial je to lacné a dáva viditeľné výsledky.

Podávanie stáleho krmiva pre prasiatka by sme nemali začať neskôr ako vo veku 14 dní.

Má to za účel priučenie a zvyknutie prasiat, aby jedli aj iné krmivá ako mlieko. Ak začiatok prikrmovania začneme príliš neskoro, hladné prasiatka si nevedia poradiť s novým krmivom, alebo v krajinom pripade začínajú ještí príliš veľké množstvo. Má to za následok zabrzdenie tempa rastu mladých zvierat alebo iné komplikácie, napr. hnačky.

Dobrým krmivom, podávaným prvýkrát pre prasiatka, je dohneda pražené jačmenné zrno. Jedlia ho veľmi radi, lebo je krehké a sladké. Pražiť ho môžeme na panvici alebo v trubke, ale prečítym ho musíme navlhčiť vodou. Po niekoľkých dňoch môžeme už podávať malé množstvo jačmenného šrotu alebo preosiateho ovseného šrotu. Krmiva dávame dostatočne, ale v malých množstvach — jedno prasa zje denne okolo 15–20 g zrna. Najlepšie sa podáva v nízkych plochých korýtkach a celkom dobre túto úlohu plní napr. plech na pečenie. Nesmieme zabúdať, že už v prvom týždni života musíme dávať prasiatkám vodu na pitie. V opačnom prípade pijú hnojovku, ktorá je hlavným prameňom vzniku hnačiek.

Vlastné prikrmovanie sa začína v treťom týždni chovu. V tom čase už možno postupne začať podávanie jaderných miešaniek. Už roky slúži k tomuto účelu krmivinová miešanka P. V 1 kg obsahuje 1,1 ovsených jednotiek, ako aj 130 g všeobecných stráviteľných bielkovín. Kŕmenie samou miešankou P bez podávania iných stály krmív sa často považuje za neúčinné. Obsahuje totiž viačej bielkovín ako potrebujú rastúce prasiatka. Napríklad prof. Kotarbinská navrhuje urobiť plné porcie miešaniek pre prasiatka, použitím miešanky P, pšeničného a jačmenného šrotu. Na každých 100 kg krmív sa musí pridať 0,75 kg krmivinového precipitátu, ako aj 0,5 kg minerálnej miešanky MM.

Kedže všetci vieme o ľažkostíach s nákupovaním hubovoľného množstva priemyselných krmív, miešanku pre cicajúce prasiatá a prasiatá, ktoré odstavujeme od cecka, môžeme vyuhotoviť vlastným spôsobom. Potrebujeme k tomu obilné šrotov a bielkovinový koncentrát Provit. Z obilných šrotov najväčšiu hodnotu v kŕmení, najmä mladých

zvierat, má pšeničný šrot, ktorý obsahuje najviac bielkovín a má vysoký koeficient straviteľnosti, ako aj jemu podobný jačmenný šrot. Je pravdu, že pre miešanky tohto typu je charakteristický zvýšený obsah bielkovín, ale pokusy dokázali, že prasiatka kŕmené do odstavenia takýmito miešankami mají dobré zdravie, fizickú kondíciu a dosahované výsledky v chove boli plne uspokojivé.

Náhla zmena krmív a zmena chlievov, ako aj príliš intenzívne kŕmenie odstavovaných prasiat podporujú vznik opuchlín a pomerne veľké množstvo uhynutí. Aby sa predišlo tejto chorobe, musíme zmierňovať pôsobenie škoďlivých činitielov. Berieme teda prasnicu od prasiat a nie opačne. Prasiatka nechávame v tom istom chlieve 2 týždne a nespájame ich s prasiatkami od iných prasíc. Niekoľko dní po odstavení musíme obmedziť množstvo podávaných krmív.

Najlepšie je kŕmiť odlúčené prasiatka takou istou miešankou, ako v období cicania, až do 3. mesiaca života. Normovanie krmív by sa malo konáť závisle od veku a fyzického stavu prasiat.

Tabuľka 1

PLNÉ PORCIE MIEŠANKY PRE PRASATÁ S MIEŠANKOU P (%)

Krmivo	Príklad			
	1	2	3	4
Jačmenný šrot	50	40	25	50
Pšeničný šrot	—	10	25	50
Miešanka P	50	50	50	—

Tabuľka 2

PRÍKLADY MIEŠANIEK PRE PRASATÁ S PODIELOM PROWITU (%)

Krmivo	Príklad		
	1	2	3
Koncentrát Prowit	40	40	20
Jačmenný šrot	—	30	60
Pšeničný šrot	60	30	20

Stránku pripravil:
ZBIGNIEW RUTA

Nástupcovia

Už naplno sa rozbehol lyžiarsky kolotoč súťaženia o Svetový pohár zjazdárov 1986—87. Odborníci, ale aj fanúškovia a vôbec milovníci tohto športu sa opäť zamýšľajú, kto získa túto cennú trofej. Skoro všetci sa zhodujú v názore, že v súťaži mužov budú o prvenstvo bojať najmä dva lyžiari — Pirmen Zurbriggen a vlaňajší víťaz Svetového pohára Marc Girardelli. Samozrejme, veľa bodov môže získať ešte stále znamenitý a slávny Švéd Ingemar Stenmark a nová zjazdárska hviezda Rok Petrovič z Juhoslávie. Súťaž žien je naproti tomu oveľa vynovenejšia a šance na prvenstvo má viac zjazdárok. Patrí k nim obhajkyňa Svetového pohára, Švajčiarka Maria Walliserová, Michela Fuginiová, Erika Hessová, Vreni Schneiderová, Brigitte Oertliová a snáď i Juhoslovanka Mateja Svetová. Mohla by s nimi úspešne zápoliť i československá zjazdárska Orga Charvátová, ktorá vlni vo Svetovom pohári skončila na štvrtom mieste, lenže už sa vzdala aktívnej činnosti.

K hlavným veľmociam v zjazdovom lyžovaní patria, ako je známe, najmä reprezentanti Švajčiarska, Rakúska, Talianska, Švédska, USA, Lichtenštajnska, NSR a v posledných rokoch i Juhoslávie. V našej rubrike sme predstavili viacerých zjazdárov z týchto krajín. Dnes si všimneme ďalších, tentoraz z Juhoslávie, ktorá má celú plejádu znamenitých lyžiarov. Najväčšie úspechy doteraz dosiahol skvelý slalomár Bojan Križaj, ktorý vyhral viac pretekov a patrí k úzkej svetovej špičke. Pekne sa ukázali i ďalší, ako Boris Strel, Jure Franko, Grega Benedik a Jože Kuralt. K najmladším a súčasne najtalentovanejším patria v súčasnosti Rok Petrovič a Mateja Svetová, o ktorých sa hovorí, že sa už zanedlho zaradia k hlavným aktérom zápolenia o Svetový pohár.

ROK PETROVIČ, študent strednej pedagogickej školy v Lubľane, nemá ešte ani 21 rokov. Narodil sa vo februári 1966. Vďaka blízkym strediskám zimných športov sa Rok

už ako štvorročný naučil lyžovať. Prvé úspechy dosiahol už ako žiak. Mal sotva 13 rokov, keď sa zúčastnil na neoficiálnych majstrovstvách sveta žiakov v Monte Bandone, kde získal zlatú medailu. V úspešných štartoch pokračoval i ako junior. Vyhral viaceré preteky, domáce i medzinárodné. Stal sa niekoľkonásobným juniorskym majstrom Juhoslávie. Veľmi vydarený bol pre ňho najmä začiatok roka 1983, kedy vybojoval titul juniorského majstra sveta v slalome a súčasne aj bronzovú medailu v obrovskom slalome.

Tieto úspechy spôsobili, že sa Rok Petrovič (na snímke) dostal do reprezentačného celku seniorov a začal postupovať v rebríčku FIS. Síce do olympijského výberu na ZOH v Sarajeve (1984) sa nedostal, lebo šéftréner reprezentačného mužstva Tone Vogrinec dal prednosť skúsenejším zjazdárom, ale bolo zrejme, že je to len otázka času, kedy začne hrať prvé husle v juhoslovanskom zjazdovom lyžovaní. Zvlášť upozornil na seba na majstrovstvách sveta v Bormiu, kde v obrovskom slalome skončil na siedmom mieste. Vlni sa prejavil ešte výraznejšie, keď zaznamenal prvé víťazstvo vo Svetovom pohári a viačkrát sa umiestnil na poprednom mieste. Tento rok má všetky predpoklady bojať o najvyššie pocty.

MATEJA SVETOVÁ, pochádzala taktiež z Lubľany, kde sa narodila v auguste 1968. Má súta s osemnásť a pol roka. Aj ona lyžuje od najmladších rokov. Už ako žiačka prejavila svoj veľký talent víťazstvami na viacerých školských pretekoch. Sotva prekročila 14 rokov, vyhrala veľké medzinárodné preteky žiakov vo Wangle v slalome a v obrovskom slalome bola druhá. Bolo to v januári 1983. O pár týždňov neskôr získala podobné umiestnenie na známom Ski-interkriticu vo Vránej. Chcela sa stať veľkou lyžiarkou a šťastie jej prialo. Dostala sa do skvelej lyžiarskej školy v Škofej Loke, kde mala znamenité podmienky pre ďalší športový rast. Nečudo, že už ako 16-ročná do-

stala príležitosť štartovať na pretekoch Svetového pohára v Maribore (1984), kde k všeobecnému prekvapeniu obsadila v slalome 15. miesto. V roku 1985 upozornila na seba 13. miestom v obrovskom slalome na majstrovstvách sveta v Bormiu a ziskom už 40 bodov v seriáli SP.

Vlaňajšia sezóna bola pre M. Svetovú najúspešnejšia. Umiešťovala sa skoro pravidelne medzi poprednými zjazdárkami a tak nečudo, že v generálnej klasifikácii Svetového pohára skončila napokon na vysokom siedmom mieste. Ako sama hovorí, robi ešte mnoho chýb, jazdi riskantne a často sa je nepodarí dokončiť pretek. Je však veľmi mladá a má všetky predpoklady stať sa jednou z najlepších zjazdárok na svete, podobne ako jej vzory, ktorími sú Ingemar Stenmark a Bojan Križaj.

JÁN KACVINSKÝ

S
I
M
P
L
E

M
I
N
D
S

Hviezdy svetovej estrády

Je to jedna z popredných skupín vo V. Británii, ktorá pôsobí už skoro 10 rokov. Vznikla v Glasgow s názvom Johnny And The Self Abusers a v r. 1977 vydala svoj prvý singel. Čoskoro sa rozpadla a na jej základe vznikla nová formácia — práve Simple Minds, v ktorej účinkujú: Jim Kerr, Charlie Burchill, Mick MacNeil, Brian McGee a Derek Forbes.

Od začiatku bola skupina veľmi plodná. Už necelý rok po vzniku vydala prvú platňu a potom už nahrávala pravdepodobne ďalšie. Spočiatku sice nemala celkom ujasnený žánor, ktoromu by sa venovala, čo sa prejavilo i na prvých platniach: Sons And Fascination a Sister Feelings Call. Neskôr pozvala k spolupráci znamenitého Herbieho Hancocka pri džezrocku piesne Hunter And The Hunted, ktorou sa im podarilo dostať medzi najlepšiu anglickú dvadsaťku. Ďalší úspech dosiahla skupina nahraním albumu New Gold Dream, ktorý sa zaradil medzi najlepšie albumy

roka a, samozrejme, bol rýchlo vypredaný.

Popularita skupiny neustále rásťa. Na jej vystúpenia s veľmi dynamickými programami prichádzali tisíce milovníkov hudby. Zvlášť pútal pozornosť svoju hlasovou zrelostou Jim Kerr. Ďalšou dlhohrajúcou platňou bol Sparkle In The Rain (1984), pri ktorej do skupiny nastúpil ako druhý vokalista Mel Gaynor, ktorého jasný hlas je znamenitým kontrastom Kerrovho hlasu. Veľká popularita skupiny spôsobila, že dostala ponuku vystúpiť v americkom filme Breakfast Club. Ich balada z tohto filma — Don't You Forget About Me, vydaná aj ako singel, sa stala prvým naozajstným hitom po oboch stranách Atlantiku.

V r. 1985 sa ku skupine pridal John Giblin, ktorý znamenal po inštrumentálnej a speváckej stránke skutočný prínos. Získala na tom ich nová platňa One Upon A Time, ktorá napriek vysokému nákladu rýchlo zmizila z predajní. Dnes je skupina Simple Minds vo vrcholnej forme a ponúka poslucháčom nevšednú zmes populárneho a realistického umenia, uvoľnenosti a napäťia. V značnej miere k tomu prispievajú i znamenité verše Jima Kerrra, označované často ako fascinujúce. Simple Minds má všetky predpoklady nadviazať na úspechy najlepších anglických skupín. (js)

JACOB A WILHELM GRIMMOVCI

Vreteno, člnok a ihla

Žilo raz v dedine dievča, ktorému otec s matkou zomreli, ešte keď bolo malým dietafom. V chalúpke na konci dediny bývala celkom sama jeho kmotra, čo sa živila pradením, tkaním a šitím. Starká prichýlila opustené dieťa, priúčala ho robote a vychovávala vo všetkých cnotiach.

Ked' mala dievčina pätnásť rokov, kmotra ochorela. Jedného dňa ju zavolala k sebe a na smrteľnej posteli jej povedala:

— Milá dcéra, citim, že sa môj koniec bliží. Zanechávam ti chalúpku, tá ťa ochrani pred vetrom a nečasom. Okrem toho ostane tu po mne vreteno, tkacský člnok a ihla, aby si si mala čím zarobiť na živobytie. — Pohladila ešte dievčinu po hlave, počehnala ju a povedala: — Ostaň vždy milá a pracovitá ako doteraz a dobre sa ti povodí.

Potom už navždy zavrela oči, a keď ju pochovávali, šlo dievča plačúc za truhlu a preukázalo jej poslednú pocutu.

Od toho dňa žila dievčina v malom domci celkom sama, usilovne priadla, tkala a šila a na všetkom, čo robila, spočívalo požehnanie dobrej starkej. Vyzeralo to, ani keby sa pradená ľanu množili. Jej komôrke samy od seba. Keď utkala kus plátna či koberce, alebo ušila košelú, hneď sa našiel kupec, ktorý jej robota bohatu odmenil. Biedu teda nepociťovala, naopak, keď bolo treba, sama druhym pomáhala.

V tom čase chodil po krajinе kráľov syn a hľadal si nevestu. Chudobnú si vyvolil nesmel a bohatú zas nechcel. Povedal si: „Vezmem si za ženu len takú dievčinu, čo bude zároveň najchudobnejšia i najbohatšia.“

Ked' prišiel do dediny, kde bývalo naše dievča, vypočoval sa, tak ako všade inde, ktorá je najbohatšia a ktorá najchudobnejšia dievčina na vydaj. Spomenuli mu najsamprv najbohatšiu. A najchudobnejšia, vraveli, je tá, čo býva v chalúpke na samom konci dediny. Bohatá sedela vypáradená predo dvermi, a keď videla prichádzat princa, vstala, šla mu v ústrety a poklonila sa mu. Pozrel na ňu, nepovedal ani slova a šiel ďalej. Chudobná dievčina nesedela predo dvermi, ale v izbietke. Kráľovský syn zošokočil z koňa a nazrel oblokom dnu. Do izbietky svietilo jasné slnko a dievča sedelo za kolovrátkom a usilovne priadlo. Zdvihla oči, a keď zbadala princa, čoraz väčšmi sa červenala, sklonila hlavu a len ďalej priadla. Neviem, neviem, či niť, čo

v tej chvíli ušúala, bola tenká a rovnako hrubá, no dievčina priadla dovtedy, kým sa princ nepobral preč. Potom podišla k obloku, otvorila ho a povedala: — Ako je len teplo v izbe, — no pritom pozrela za princom, pokial mu bolo vidieť biele perá na klobúku. Nato si znova sadla k robote a pria-

V jednej chvíli zišiel dievčine na um verš, čo jej vrvavovala starká, keď sedávali spolu pri pradení. Ani nevedela ako, začala si pospevovať:

Vreteno, vretienko, tenká nit,
chod'že mi milého osloviť!

A čo sa nestalo! Vreteno vyskočilo dievčine z ruky a hybaj von z izby. Prekvapená podišla k dverám a videla, ako si vreteno veselo tancovalo po poli a tahá za sebou lesklú zlatú niť. Zanedlho sa jej stratilo z očí.

Dievčina ostala bez vretena, nuž si sadla ku krosnám, vzala člnok a dala sa do tkania.

Vreteno tancovalo stále ďalej, a až keď sa odmotala celá niť, dostihlo kráľovského syna.

— Co to vidím? — zvolal. — Tak sa mi vidí, že vreteno mi cestu ukazuje? — zvrhol koňa a cválal popri zlatej niti nazad. Dievčina sedela pri práci a spievala si:

Tkaj, člnok, tkaj, krásne tkaj,
ružami milého privítaj!

V tej chvíli jej člnok vyskočil z ruky a hybaj von z izby. Už na prahu začal tkat koberec a to taky krásny, akých je len málo na svete. Po obidvoch bokoch kytli na nom ruže a lalie a prostredkom vyrastali na zlatom poli zelené stromy a ratolesti, poskakovali tam zajačiky, jelene a srny dvihali utešené hlavy a na konároch sedeli pestré vtáčenie. Už chýbalo len to, aby sa od radosti rozospievali. Člnok lietal sem a tam a vyzerala to, ani čo by všetka tá krásna rástla sama od seba.

Dievčina ostala aj bez člnka, nuž si sadla k šitiu. Držala v ruke ihlu a spievala si:

Ihlíčka-sestrička, prestaň šít,
pomôž mi izbicu okrášliť.

A už jej ihla vyskočila spomedzi prstov a mihala sa po izbe sem a tam sviško ako

MILÉ DETI!

Nevieme, či viete, že v januári sa začal jubilejný 40. rok existencie Kultúorno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov žijúcich v Poľsku (KSSČaS). Mušite totiž vedieť, že v Poľsku okrem Poliakov žijú aj ľudia iných národností ako Bieloruci, Litovčania, Ukrajinci, Židia a my Česi a Slováci. V každej vašej obci je odbočka našej krajanskej organizácie. Viete ako sa volá a kto je jej predsedom? Ked' neviete, spýtajte sa a napište nám o tom. Autorom správnych odpovedí pošleme slovenské knihy.

K jubileu Spoločnosti sa budeme vraťať na vašich stránkach aj v ďalších číslach. Máme veľa zaujímavých nápadov.

blesk. Ani čoby tam pracovali nejakí neviditeľní duchovia, stôl a lavice sa prikryli zeleným súknom, stoličky zamatom a na obloku viseli hodvábne záclony. Len čo ihla izbu okrášlia, dievčina nazrela z obloka biele perá na princovom klobúku. To ho vreteno doviedlo po zlatej niti až k nej.

Princ zošokočil z koňa a po koberci kráčal do chalúpky. Ked' vošiel do izbietky, stála pred ním dievčina v chudobných šatách, ale žiarila ako ruža na kŕičku. — Ty si tá najchudobnejšia, ale aj najbohatšia, — prihovoril sa jej, — pod so mnou, teba som si vybral za nevestu.

Nepovedala ani slovo, iba mu podala ruku. Princ dievčinu pobozkal, vyšiel s ňou von, posadil si ju k sebe na koňa a odviedol do kráľovského zámku. Tam ich privitali s veľkou radosťou a vystrojili im kráľovskú svadbu. Mladí manželia si vreteno, člnok a ihlu uložili k najzväčnejším klenotom a po celý život ich mali vo veľkej úte.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Lapšov, Mária Bujtárová z Nadlaku, Mária Kovalčíková a Terézia Petrášková z Krempach a Ján Vojtas z Jurgova.

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca. Hral medzi iným v takých filmoch ako Ranený v lese, Dagny, Zasľúbená zem, ako aj Pán Wolodyjovský a Potopa, nakrútené podľa Sienkiewiczových románov. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Na autorov správnych odpovedí čakajú knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 342/86 sme uverejnili snímku Janusza Gajosa. Knihy vyžrebovali: Stanislav Kral z Pekelnika, Peter Sarniak z Podrsnia, Dana Grigľáková a Boleslav Starostowicz z Vyšných

VESELO SO ŽIVOTOM

Malá Zuzka budí otecka a žaluje:

— Ocko, Janko ťa chcel zoubdit!

* * *

Dvaja chlapci sa dívajú na športové preteky z balkóna dvanásťposchodového domu. Jeden sa sputuje:

— Na čo máš ten ďalekohľad, vedť z tejto výšky vidíš všetko výborne!

— Vidím, ale teraz budú skoky do diaľky, — odpovedá druhý.

* * *

— Chlapček, už aj bež od toho tigra!

— Nebojte sa, ja mu predsa nici nespravím.

— Včera som bol s otcom na košíkovej.

— A kto vyhral?

— Nik. Ani jednému sa lopta v košiku neudržala.

ČO JE TO?

Babka kašu robila,
cukor do nej drobila.
(acivajuf)

Kopa snehu v izbe leží —
dobrá je, keď vonku sneží.
(anirep)

Vnútri páli, zvonku hreje,
červeno sa do tmy smeje.
(cep)

Zlatý jeleň vyskakuje,
sto jazykov ukazuje.
Dás mu dreva — pekne spieva,
dás mu vody — paroh zhodí.
(něho)

MÁRIA TOPOLESKÁ

U starej mamy

Ty že si bola našej mamky mamička?
 A ona bola aká? Vari malíčká?
 A keď mala ľahko plakala?
 A maštu do vlasov si jej tiež viazala?

Aj otecko mal bicykel a taký ako Ivo?
 A vždy sa na ňom preháňal? A tiež ako on,
 divo?
 No všakže neplakal, keď strihal mu vlasy?
 A budem aj ja spomínať na moje mladé časy?

JOSEF KŘEŠNIČKA

Přítel mráz

Zem ztvrdla mrazem.
 Sníh padá na zem.
 A ten mráz mě má rád.
 Zalézá mi pod kabát.
 A také do bot!
 Jdu ztuhla jako robot.
 Jdu s mrazem přes vesnici.
 Červený nos. Červené uši.
 A to dokonce i pod čepicí.
 Přítel mráz šeptá:
 „To ti to sluší...“

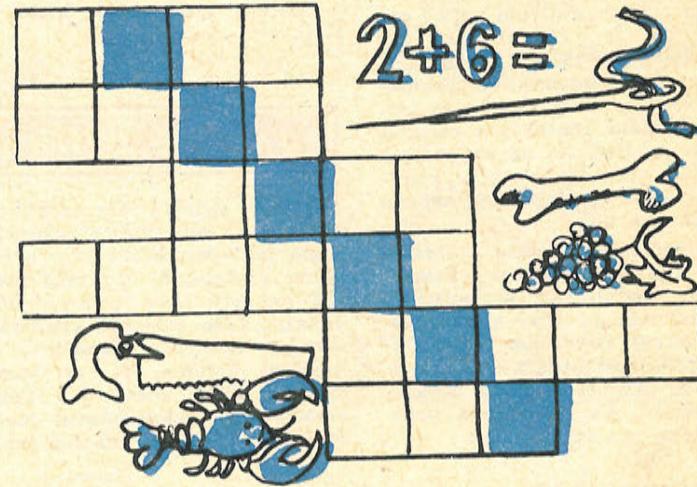
KRÍŽOVKA

KRÍŽOVKA. Tajnička našej krížovky skrýva názov zvierat, o ktorom sa hovorí v básičke vedľa. Objavíte ho, keď do prázdných poličok krížovky vpíšete názvy vecí a zvierat. Medzi autorov správnych tajničiek rozlosujeme slovenské knihy. Nezabudnite však uviesť svoj vek.

Mám nos krásny z modrej kože,
 už ma nikto nepremôže.
 Keď si ho dám nad hlavu,
 mám nos ako zástavu.

Takýto nos dlhý druhý
 sotva nájdete.
 Takýto nos, ten sa nosí,
 je lepší než iné nosy,
 je najlepší na svete.

Tradá, tradá,
 hýbem nosom,
 len nech každý háda,
 kto som.

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

FAŠIANGY, TURICE

Fašiangy, Turice,
 Veľká noc, príde,
 kto nemá kožušku,
 zima mu bude.

Moderato

J=92

Fa - ſian - ge, Tu - ri - ce, Veľká noc pri - dę,
 gdo ne - má ko - žuš - ka, zi - ma mu bu - dę.

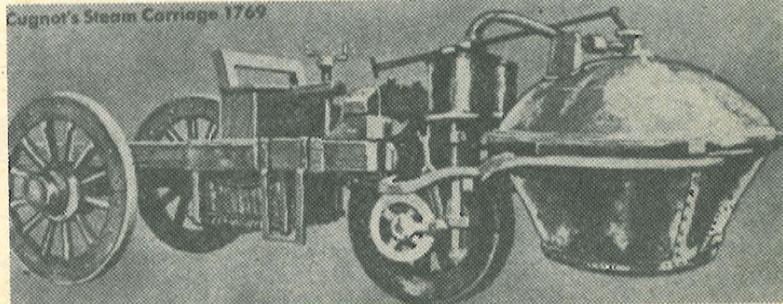
mládenci

Tuto nám nedali,
 tuto nám dajú,
 tu koňa zabili,
 tu rebrá majú.

Z DEJÍN AUTOMOBILOVEJ DOPRAVY

Od nepamäti znepokojovala ľudí myšlienka výroby dopravného prostriedka, ktorý by neboli závislý od ľahkej sily zvierat. Snažili sa využiť silu vetra alebo napnutej pružiny, avšak ani plachta ani pružinový mechanizmus neboli vhodné. V Anglicku na začiatku 17. storočia začali vznikať prvé parné stroje, ale prvé skúšky pre ich využitie do cestnej dopravy uskutočnil francúzsky dôstojník delostrelca Jozef Cugnot až v r. 1769. Vznikol prvý parný dopravný prostriedok (na snímke). Avšak jeho dopravné možnosti sa v praxi ukázali byť neužitočné. Predsa dátum jeho vynálezu sa považuje za dátum zrodu svetového automobilizmu.

Cugnot's Steam Carriage 1769

NEŽ DÍTĚ DOSPĚJE

KDYŽ ZAČÍNA BÝT CHLADNO. Oblečení dítěte na chladné dny musí být lehké, teplé a volné, aby mělo svobodu pohybu. Častou chybou je příliš teplé oblečení dítě, aby se „nenastydl“. Dítě se přehřívá a snížeje to jeho odolnost. Častěji onemocní zánětem horních dýchacích cest, míval anginy, zánět průdušek a nosních dutin. Příznaky mohou být různé; nejčastěji je to kaše, chrapot a zvýšená teplota.

Stává se také, že dospělé osoby zlehčují vlastní nemoc a nakazí dítě. Musíme dbát o to, aby se dítě nestýkalo s nemocnými, otužovat je a zvyšovat jeho odolnost očkováním.

ZIMNÍ PROCHÁZKY. Nemluvě zvyklé na každodenní procházky se cítí dobře i při lehkém mrazu. Oblékáme mu vlněný svetřík, čepičku a rukavičky a vložíme do spaciho pytle nebo pod přikrývku zastrčenou pod slamlíček v kočárku. Nemá-li příliš těsnou čepičku nebo ponozky, neškrtili ho žádná tkanice a má-li obličej namazaný mastným krémem (nikoliv navlhčujícím!), mráz mu neublíží.

KRMENIE NA RUKÁCH. Ne-smie nechávať dítě samotné s fláškou podopretou plienkami a to z dvoch dôvodov. Po prve — držanie dieťaťa počas kŕmenia na rukách mu robí veľkú radosť, čo je nevyhnutné pre jeho dobrý psychický rozvoj. Celým svojím chovaním a priebehom rozvoja nám nemluvňa hovorí, že tieto kontakty s matkou potrebuje. Keď ho už zavájeme dojčenia, netreba ho ešte dodatočne zavádzať tepla plynúceho z matkinku tela.

Po druhé — kŕmenie poležačky, a nie v polohu ležacej polohe, vytvára podmienky podporujúce onemocnenie na ostrý a opakujúci sa zápal stredného ucha. Počas hltania sa otvára ústie zvukovodu, cez ktoré môžu preniknúť bacily do stredného ucha. Nesmieme na to zabúdať.

VPÚSTANIE LIEKOV DO UCHA. Vpúštané kvapky by mali byť mierne zohriate (flaštičku s liekom dávame na chvílu do nádobky s teplou vodou). Dieťa uložíme na chrbát s hlavičkou obrátenou na jednu stranu. Pred napustením lieku zvukovod vyčistíme od hnisu vatou alebo gázou

U detí odiahujeme ušný boltec smerom dolu. Po vpustení kvapiek by malo dieťa ešte chvíľu ležať s naklonenou hlavičkou.

U starších detí odiahujeme ušný boltec dozadu a dohora (iná stavba ucha). V tejto polohe napúšťame kvapky.

Kvapky do ucha dávame len na odporičanie lekára, keďže v niektorých prípadoch môžu dieťaťu škodiť. Skôr, ako napúšťame kvapky, musíme si umyť ruky teplou vodou a mydlem.

ZO ŠÍREHO SVETA

MADEIRA. — je krásny ostrov patriaci Portugalsku. Nie je príliš veľký (740 km^2), ale môže sa pochválit troma klimatickými pásmami. Na pobreží je subtropické podnebie; kvitnú tam orchidey, kamélie, rastú banány, papáje a mangá. V 200-metrovej výške pomarančové a citrónové sady, olivové háje, mimózy a kaktusy. A konečne v najvyšších partiach, s vrcholkom Pico Ruivo (1861 m) je alpská vegetácia a teplota tam občas klesá na 0°C .

TAKÝ JE ŽIVOT

● Istá britská farmaceutická firma vrah robi veľké tajomstvo okolo tabletky, ktorá ešte nie je úplne vyskúšaná. Má vrah určovať pohľavie ešte nenarodeného dieťaťa. Táto tabletka spojená so slinami budúcej mamičky má umožniť určenie, či sa narodí chlapec alebo dievča. Pokus bude možno uskutočňovať medzi 16. a 28. týždňom tehotenstva.

● Skutočné starosti majú Švédi s opakujúcimi sa priezviskami. Vo Švédsku žije totiž 380 000 Andersonovcov, 364 000 Johanssonovcov, 333 000 Karlssonovcov a väčšina z nich má krstné mená Ján alebo Arne. Úrady ich nahovárajú, aby si zmenili priezvisko. Švédská kniha priezvisk obsahuje 50 000 návrhov. Využíva ju ročne asi 1500 Švédov, ktorí sa rozhodli pre zmenu priezviska.

● V populárnych indonézskych novinách The Djakarta Post uverejnili svojho času nasledujúcu opravu: Vo včerajsom vydani novin bol pod snímkou text, že je to bandita, ktorý prepadá taxíky. Tento pán nie je banditom, je to grécky minister-ský predsed Andreas Papandreu.

Na žiadnych hodinách nenájdeš ručičku života. (S.J. Lec)

* * *

Pozornejšie čítanie rozprávok by nás poučilo, čo môžeme ešte očakávať na zemi. (Elias Canetti)

* * *

Na vykoľajenie je najviac vystavený ten vlak, ktorý chodí bez prestávky, každý deň, bez ohľadu na počasie a množstvo paliv. (Anton Čechov)

Moc nekorumpuje. Korumpuje strach pred ztrátou moci. (J. Steinbeck)

RADÍME

KEĎ SA ZAVÁRANINY KAZIA (1)

Niekedy — napriek dôkladnému dodržiavaniu predpisu, správemu pomeru cukru, hygiene a potom aj náležitému skladovaniu, v niektorých domáčich zaváraninách pozorujeme znepokojujúce zmeny. Vo väčšine prípadov sa tieto výrobky ešte dajú záchrániť. Ale — čím skôr, tým lepie:

● Ak ovocie v kompoté mení farbu na tmavšiu, čo možno pozorovať v jeho hornej vrstve, hnedne alebo v prípade sliviek — fialovie, musíme kompot ihneď otvoriť, ovoňať, ochutnať. Keď sa nám chut a vôna kompotu nezdá, treba vyliať do hrnca, prevarí a ihneď zjesta. Podobne postupuje me v prípade, ak sa na šlav objaví pleseň, alebo štava je mûra.

● Ak ovocie v kompoté klečí na dno, znamená to, že pohár je hermeticky uzavretý. Musíme kompot prevarí a potom preliať do ideálne čistého pohára a opäťovne pasterizovať.

ZÁBAVY S KNIHOU

ZÁBAVY S DETMI. Počas dlhých zimných popoludní a večerov navrhujeme mamičkám a oteckom rozhovory s dieťaťom o knihách, ako aj zábavy spojené s obsahom a ilustráciami. Siahnime vtedy nielen po nové knihy, ale aj po tie, ktoré už dieťa pozná. Dieťa, najmä malému, nestáči jedno stretnutie s knihou. Chce ju dôkladne pochopiť, zožnámit sa s ňou a prežiť. Práve preto sú rozhovory o oblúbených knihach veľmi dôležité. A tu je niekoľko príkladov zábavy s knihou:

OTÁZKY A ODPOVEDE. Budú sa týkať spoločne pozneranej ilustrácie jednej z vybraných detských knih. Aby sa dieťa necitilo unavené množstvom kladených mu otázok, možno prijať zásadu,

že najskôr dieťa kladie dve otázky a dostáva na ne odpoveď a potom odpovedá na otázky, ktoré mu kladie mamička a otec.

Tu sú príklady najjednoduchších otázok: Kde sa schovala mačička? Čo robí zajačik? Ako je oblečené dievčaťko? Čo je veľké a čo malé? Ktorý strom je väčší? Čo je na obrázku hore a čo dolu?...

Otázky môžu byť aj ľahšie, napr. — Nevidíš to na obrázku, ale čo myslíš, kto býva v tomto domčeku? Poznáš iné domčeky, podobné tomu? Čo robia deti? Pomocou obrázku sa môžeme tiež zabávať na hádanie:

HÁDANKA. Skôr ako začneme túto zábavu, zatvorime knihu, ktorú dieťa pred chvíľou pozera-

lo a pýtame sa: Akej farby bolo auto alebo strecha domu? Aké predmety, ktoré boli na obrázku, si si zapamätal? Aké rastliny? Aké zvieratá? Čo bolo urobené z dreva? Akej farby mala bábika šaty? Aký bol psíček?...

Namiesto toho, aby sme zakryli celý obrázok, možno zakrýť len jeho časť a vtedy úloha spočíva v pripomienutí si, čo sa nachádza na zakrytej časti strany.

A tu je ďalšia zábava:

SCHOVÁVAM — NACHÁDZAM. Stránku kartónu formátu obrázka postriháme na niekoľko štvorcov. Mamička alebo otec berie do ruky jeden z nich a hovorí napr.: Zakrývam mačičku — a kladie štvoreček na patričnom mieste na obrázku. Zasa dieťa, keď kladie svoj štvoreček, hovorí: A ja zakrývam psíčka. Po istom čase je zakrytý celý obrázok. Vtedy sa mení druh otá-

zok. Nájdí psíčka — hovoríme — a dieťa, keď si pripomene, na ktorom mieste sa na obrázku nachádzal pes, musí snať zakrývajúci ho štvoreček. Potom dieťa žiada od dospelého: A ty, mamička, nájdí domček.

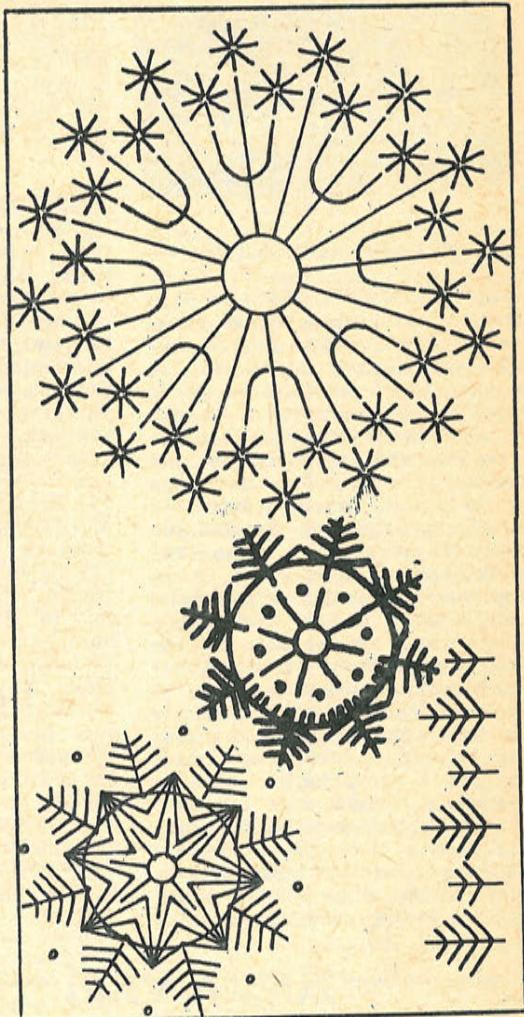
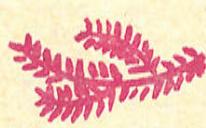
A tu je ďalšia možnosť tejto zábavy. Po opäťovnom zakrytí obrázkov jeden z rodičov ukazuje na rubovoľný štvoreček a pýta sa: Čo je pod týmto štvorečkom?

NACHÁDZANIE PREDMETOV. Dieťa nachádza na obrázku predmety, ktorých názov sa začína určitým písmenom. Keď si do sply vypočuje slová vypovedané dieťaťom, dopĺňuje výpoved. **KED CHÝBA OBRÁZOK.** Ak nemá obrázky, možno dieťaťu navrhnuť, aby namaľovalo vlastné obrázky do knihy. Môžeme ich potom vložiť na patričné stránky do knihy.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Pre naše deti navrhujeme na zimu tieto kombinézy a nohavice s bundami. Môžete ich ušiť z nových látok, ale aj prešíť staré oblečenie. Najhlavnejšie je, aby boli teplé a pohodlné.

Čitateľkám, ktoré vyšívajú, navrhujeme dnes tieto pekné vzory. Sú to zimné motívy, ktoré môžete vyšívať zelenou nitkou na bielom plátnе alebo opačne.

Svojmu dieťaťu môžete ušiť jeden z týchto modelov: kombinézu s kapucňou, nohavice zapínané na ramenach, bundu s kapucňou zapínanú na zip a dodatočne na gombíky alebo bundu so stojatým golierom.

Farebná zima

SCHORZENIA NOWORODKÓW

ZATRZYMANIE SMÓŁKI — u żrebów, a też choć bardzo rzadko u noworodków innych gatunków zwierząt, zdarza się, że smółka, która powinna odeszyć w kilka godzin po porodzie, zostaje zatrzymana wywołując u noworodka objawy garbienia się, parcia, wzducia, kolki, utraty chęci do ssania, ciągłego leżenia i zupełnego osowienia. Smółka nie odchodzi na skutek braku ruchów robaczekowych jelit, a to najprawdopodobniej dzięki malej pobudliwości układu nerwowego. Zatrzymanie smółki może być objawem schorzenia przewodu pokarmowego noworodka. Przy usunięciu tego schorzenia najpierw należy spróbować przez rozciernianie brzucha i lekkie ugniatanie czy nie da się pobudzić jelita do żywych ruchów i w ten sposób do odeszcia smółki. Rozciernianie można połączyć z cieplym owijaniem brzucha i rozmiękczeniem smółki przy pomocy lewatywy z letniej wody lub mydła.

Zazwyczaj te zabiegi pomagają. W przeciwnym razie usuwa się smółkę przy pomocy małej łyżki drewnianej, która po nasmarowaniu oliwą wprowadza się do odbytu i wyciąga smółkę częściowo.

KRWOTOK SZNURKA PĘPKOWEGO — u noworodków zwierzęta zwierząt dużych zdarzyć się może, jakkolwiek bardzo rzadko, że po porodzie ze sznurka pępkowego wycieka krew mniej lub bardziej oficie wzniecając niebezpieczeństwo skrawienia. Sznurek pępkowy po urwaniu się nie krwawi w normalnych warunkach, gdyż naczynia krwionośne pępowiny zamkują się przez zięcenie i powstają skrzepy. Ponadto ciśnienie krwi po pierwszym oddechu spada w naczyniach pępkowych. Takie krwawienie sznurka jest następstwem przeszkód w oddychaniu, jak to się zdarza przy śmierci pozornej noworodków, lub wrondzonych wadach serca uwzględniane przy utrzymywaniu u noworodka kراjenia płodowego. W tym przypadku sznurek pępkowy podwiązuje się lub gdy jest on urwany zbyt krótko — zaszywa się go. Ponieważ krwotok ustaje z chwilą gdy oddychanie zaczyna wchodzić na normalne tory, przeto dobrze jest zastosować u noworodka sztuczne oddychanie, względnie pobudzić go

do oddechu poprzez zwanie zimną wodą, naturalnie usunawszy uprzednio z jamy ustnej masy śluzu. Celem osłonięcia pępka przed zakażeniem nakłada się na brzuch opaskę, która równocześnie zabezpiecza przed krwotkiem.

WŚCIEKLIZNA OWIEC

Jest to zaraźliwa i nieuleczalna choroba, podlegająca obowiązkowi zgłoszania. Na początku choroby zwierzę jest smutne i osowiale. Po pewnym czasie staje się niespokojne, podniecone, gryzie miejsce ukąszenia, ślini się, biega bez celu, wdrapuje się na ściany, uderza rogami o żelby, zgrzyta zębami i zjada zamiast normalnego pokarmu — kawałki drewna, kamienia itp. Niektedy rzuca się na inne zwierzęta i na ludzi. W wielu wypadkach pojawia się wzmożony popęd płciowy. Przed śmiercią następuje ogólne porażenie kończyn zwierzęcia.

WAĞLIK U OWIEC

Na wağlik, który jest choroba bardzo zaraźliwa, mogą chorować wszystkie zwierzęta gospodarskie oraz ludzie. U owiec wağlik może przebiegać bardzo gwałtownie. Chorze zwierzę chwieje się na nogach, pada na ziemię, dostaje drgawek, z nosa i

odbytu wyplynie krew, choroba kończy się śmiercią po 1–2 godzinach. Może ona jednak trwać i 2 dni. Zwierzę jest niespokojne i podniecone. Temperatura ciała dochodzi do 41–42 stopni a oddech jest przyspieszony. Wkrótce następuje ogólne osłabienie i śmierć. Zwłoki są wzdęte, a z odbytu wyplynie krew. Wağlik może występować także w postaci skórnej. Pojawiają się wtedy twardie i gorące obrzęki w okolicy narządów płciowych, na brzuchu i szyi. Taka postać wağlika rozwija się zwykle po strzyżycy.

GUZICZKOWE ZAPALENIE POCHWY U BYDŁA

Choroba ta atakuje tylko bydło. Zakażenie następuje najczęściej podczas krycia oraz przy bezpośredni styczności zwierząt chorych ze zdrowymi. Może ono również nastąpić za pośrednictwem śródki względnie obsługi nieprzestrzegającej higieny. Choroba rozpoczyna się obrzękiem i przekrwiem blony śluzowej pochwy i sromu. Po upływie 1–2 dni na powierzchni blony śluzowej pojawiają się guzki wielkości ziarnka prosa. Z początku są one ciemnoczerwone i krwawią przy dotknięciu, później twardnieją, stają się gładkie, jasno czerwone. Nie ustępują one przez wie-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

RYŽOVÁ POLIEVKA S HRÁSKOM. Rozpočet: 50 g ryže, 30 g masla, 2 dl sladkej smotany, 10 g hladkej múky, soľ, 1–2 žltky, 1 lyžica masla, 100 g konzervovaného hrášku, zelená petržlenová vňať alebo pažitka.

Ryžu oprážime na masle, polejeme vývarom z kostí alebo vriacou vodou a varíme, až kým sa nerozvári. Potom znova podľa potreby prilejeme vývar alebo vriacu vodu, pridáme sladkú smotanu rozhábkovanú s múkou, hrášok, soľ a všetko spolu povaríme. Nakoniec primiešame maslo rozmiestané so žltkami, ale už nevaríme. Hotovú polievku ochutnáme pokrájanou zelenou petržlenovou vňaťou alebo pažitkou.

MASOVÉ KROKETY. Rozpočet: 150 g hovädzieho a 150 g bravčového mäsa (možno byť aj zvyšky), soľ, mleté čierne korenie, 30 g slaniny, 1 vajce, 50 g strúhanku, polovica cibule, hladká múka, 1 vajce a strúhanka na obaľovanie, mast alebo olej na vyprážanie, žemľa, kečup.

Zomleté mäso osolíme, okoreníme, pridáme strúhanku, ktorú sme predtým namočili vo vode a vytlačili, postrúhanú cibuľu, nadrobno pokrájanú slaninu, vajce a všetko spolu dobре premiešame. Zo zmesi sformujeme malé, okrúhle kroketky, ktoré obalíme múkou, rozľahlaným vajcom a strúhankou. Vyprážame v rozpalenej masti alebo oleji z oboch strán celkom asi 15 minút. Vyprážené poukladáme na tenké re-

zy sendviča a ozdobíme kolieskami cibule. Do stredu dáme trochu kečupu.

OLADE: Rozpočet: 250 g polohrubé mýky, 1 pohár mlieka, 1 vajce, 1 lyžica masla, 1 lyžica cukru, trocha soli, 15 g droždia, 4–5 jablk, olej na vyprážanie.

V teplom mlieku rozmiestame cukor, soľ a droždzie, vlejeme do preosiatej mýky, pridáme maslo, vajce a dobre premiešame. Cesto prikryjeme obrúskom a na teplom mieste necháme vykysnúť. Meďzity jablká olúpeme, pokrájame na tenké plátky a tesne pred pečením ich zamiešame do vykysnutého cesta. Lyžicou namietanou v studenej vode vykrajujeme z cesta kúsky, ktoré v rozpalenom oleji vyprážame do zlata.

Podávame posypané cukrom a škoricou, s medom alebo zaváraninou.

JABLKOVÉ LÍVANCE. Rozpočet: 40 g krupice, 5 dl mlieka, žloutek, 1 lyžice cukru, 2–3 větší jablka, mouka, na špičku nože prášku do pečiva, 2 bílkы, sůl, tuk na opékání, cukr a skořice na posypání.

Krupici nasypeme do horkého mlieka a necháme hodinu nabobtnať. Potom pridáme rozkvetaný žloutek, cukr, prášek do pečiva a tolik mouky, aby vzniklo těsto jako na lívance. Těsto mírně osolíme a smícháme s oloupánými jablkami pokrájenými na jemné plátky. Nakonec vymícháme sníh ušlehaný z bílků. Lívance pečeme na vymaštěném lívanečníku po obou stranách dozlatova. Při podávání je sypeme cukrem (poole chuti smichaným se skořicí).

ŠPAGETY PO BOLOŃSKU. Rozpočet: 400 g špaget, pór, 150 g mrkví, cibule, 4 rajčata, 60 g uzené slaniny, 2 lyžice přepuštěného másla, 300 g mletého hovězího masa, 100 g rajčatového protlaku nebo kečupu, bobkový list, špetka tymánu, rozmarýnu nebo majoránky, šálek červeného vína, šálek vývaru z polévkové kostky, mletý pepř, sůl, 80 g strouhaného sýra.

Zeleninu nakrájíme na dílky. Do středně velkého kastrolu dáme přepuštěné máslo, na kostičky nakrájenou slaninu a necháme ji zesklumat. Přidáme nadrobno nakrájenou cibuli a zpevníme ji. Potom přidáme rozetřený česnek, mleté maso a za stálého míchání je osmažíme tak, aby zůstalo v drobných kouscích. Přidáme nadrobno nakrájenou mrkev, pór a znova dusíme. Nakonec přidáme oloupaná, na dílky nakrájená rajčata, rajčatový protlak nebo kečup, koření, víno, vývar, směs osolíme, rozmícháme a bez pokličky v troubě za občasněho míchání 40–60 minut dusíme.

Špagety uvaříme ve větším množství osolené vody, necháme okapat, rozdělíme na talíře, doplníme připravenou omáčkou a posypeme strouhaným sýrem.

SALÁT

SALÁT Z UZENÉHO SÝRA. Rozpočet: 500 g uzeného taveného sýra, 4 natvrdo vařená vejce, 75 g cibule, 100 g sterilovaných okurek, 2 kapie, 100 g sterilovaného hrášku, 200 g přirozeného jogurtu, 40 g hořčice, sůl, petrželka nebo mladá cibulová nať.

Sýr nakrájíme na kostičky, přidáme rozsekana natvrdo uvařená vejce, okapaný hrášek, na kostičky nakrájené okurky a kapie, drobně nakrájenou cibuli a vše promícháme. Jogurt našlecháme s hořčicí a trochou soli a vymícháme do připravené směsi. Podáváme na dezertních talířích sypáný jemně nakrájenou petrželkou nebo cibulovou nať. Jako příloha chléb, pečivo.

OSLAVENCÚM

KURE V ŽLOUTKOVÉ OMÁČCE. Rozpočet: kuře, 8 dkg másla, 1 lyžice mouky, 2 žloutky, citrónová šťáva, sůl.

Očistěné kuře rozporcujeme a opečeme na rozpáleném másle. Potom je osolíme, mírně podlijeme a dusíme do měkkka. Vymíme je na nahřátou misu a necháme v teple. Šťávu zapřášíme lžíci mouky, necháme vysmahnout, pak podlijeme a pováříme. Když je šťáva hladká, mírně zahoustlá, přidáme do ní 2 žloutky rozkvedlané s trohou citronové šťávy, a hned odstavíme — omáčka se totiž už nesmí vařit, protože by se žloutky srazily. Podáváme s rýží.

MLADÝM HOSPODÝNKÁM

JAK SOLÍME?
BRAMBORY: Při vaření ve slupce je solíme, zvláště když jsou moučné, pak se nám tolik nerozpadají. Sůl dáváme do vody

le tygodni, a nawet miesięcy. Z chwilą pojawię się guzki z pochwy wypływa śluz, początkowo szklisty, potem ropny, zasychający wokół sromu w postaci brudnych bionek. Podrażnienie błony śluzowej pochwy powoduje częste oddawanie moczu. Chorze krowy stoją na szeroko rozstawionych nogach, wyginają grzbiet i przestępują z nogi na nogę. Chód ich jest sztywny, jakby były spłate. Stan taki trwa około miesiąca, później guzki bledną lub stają się żółto-szare. U krów cielnych guzki często znikają, ale po porodzie powracają i wtedy są bardzo trudne do wyleczenia. U buhai choroba nie ujawnia się. W czasie leczenia choroby daje dobre wyniki przemywanie sromu i przedsionka pochwy 1–2% cieplym roztworem sody oczyszczonej lub nadmanganianu potasowego. Po przemyaniu wciera się w błonę śluzową pochwy 3% maść ichtolową. Po tygodniu robi się 2–3-dniową przerwę w leczeniu i w razie potrzeby kurację się przedłuża. W 30 dni po wyleczeniu można bydło uznać za zdrowe. W przypadku stwierdzenia choroby odosabnia się sztuki chore od zdrowych i poddaje leczeniu. Pomiczzenie i sprzęt, z którym bydło miało styczność należy odkazić.

HENRYK MĄCZKA

zároveň s bramborami. Oloupané brambory solíme před dovařením.

BRAMBOROVOU KAŠI: Už při přípravě, osolený mlékem.

ZELENINU: Po vložení do vařicí vody nebo na rozpalený tuk.

KYNUTÁ TĚSTA: Sůl v mícháme do mouky těsně před přidáním kvásku.

TĚSTO NA KNEDLÍKY: Sůl v mícháváme do mouky a pak přidáváváme lžíčku i do voly, ve které je vaříme.

RYBY: Solíme těsně před pečením.

MASO V POLÉVCE: Jakmile se začne vařit.

MASA RYCHLE OPÉKANÁ: Až po opečení na obou stranách. Kdybychom je osolili hned, neutvořila by se kůrka.

MASO NA PEČENÍ: Solíme před vložením na pekáč (veľkove, hořčík a telecí).

DRŮBEŽ: Nasolíme před pečením, zevně i uvnitř.

JÁTRA: Solíme až měkká, jinak by nám ztroupenatela.

RÝŽI: Podle znalců nemáme sotil vůbec, protože do sebe natáhne chuť pokrmu, s kterým ji podáváme.

ODPOVEDĚ:

Uhádni, čo vidíš z okna — 1-N, 2-H, 3-C, 4-B, 5-G, 6-E, 7-L, 8-O, 9-I, 10-M, 11-D, 12-F, 13-K, 14-A, 15-J.

JESZCZE RAZ O RENTACH I EMERYTURACH DLA ROLNIKÓW

Redakcja nasza otrzymała list, którego autorka opisuje sytuację swojej matki i zwraca się o informację w sprawie zaopatrzenia emerytalnego rolników i ich rodzin. Cytuje fragmenty tego listu:

„Matka jest niesprawna od 30 roku swojego życia. W ostatnich 10 latach porusza się o lasce lub przy pomocy innej osoby. Jej stan zarówno jest taki, że jest całkowicie niesamodzielna, nie mówi już o tym, iż nie ma żadnej renty ani emerytury. Obecnie żyje z synem, który jest częściowo inwalidą i pracuje w domu dla spółdzelnego inwalidów. Dochody jego są tak niskie, że lewo mu starczy na życie.

Już przed kilkoma laty oddała ziemię dzieciom, które założyły własne rodziny. Mama całe życie ciężko pracowała w rolnictwie w trudnych warunkach górskich. Kiedy mogła pracować i była właścicielką ziemi, co roku płaciła podatki i ubezpieczenie.

Przepraszam, że w takiej formie szukam pomocy dla mamy, ale nie znam przepisów dotyczących emerytury, obowiązujących w Polsce”. (Czytelniczka mieszka w Czechosłowacji).

Prawo szczegółowe normuje sytuację przedstawioną w przytoczonym liście. Sprawy rent, emerytur i innych świadczeń dla rolników (zasiłków, świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz świadczeń leczniczych i położniczych) regulują postanowienia ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i ich rodzin Dz. U. Nr 40, poz. 268. Przepisy te obowiązują od 1 stycznia 1983 r. i uchylily poprzednio obowiązujące uregulowania w tym zakresie.

W myśl wymienionej ustawy emerytura przysługuje rolnikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- prowadził gospodarstwo rolne lub pracował w nim przez okres co najmniej 25 lat — mężczyzna i 20 lat kobieta i za okres ten opłacone zostały składki na ubezpieczenia społeczne rolników,
- w wyżej podanym okresie wytwarzał w prowadzonym gospodarstwie rolnym i sprzedawał jednostkom gospodarki społecznionej produkty rolne o wartości nie mniejszej niż odpowiadająca równowartości 5 q rocznie z każdego ha przeliczeniowego, licząc według ceny skupu obojętnie w danym roku kalendarzowym,
- przekazał nieodpłatnie następcy lub państwu gospodarstwa rolne, którego wartość nie uległa obniżeniu w okresie ostatnich 5 lat przed jego przekazaniem, chyba że obniżenie wartości gospodarstwa nastąpiło z przyczyn niezależnych od rolnika.

Renta inwalidzka przysługuje natomiast rolnikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- jest inwalidą I lub II grupy albo III grupy, jeżeli jest całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym,
- ma wymagany okres prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim. Okres ten wynosi: 1 rok — jeżeli inwalidztwo powstało przed ukończeniem 20 lat, 2 lata — jeżeli powstało w wieku powyżej 20 lat do 22 lat, 3 lata — jeżeli powstało w wieku powyżej 22 lat do 25 lat, 4 lata — jeżeli powstało w wieku powyżej 25 lat do 30 lat i 5 lat — jeżeli powstało w wieku powyżej 30 lat.

Okres 5 lat prowadzenia gospodarstwa lub pracy w nim powinien przypadać w okresie ostatnich 10 lat przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę inwalidzką, a jeżeli ubezpieczony w chwili zgłoszenia wniosku nie prowadzi gospodarstwa rolnego lub nie pracuje w nim — przed dniem powstania inwalidztwa.

— w wymaganym okresie wytwarzał w prowadzonym gospodarstwie rolnym i sprzedawał jednostkom gospodarki społecznionej produkty rolne na zasadach takich samych jak przy nabywaniu prawa do emerytury,

— przekazał nieodpłatnie następcy lub Państwu gospodarstwo rolne na takich samych warunkach, jak przy nabywaniu prawa do emerytury.

Jeżeli inwalidztwo powstało wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej — wystarczy posiadanie jakiegokolwiek okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Przekazanie gospodarstwa rolnego następcy odbywa się w drodze aktu notarialnego, natomiast Państwu w drodze decyzji terenowego organu administracji państowej stopnia podstawowego (naczelnika gminy).

Prawo do świadczeń emerytalnych i rentowych ustala i świadczenia te wyplaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Przyznawane są one nie z urzędu, lecz na wniosek zainteresowanego. Od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przysługuje rolnikowi odwołanie.

Z listu naszej czytelniczki nie wynika, w którym roku matka przekazała swoje gospodarstwo dzieciom a zatem może się okazać, że w jej przypadku przedstawione zasady mogą nie mieć zastosowania. Dotyczą one rolników przekazujących gospodarstwa od dnia 1 stycznia 1983 r. następcy lub Państwu do chwili obecnej.

Omawiana ustanowiona reguluje jednak także sytuację osób, które przekazały gospodarstwa wcześniej, a mianowicie:

Emerytura lub renta przysługuje osobom które do dnia 1 stycznia 1978 r. przekazały nieodpłatnie gospodarstwa rolne najbliższym członkom rodzin, albo którym gospodarstwa rolne zostały nieodpłatnie przejęte przez Państwo w trybie administracyjnym oraz osiągnęły wiek emerytalny lub zostały uznane za inwalidów I lub II grupy, a ponadto nie posiadały stałych źródeł dochodów. Emerytura lub

renta w tym wypadku ustalana jest w wysokości równej najniższej emeryturze pracowniczej. W 1986 r. wysokość takiej renty lub emerytury wynosi 7000 zł. miesięcznie.

Gdyby zatem matka naszej Czytelniczki przekazała gospodarstwo dzieciom nie później niż z dniem 1 stycznia 1978 r., może ubiegać się o taką emeryturę, występując z wnioskiem do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Koniecznym jest oczywiście spełnienie wymienionych w ustawie warunków (nieodpłatne przekazanie, osiągnięcie wieku emerytalnego i brak stałych źródeł dochodu). W przypadku ubiegania się o rentę inwalidzką, potrzebne byłoby wcześniej ustalenie grupy inwalidzkiej a zatem należało by zwrócić się w tym celu do najbliższego ośrodka zdrowia.

Nieco inna jest sytuacja osób, które przekazały gospodarstwo w okresie między stycznem 1987 r. a grudniem 1982 r., a nie otrzymywały emerytury lub renty. Emerytura lub renta przysługuje wówczas tym rolnikom, którzy przekazali nieodpłatnie gospodarstwa rolne następcom w drodze umowy zawartej w formie aktu notarialnego i spełniali wymogi określone przepisami obowiązującymi w latach 1978–1982 w sprawie rent i emerytur dla rolników. Mowa tu o ustawie z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr. 32, poz. 140), która została uchylona przez obecnie obowiązującą ustawę. Poprzednia ustanowiona również określała warunki, jakie winien spełniać rolnik, aby nabyc prawo do renty lub emerytury (osiągnięcie wieku emerytalnego, sprzedaż jednostkom gospodarki społecznionej określonej wartości produktów rolnych, opłacanie składek na fundusz emerytalny i nieodpłatne przekazanie gospodarstwa następcy lub Państwu).

W sytuacji matki naszej czytelniczki (gdyby przekazała gospodarstwo w tych latach) należało by zatem ustalić, czy spełnia ona warunki przewidziane dla nabycia prawa do emerytury lub renty na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów. Ustanowienia takiego dokonałyby Państwowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych po wystąpieniu zainteresowanej z wnioskiem o przyznanie świadczenia. Podstawowym dokumentem w tej sprawie byłaby umowa o przekazaniu w tych latach gospodarstwa rolnego następcy za warta w formie aktu notarialnego.

Jeżeli okazałoby się, że gospodarstwo przekazane zostało dzieciom w taki sposób, iż w świetle przepisów regulujących sprawy rent i emerytur dla rolników nie może otrzymać żadnego z tych świadczeń, jej sytuacja życiowa mogłaby zostać rozwiązana przy zastosowaniu przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Kodeks ten ustala obowiązek dostarczenia środków utrzymania matece przez dzieci (obowiązek alimentacyjny) z tym, że uprawniona jest ona do świadczenia alimentacyjnego tylko wtedy, gdy znajduje się w niedostatku. Sprawy z tego zakresu rozpatrywane są przez sądy.

WIESŁAWA MOLITORIS

HVĚZDY O NÁS

Podobně jako řecko-římský zvěrokruh, rovněž horoskop Dálného východu má 12 znamení; jiné jsou však názvy souhvězdí. Jsou to: Krysa, Búvol, Tygr, Králík, Drak, Had, Kůň, Koza, Opice, Kohout, Pes a Svině.

Od evropských horoskopů se liší tím, že osud člověka nezávisí na měsíci, ale na roku narození. Tak například rok 1987 je rokem ve znamení Králika. Všechny děti narozené v tomto roce budou mít povahové rysy Králika. Jaké to jsou rysy? Dozvete se o tom z našeho horoskopu. Nejdříve si najdete v tabulce svůj rok narození a příslušné znamení, a pak si přečtěte svou charakteristiku, samozřejmě s přimhouřením oka. Přejeme dobrou zábavu!

TABULKA LET A ZNAMENÍ HOROSKOPU

Krysa	1912	1924	1936	1948	1960	1972	1984
Búvol	1913	1925	1937	1949	1961	1973	1985
Tygr	1914	1926	1938	1950	1962	1974	1986
Králík	1915	1927	1939	1951	1963	1975	1987
Drak	1916	1928	1940	1952	1964	1976	1988
Had	1917	1929	1941	1953	1965	1977	1989
Kůň	1918	1930	1942	1954	1966	1978	1990
Koza	1919	1931	1943	1955	1967	1979	1991
Opice	1920	1932	1944	1956	1968	1980	1992
Kohout	1921	1933	1945	1957	1969	1981	1993
Pes	1922	1934	1946	1958	1970	1982	1994
Svině	1923	1935	1947	1959	1971	1983	1995

KRYSA. Bystrá, schopná, přesná. Zdánlivý klid skrývá neklidnou duši. Opatrná a podezírává, neovládá své choutky.

Žena je milá a atraktivní. Někdy zaútočí, aniž by si dávala pozor na slova. Není vždycky praktická, hromadí často nepotřebné věci.

Muž se snadno zamiluje, často bez vzájemnosti. Je trpělivý a málomluvný, často skoupý. Nesnáší těžkou práci. Vyniká většinou v politice, umění a literatuře. Nevhodným partnerem pro Krysu je Kůň.

BÚVOL. Praktický, upřímný. Vždycky najde práci. Nemusí si dělat starosti o existenci. Často neví, co chce. Upřímně vyjadřuje své názory a nevšímá si názorů jiných. Rád zastává vedoucí funkce. Žena je dobrou hospodyní, věrná v lásce, prostá a upřímná.

Muž rád sedí doma, nemá rád cestování. Je pracovitý a vytrvalý, stálý a klidný, dodržuje dané slovo, je odpovědný. Nedá se řídit jiným. Občas se rozhněvá a ve zlosti bývá nebezpečný.

TYGR. Bystrý, střízlivý a staťený. Dbá o svou prestiž. Neuhybá před překázkami. Je spravedlivý, ale nepříliš pilný. Rád se chlubí a snadno se urazí. Žena je velmi přitažlivá; často vyznává lásku, aniž by si ji byla jista. Ráda riskuje v lásce a často se zkame.

Muž se hodí na vedoucí funkce, zejména v politice nebo ve voj-

sku. Může být diktátorem nebo vzbouřencem. Chce vládnout a být středem pozornosti. Rychle reaguje a bleskurychle se rozodusuje. Málodky je šťastný v manželství. Nevhodnou partnerkou je pro něj Opice.

KRÁLÍK. Má diplomatické schopnosti, je bystrý a lítivý. Mění názory podle potřeby a situace. Většinou je oblíbený. Velmi miluje svou rodinu. Je neústupný. V mládí často stůně. Žena je dobrou ženou a matkou, dbá o domácnost a rodinu. Má dobrý vliv na manžela, není hádavá. Není krasavice, ale je vždy mírná, srdečná a v dobré náladě. Vdává se brzy, její manželství je zdařilé.

Muž je veselý, plný radosti ze života, miluje partnerku. Zajímá ho svět, chce cestovat. Snadno najde práci, ve svých zájmech však není stálý. Nevhodným partnerem pro Králika je Kohout.

DRAK. Chce být důležitý a bohatý, sní o velikosti. Je bystrý a chápavý, snadno však podlehá cizím vlivům. Žena je tajemná a málomluvná; řídí se spíše rozumem než citem, je typem intelektualisty. Temperament jí nechybí, ale nezamíluje se snadno. Muži jsou jí okouzleni, ale vdává se pozdě. Nevhodným partnerem pro Dračka je Pes.

Muž je optimistický, poctivý, neustále zaneprázdněný. Má dobré zdraví. Je tvrdohlavý a snadno se urazí. Zbytečně mnoho mluví. Má silnou vůli. Chce být milovaný, ale sám není příliš vřelý. Je-li zklamán v lásce, bez potíží si najde jinou partnerku.

HAD. Je hbitý a zručný, inteligentní a důvtipný, velmi podezírává a nedůvěřívý. Je vtipný a dobrý řečník. Má rád lidi se smyslem pro humor. Vyniká analytickým myšlením a velkou intuicí. Snaží se ovlivnit jiné.

Žena je často krásná a koketní, neboji se překážek v lásce. Bývá obětavá, ale zároveň žárlivá a v soupeření s jinými ženami nevybírá prostředky. Za každou cenu usiluje o sňatek s vybraným partnerem. Po svatbě je dobrou, poslušnou ženou, vzornou hospodyní.

Muž je také žárlivý a podezírávý. Je spíše samotářem, nemá rád společenský život, touží po svobodě a má sklon k filozofování.

KŮŇ. Je oblíbený, elegantní, pravdomluvný, vznesený. Má rád bohatství. Je společenský, hovorý, snadno se přizpůsobí každé situaci.

Žena je společenská, ráda cestuje. Má vrozenou intuici, nedá se překvapit nepřátelům. Má ráda bohatství, které získává těžce, díky odříkání, vytrvalosti a plíji. Člověka stojícího na cestě k cíli dovede odstranit intrikami. Často se vyvýšeje, nesnáší kritiku. V lásce je temperamentní. Muž je spíše chladný, milostné vztahy neberá vážně. Není-li jeho manželství zdařilé, rychle změní partnerku. Má rád svobodu, je veselý, povídavý, všeobecně oblíbený. Dovede si vážit jiných. Nevhodným partnerem pro Koně je Krysa.

KOZA. Bývá nostalgická, bojí se budoucnosti, není spokojená se svou situací. Dovede jednat nešlechetně, není ochotna nic obětovat. Je domýšlivá, podléhá však vlivu velkých osobností a stává se na nich závislá. Touží po bohatství.

Žena neprojevuje své city, dovede se ovládat, dělá dojem chladně. V lásce a přátelství však dovede být vřelá. Je praktická, kritická. Nevhodným partnerem pro Kozi je Búvol.

Muž je egoistou dělajícím o vlastní prospěch. Má silnou vůli, je okouzlivý a plný velkých plánů. Jeho manželství je obvykle zdařilé.

PES. Chce být vůdcem, má silný charakter a vůli; miluje dalekosáhlé plány. Dá se však snadno zlákat sladkými slůvky. Je živý a rychlý, kritický k okolí. Žena je pesimistkou, nevěří v úspěch v lásce a vyhýbá se mužům. V manželství je věrná. Je kritická k okolí; má ráda nesnadnou práci. Nevhodným partnerem pro Psu je Drak.

humor a žerty. Je živá a zručná. Žena je svědná, ale nezáleží jí na partnerech. Je zvědavá, má sklon k intrikám. Mívá úspěchy na vědeckém poli. Nevhodným partnerem pro Opici je Tygr.

Muž je inteligentní, schopný, sečtělý. Je ironický, těžko lze uhádnout jeho myšlenky. Snadno překonává překážky. Partner ho rychle omzí.

KOHOUT. Je přesvědčen o vlastní neomylnosti. Myslí, že má vždycky pravdu. V práci je vytrvalý a stálý. V životě prožívá mnoho těžkostí a zklamání, zejména v lásce, od níž očekává více než může dostat.

Měl by se vyhýbat vodě (moři, řekám). Boji se budoucnosti. Žena je domýšlivá; zdůrazňuje svou nezávislost, často tím ubližuje svému partnerovi. Chce být obdivovaná. Ve skutečnosti je však konzervativní a snadno se dá ochočit. Přes všechny vady má v zásadě dobrý charakter.

Muž je bystrý, nestálý, pyšný. Snadno se učí. Je poctivý a upřímný, hájí své názory za každou cenu. Je tvrdohlavý a má mnoho výstředních vlastností. Věří pochlebníkům. Bývá dobrého zdraví.

PES. Chce být vůdcem, má silný charakter a vůli; miluje dalekosáhlé plány. Dá se však snadno zlákat sladkými slůvky. Je živý a rychlý, kritický k okolí. Žena je pesimistkou, nevěří v úspěch v lásce a vyhýbá se mužům. V manželství je věrná. Je kritická k okolí; má ráda nesnadnou práci. Nevhodným partnerem pro Psu je Drak.

Muž je kritický, hledá vinu u všech kromě sebe. Je pilný, pracovitý, bystrý. I když dělá chyby, dovede jiné přesvědčit, že je neomylný. Je skoupý, ale dovede mít bohaté gesto, je-li přesvědčen o jeho správnosti.

SVINĚ. Snadno se přizpůsobí nové situaci, i nepráznivé. Je lemová, nesnáší těžkou práci, snadno však ziská penize. Ráda žertuje, nikdy se dlouho nehněvá, ve společnosti je oblibená. Je mlsná, povídavá, ale zároveň bystrá a trpělivá.

Žena se posmívá zamilovaným, nechápe obětavost vyplývající z lásky. Nemá mnoho přátel, ale jsou i lidé, kteří ji tvrdosíjně brání.

Muž si rád hraje na velkého pána, utrácí peníze a odpočívá. Nevhodným partnerem pro Svině je Had.

— Prečo ste natlačili toľko kráv do jednej maštale? — pýta sa host predsedu JRD.
— Nech si zvykajú, aj tak z nich budú konzervy!

* * *

Rozprávajú sa dva muži v Londýne:
— Ako so voláte?
— Shakespeare.
— Ó, to je známe meno!
— Pravdaže, ved' už dvadsať rokov rozvážam v tejto štvrti mlieko!

* * *

Nesmelý nápadník Zuzky sa konečne osmelí a hovorí:
— Zuzka, myslíš si, že by tvoja matka chcela byť naozaj mojou svokrou?

* * *

Riaditeľ vraví sekretárku:
— Vierka, tu máte hrubú chybu! Napisali ste „Fčela“.
— Prepáčte, to bol iba preklep. Malo tam byť „Fčera“.

* * *

— Pán doktor! To je na nevydržanie. Odkedy môj muž ochorel,

musíme byť vo dne, v noci pri jeho posteli...
— Ved' som vám predsa poslal ošetrovateľku. Vari neprišla?
— Ved' to kvôli nej!

* * *

— Prosím si izbu s kúpeľňou pre mňa a moju manželku.
— Žiaľ, izby už máme iba bez kúpeľne, — odpovedá recepčný.
— Vezmeme si ju, drahá?
— Áno, pán riaditeľ.

* * *

— Ty, ten Fero si z nás urobil prvý apríl. Je pod vodou už vyše dve hodiny a nechá na seba stále čakať!

* * *

— Otecko, má čert manželku?
— Hm.. Mám dojem, že nemá.
— Tak potom, prečo má parohy?

MENO VEŠTÍ

VLADIMÍR — najčastejšie tmavý blondín alebo hnedovlasý, strednej postavy, trochu zavalitý, s hnedymi buď šedými a len zriedkavo modrými očami. Má

sklon k tučnote. Pochádza z roľníckej alebo remeselnickej rodiny a mazná. V rodine ho považujú za nezbedníka. Rodinné ovzdušie sa prenáša i na okolie, ktoré Vladimíra znáša, ale sa k nemu chová trochu podozrivavo. V základnej a strednej škole má fažkosti s učením. Veľké nadšenie, zanietenosť a mnohovravnosť sú mu cudezie. Býva mláčalivý, uzavretý, zdánivo fažkopádny, ale v skutočnosti je to cholerickej typ. Má veľké humanistické nadanie, ale až počas štúdia sa plnšie prejavia jeho schopnosti. Môže byť z neho dobrý knihovník, krajér, učiteľ, novinár a niekedy výtvarník. Nemá veľa priateľov, je skôr samotárom. Žení sa s peknou, obratnou ženou, ktorá je bystrá a dokáže rýchlo rozhodovať za seba a za muža. Je však dobrou diplomatkou a dokáže ho presvedčiť, že to bolo jeho rozhodnutie. Vladimírove manželstvo prináša blahobyt, ale šťastie len zriedkavo. Mávajú dve nadané a ctižiadostivé deti, fyzicky a psychicky podobné matke. Sú tak isto obratné a majú organizačné a obchodné schopnosti. Vladimír sa stará o svoj vzhľad. Pácia sa mu štíhle a vysoké ženy, niekedy vyššie ako on. Dokáže byť zdvorilý, milý a zábavný, ale nikdy sa nedokáže zbaviť komplexov. Ženy ho neberú vážne. Dožíva sa vysokého veku. Jeho kvetom je čajová ruža. Niekedy chorľavie na srdce budú nervy. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote je vo veku 23–29 rokov.

TADMIR

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodi podívat se občas do snáře. Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se

SNÁŘ

vám o:

Lenošce — dlouhodobá nemoc; houpací — kolísavé zdraví; roztrhané a ušpiněné — poruchy domácího klidu.

Lípě — bezstarostná budoucnost; kvetoucí — budeš mít velké štěstí.

Lojové svíčce — čím je svíčka delší, tím déle budeš žít.

Makaronu — budeš mít hojnou dobré stravy.

Mincích — protivenství; ražení minci — namáháš se bezvýsledně stát se bohatým; zlatých nebo stříbrných — neštěstí; měděných — velké štěstí.

Mrvole — brzká svatba; balsamované — bud' připravem na nejjemné překvapení; pohřbívání — získáš bohatou ženu, muže; zpopelněné — obdržíš zprávu od vzdálených přátel.

Muži starší — dlouhý život; tlustém — přijemné hodiny jsou před tebou; mladém — starost.

Nádobí — domácí svář; rozbitém — ztratíš přátele.

Nepořádku — bude s tebou špatně jednáno.

Nespravedlnosti — odvrhneš všechnu trýzeň od sebe.

Nose velikém — čest a bohatství; malém — utrpíš bezpráví; rozpláclem — svář, pře; červeném — tvoje zdraví je v nebezpečí; ucpaném — neštěstí; krvácejícím — zmírnění těžké situace.

Nositkách — budeš pozván ku vzácným lidem.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3–4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krystofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alibeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Šternogá (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiniak, Jozef Grigák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lídia Mšálová, František Paciga, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerata na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerata za zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 788.

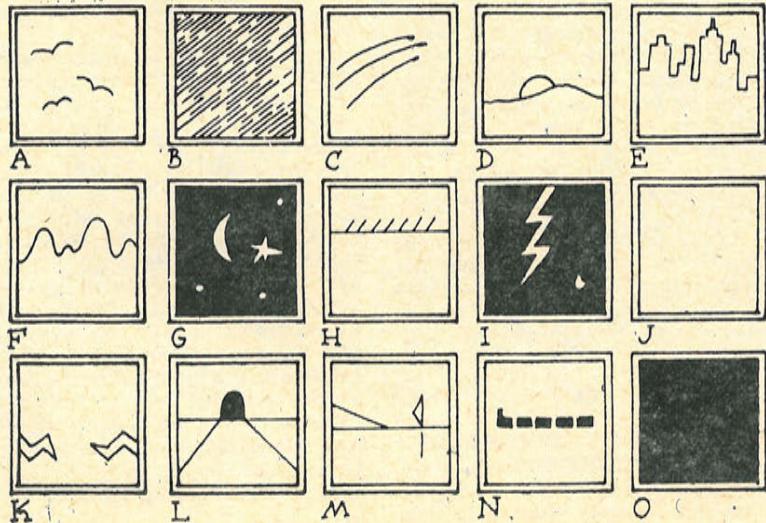
Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 3.12.1986, podpisano do druku 21.01.1987.

DOKÁŽEŠ TO?

UHÁDNI, ČO VIDÍŠ Z OKNA

1. Vlak. 2. Vojaci pochodujúci v kasárňach na dvore. 3. Pohľad z nadzvukového lietadla. 4. Daždivý deň. 5. Jasná noc. 6. Veľkomesto. 7. Tunel. 8. Zatmenie mesiaca. 9. Búrka. 10. Morský motív. 11. Východ slnka. 12. Pohľad na Tatry. 13. Naháňačka. 14. Let vtákov. 15. Sneží (Odpoveď na str. 29)

STÁVA SA ■ STALO SE...

SLEČNA CECÍLIA PECKOVÁ má nielen pekný chrbát, ale aj veľmi peknú tváričku a — čo je najdôležitejšie — herecký talent. Aj tentokrát jablko nepadlo ďaleko od stromu. 26-ročná Cecilia je totiž dcérou veľkého amerického herca, už 70-ročného Gregory Pecka. Jej matka, Veronique, je rodenou Francúzkou. Cecilia začala — podobne ako pred 44 rokmi jej otec — na scéne. V lete hrala v jednom z divadiel na Brodwayi až v dvoch divadelných hrách — v oboch s veľkým úspechom. Teraz nakrúca svoj prvý film *Zakázaná láska*. Je to moderná verzia Shakespearovho diela *Romeo a Júlia*.

Cecilia Pecková sa priateli s princom Albertom, následovníkom trónu miniatúrneho štátu Monako. Klebetníci tvrdia, že je tu možnosť, aby sa opakovala história Grace Kellyovej, ktorá skôr, ako sa stala kňažnou Graciou Patriciou bola herečkou. Síce meno mladého princa, ktorý je ešte stále slobodný, spájali už s menami toľkých krásnych žien, ale...snád?

pri hľadaní a katalógovaní všetkých Picassoových prác, roztrúsených po celom svete. Pred samou smrťou ukončila prípravy k veľkej expozícii jeho diel v Madride. Na snímke: Jacqueline s Picassom a na portréte.

SMRT MÚZY. Samovražedný výstrel, zapríčinený pravdepodobne nevyliečiteľnou chorobou, ukončil život 60-ročnej Jacqueline Picassoovej, ženy, o ktorej nič neprečitate v encyklopédiah, hoci práve jej vo veľkej miere vďačíme za mnohé nádherné diela Pablo Picasso.

Jacqueline Roqueová, v mladosti nádejná tanečnica, spojila svoj osud s Picassom v období, keď prežíval tvorivú krízu. Ich nekonvenčný vzťah pretrval všetky bûrky a ďalšie majstrove lúostné dobrodružstvá. Oženil sa s ňou v r. 1961, keď mal 79 rokov a ona 35. Bola nielen jeho dobrým duchom a kto hovoril — „jedinou ženou, ktorá ma chápe“, ale aj jeho múzou a modelkou zvečnenou na mnohých plátnach. Jej portréty boli začiatkom nového nádherného odstavca v Picassoovej tvorbe.

Po jeho smrti v r. 1973 musela bojovať o zlodený majetok, na ktorý uložili obrovskú dedičskú daň. Zaplatila ju tak, že odovzdala Francúzsku väčšiu časť kolekcie diel, ktoré zhromaždili v súčasnom parižskom Picassoovom múzeu. Bola spoluorganizátorkou tohto múzea a roky pracovala

RICHARD CHAMBERLAIN, již paděsátičetný populárni dr. Kildare a Sogun, zahráje v nejbližši dobe roli nejslavnnejšího milence všech dob, Casanova. Ten proslulý svúdcie žen z 18. storočia byl rovnako cestovateľom a zajimavým spisovateľom; už dávno jeho oseba zajímalá filmaře. Casanova už ztělesnilo dvanáct herců ve dvanácti filmech, m.j. Marcello Mastrianni, Tony Curtis, Donald Sutherland. Chamberlain bude nejstarší z dosavadních vtělení Casanova. A jak známo, v soukromém životě naprosto není svýcem žen...

NIE MISS, ALE MISSIS. Počas všetkých súťaží o titul kráľovnej krásy bola jedna podmienka: kandidátka na „miss“ musí byť slobodná. Ale vlastne prečo? — položil niekto otázku — nemôže byť aj manželka a mačička pekná?

Na tento nápad prišli organizátori prvých súťaží nie o titul „miss“ ale „missis“ krásy. Tentokrát bol podmienkou účasti v súťaži sobášny list. A rodné listy detí ešte zvyšovali šance kandidátky.

Prvá súťaž o titul „missis“, čo ako vieme znamená vydatú ženu, sa konala vo Viedni, v sálech hotela Hilton. Divákovi bolo veľmi veľa, medzi nimi najvzrušenejší manželia kandidátiek. Titul „missis Austria“ získala 27-ročná Monika Mareková, povolaním kozmetička, matka 16-mesačnej dcérky. Druhé miesto obsadila Janette Theinová, ktorá sa počas skúšok pred finálovým vystúpením z času na čas stratila, aby mohla nakojiť svojho 8-mesačného synčeka.

Voly „missis“ sa konali už v niekoľkých iných krajinách. V NSR za najkrajšiu zvolili 33-ročnú Moniku Puxovú, matku štyroch detí. V bulúcnosti sú plánované voly „missis sveta“. Na snímke: „missis Austria“.

ského mesta, ktorý ako první na svete provedl v roku 1963 transplantaci srdce, ujišťoval, že krémy, kosmetická mléka a tonizujúci prostredky „Glycel“ sú zázračným prostredkom omlazujúcim pleť. „Díky složce zvané Glycosphingolipid, obsažené v týchto prostredcích, stará pokožka vypadá ako mladá,“ tvrdil profesor v reklamných letáčkoch ozdobených jeho fotografií. Série „Glycel“ je sice drahá, stojí téměř 300 dolarů, ale mnoho dam nelitovalo peněz na „zázračné omlazení“.

Dermatologové však přijali Glycel s nedůvěrou, tím spíše, že americký koncern Alfin Fragrances neměl v úmyslu uverejnit výsledky významu tohoto tajemného preparátu, který prý dělá zázraky.

Profesor Barnard začal ustupovat. V New York Times prohlásil, že nemá poněti, jak působi nový zázračný prostredek. Udal to rovněž pod vlivem kritických poznámek jiných lékařů, kteří právem soudí, že seriózní vědec nesmí propůjčit své jméno na reklamu pochybných „objevů“. Proslulý Barnard však potřebuje peníze. Artretismus způsobil, že už nemůže operovat a musí žít z profesorské penze. A dvacetiletá aktuální přítelkyně třiašedesátičetného profesora má vysoké požadavky. Na snímku: Barnard s přítelkyní.

ká holčička, pribilo na svět, ale když se Sternovi o ně přihlásili, matka odmítla dítě vydat. „Já svou Saru nedám,“ prohlásila. „To je naše dítě, jmenuje se Melissa; přece jste podepsala,“ namítlí Sternovi. Paní Whiteheadová zmizela s dítětem beze stopy. Po třech měsících ji našli na Floridě soukromí detektivové, které vynajmuli Sternovi. Soudu řízení přiznala „baby M.“ Sternovým. Smlouva je smlouva, prohlásil soud, a kromě toho dítě bude mít u konec konču vlastního otce a nevlastní matky lepsi podmínky, jsou to přece bohatí lidé!

Advokát Whiteheadových se odvolał na základe předpisu zakazujícího obchod dětmi a smlouvou o porodu dítěte „na objednávku“ lze považovat za obchod.

NAJMLADŠÍ STUDENT. Keď mal rok, už výborne rozprával, keď mal dva a pol roka naučil sa čítať a keď mal 12 rokov stal sa študentom Moskovskej univerzity! Toto „zázračné dítě“ sa nazýva Serioža Grišin a pochádza z Krivého Rohu na Ukrajině. Ua univerzite študuje fyziiku.

Ked' navštěvoval desaťročenku v Krivom Rohu, Serioža mal veľké starosti. Miestne školské orgány počiaťočne nechceli, aby chlapec robil dve triedy počas jedného roka, požadovali, aby sa učil s rovesníkmi to, čo už dávano vedel. Argumenty Seriožovej matky, učiteľky hudby, odmiatli, hovoriač, že „také sú predpisy“. Ale na intervenciu vyšších orgánov uskutočnili psychologicke výskumy, z ktorých vysvetlili, že chlapec má nadpriemernú inteligenci a nebývalé schopnosti pre exaktné vedy. Tak teda Serioža Grišin, obklopený zvláštnou starostlivosťou mohol začať univerzitné štúdia ako najmladší študent moskovskej vysokej školy.